

ISTORICUL

A

40 DE BISERICI DIN ROMANIA

DE

PREOTUL MARIN DUMITRESCU

DE LA BISERICA SF. IOAN (MOȘI) DIN BUCURESCI

Românu în timp de reguflare
Cu al său paloz vitejesc
Clădea mult trainice altare
Sub scutul Domnului ceresc,
Ca să privească lumii și sôre
Cum nêmul său ș'a lui clădiri
În veci rămân ne-peritoare
Printr'ale lumii sgduiri.
(V. ALEXANDRI)

S'A TIPĂRIT

ÎN DILELE DOMNIEI ÎNTAIULUI REGE AL ROMANIEI

CAROL I

ȘI A ARHIPĂSTORIEI A ÎNALT PEA SÂNTIȚILOR ARHIEPSOPI ȘI MITROPOLIȚI

IOSIF GHEORGHIAN

Mitropolitul Ungro-Valahiei, Primat al României și Președinte al Sf. Sinod Român

ȘI

IOSIF NANIESCU

Mitropolitul Moldovei și Sucevei.

BUCURESCI

Tipografia „VOCEA ÎNVĂȚĂTORILOR“ Str. Stavropoleos No. 6.

1899

ISTORICUL

A

40 DE BISERICI DIN ROMANIA

DE

PREOTUL MARIN DUMITRESCU

DE LA BISERICA SF. IOAN (MOȘI) DIN BUCURESCI

Românu în timp de rezuflare
Cu al său paloz vitejesc
Elădea mult trainice altare
Sub scutul Domnului ceresc,
Ca să privească lumii și sôre
Cum nêmul său ș'a lui clăd:ri
În veci rămân ne-peritôre
Printr'ale lumii șguduirî.
(V. ALEXANDRI)

S'A TIPĂRIT

IN ÎDILELE DOMNIEI ÎNTAIULUI REGE AL ROMANIEI

CAROL I

ȘI A ARHIIPĂSTORIEI A ÎNALT PREA SÂNTIȚILOR ARHIIEPSCOPI ȘI MITROPOLII

IOSIF GHEORGHIAN

Mitropolitul Ungro-Valahiei, Primat al României și Președinte al Sf. Sinod Român

ȘI

IOSIF NANIESCU

Mitropolitul Moldovei și Sucëvei.

BUCURESCI

Tipografia „VOCEA ÎNVĂȚĂTORILOR“ Str. Stavropoleos No. 6.

1899

Reproducerea interzisă
Pr. M. D.

Această carte o dedic Reverenției Sale pă-
rintelui *Econom Constantin Ionescu* paro-
hul bisericii Sf. Stefan (Cuibu cu
barză) din București,

și

Reverenției Sale părintelui *Archidia-
con George I. Sibescu* de la biserica
Crețulescu din București.

Ca omagiū de recunoștință pentru în-
curajare.

Preotul Marin Dumitrescu

PREFATA

Scopul pentru care m'am hotărât să scriu și să tiparesc această modestă carte este : I-îu pentru ca să se pomenesca ctitori, acei valoroși și religioși creștini, Domnitori, boeri și pioși români, cari au întemeiat și înfrumusețat acele 40 de biserici frumoase și mărețe ; cum și aceia cari au ajutat și ei la înfrumusețarea acelor biserici, precum și toți cari au donat câte un obiect sfânt pentru podoaba lor.

II-lea, ca o carte de lectură ce este, să se înlocuiască și prin ea întru cât-va din mâna Românului, dar mai cu seamă a tineretului de astăzi, acele scrieri veninoase și vatămătoare morale creștine, provenite de la străin, și care numai scopuri bune și folositoare nemiului românesc nu au. Ci din contra d'a sașa biserică și religia creștină, care a fost, este și va fi, fala, podoaba, și temeliea statului Românesc.

Și al III-lea, mai având în intențiunea mea, ca sa-mă exprim recunoștința către țara mea care m'a nascut și m'a crescut, precum și sa-mi dau prinosul dragostei și al râvnei mele, către religia părinților mei, și către biserica noastră creștină ortodoxă Română căreia m'am devotat cu totă inima și cu tot sufletul meu, încă din copilăria mea, și pentru care am considerat ca o sfântă datorie, ca în cursul preoției mele, sa fac, sa lucrez și eu ceva, fie cât de puțin, pentru binele și folosul ei.

Și pentru ca sa-și aibă acésta carte adevărata ei valoare, în fața cititorului, am întretesut'o cu mai multe scrieri patriotice distinse, a mai multor români, bărbați învațați, scriitori de inimă și de talent, și mari patrioți distinși ai acestei țări.

Deci dar, cu cel mai profund respect, mă presint cu ea, în fața superiorilor mei bisericești, a fraților mei întru Cristos Preoți, cum și în fața întregii societăți românești, și îi rog să primescă cu toată dragostea creștină, cu care tot creștinul ar trebui să fie împodobit, acésta modestă lucrare a mea, la care nu puțin m'am ostenit. Și mângâierea și fericirea mea va fi, ca am putut zidi și eu o petricică la marele edificiu național Românesc. Căci :

*Domne ! cu mai mari talente, mai mult bine ași fi lucrat
Dar făcu' am eu atâta cât putința m'a ertat.*

Preotul Marin Dumitrescu

(Bis. Sf. Iôn Moș)

București, 14 Ianuarie 1899.

MITROPOLIEA UNGRO-VALAHIEI

Cea mai veche Mitropolie Română din stînga Dunarii, este aceea a Ungro-Valahiei sau a Munteniei. Din documentele aflate în actele patriarchale rezultă : că această Mitropolie s'a înființat de patriarhul Constantinoplei, după cerecra Domnitorului Alexandru Basarab, în anul 1359. Până în timpul acesta biserica Română a Munteniei, n'avea o erarhie bine stabilită, și pe cât se crede se folosea de îngrijirile religioase și păstorești ale Mitropolitului din Vidin ; de ôre-ce Domnitorul, în adresa sa către patriarhie, cere să-i dea un Arhiereu propriu, promițând el, că pe viitor să atârne de patriarhul Constantinoplei ; și să-i dea anume pe Mitropolitul Vidinului, care fiind mai aprôpe va pastori mai bine.

Patriarhul decretă că Hiacint, Mitropolitul Vidinului, sa fie Mitropolit al Ungro-Valahiei, adaogând ca el să atârne de Constantinople și urmașii lui să-i așede pe viitor patriarhul.

Astfel se întemeiă Mitropolia Munteniei la anul 1359 ; despre reședință nu să amintesce nimic, dar trebuie să fi fost Argeșul care era și reședința Domnitorului. 1,

Dupa mórtea lui Alexandru Basarab, Hiacint fiind bă-

trân și slab și ne fiind bine vețut de Domnitorul ce urma după Alexandru, și având încă cu patriarhul ore-care neînțelegere; Domnitorul trimite pe Daniil, fratele lui Hiacint, la Constantinopole, ca să fie Mitropolit pentru Ungro-Valahiea, Hiacint din partea sa scrie, că el nu se opune dar îl costa ca este defaimat la patriearh; și că dacă Domnitorul și patriarhul voesc, el nu stă contra. Astfel la anul 1370, după ce Daniil fu tuns în schima monahală și căpătă numele de Antim și după ce dete un înscris că se mulțumesc cu jumătate din Mitropolia Ungro-Valahiei și că nu va intriga la patriarhie contra lui Hiacint care rămâne Mitropolit peste cea-laltă jumătate; fu hirotonisit Antim ca Mitropolit pentru Valahia mică, având reședința pe cât se pare către Severin, căci se găsește titluri de Mitropolit al Severinului; iar mai târziu rămâne el Mitropolit al întregii Ungro-Valahiei.

La anul 1401 patriarhul intitulează pe Mitropolitul din Argeș: Mitropolit al Ungro-Valahiei, Ecsarh plaiurilor și Severinului.

În anul 1517, sub Neagoe Vodă Basarab, se mută reședința Mitropoliei dela Argeș la Târgoviște, iar Curtea de Argeș se prefacă în monastire.

La anul 1665 sub Mitropolitul Stefan, fiind Domnitor Radu Leon, fu strămutată reședința Mitropolitană dela Târgoviște în București (1).

Prima biserică a Sf. Mitropolii a Ungro-Valahiei din București a fost Sf. Gheorghe Vechiu.

Apoi de aici mutată la actuala biserică Mitropolitană.

Actuala biserică a Sf. Mitropolii din București, este zidită la început din temelie de Domnitorul țării Românești Constantin Șerban Basarab. Acesta a fost fiu natural al lui Radu Șerban Basarab și fiu adoptiv al lui Matei Basarab. El a fost ales de Domn al țării Românești, de

(1) Economu N. Nicolescu. Pozițiunea și drepturile Mitropoliilor Române. Teză pentru licență, pag. 33.

mare majoritate a boerilor cu o ȕi mai înainte de înmormântarea lui Matei Vodă; alegerea sa a fost binecuvîntată de către chir Macarie patriarhul Alexandriei, care se afla într'acea vreme în principate cu Arhidiaconul său Paul de Alepo, care ne-a lăsat o prețioasă impresiune de călătorie în principatele române și o descriere amănunțită a stărei de lucruri de atunci; ba încă, avu fericirea de a fi recunoscut de înalta Pórtă fără multă bătae de cap.

Constantin Șerban Basarab Vodă, îndată ce se sui pe tron începu să dobândescă încrederea și dragostea bietului popor, pe care nimeni nu'l întreba în asemenea ocașii, și de care mai nimeni nu ținea pe atunci vr'o socotélă, mângâindu-l prin o administrație blândă, omenósă și neîmpovorătoare.

El neputând agonisi din Domnie mulți bani pentru că nu fusese Domn răpitor, nu mai putuse îmborsă peșcheșurile; din acéstă causă turcii începură să-l învinovățescă că prea s'a înprietenit cu Racoți, că ar avea intenția a se hăini, că ar fi fost aspru în înfrângerea resculaților precum și alte învinovățiri de asemenea soi, în urma cărora Pórtă îl mazili la începutul anului 1658, după patru ani de domnie și-l înlocui cu Mihnea III (1).

În timpul domniei sale Constantin Șerban Basarab a început a zidi biserica Sf. Mitropolii, după cum dovedește și următórea inscripțiune scósă după originalul ce există d'asupra ușei pe di'năuntru a Sf. Mitropolii din Bucuresci.

«Acéstă Sf. și Dumneșeiască biserică s'a început din temelie în létu 1656, de reposatul Domn Constantin Șerban Basarab VV., și săvîrșind'o numai de roșiu s'a scos din Domnie, apoi la leatul 1665 orânduindu-se Domn Radu Leon VV., după ce a înfrumusețat'o cu tóte cele trebuincióse, prin sfat de obște au aședat'o a fi scaun al Mitropoliei țerei, aflându-se atunci Mitropolit Theodosie. Iar în leatul 1834, reposatul Mitropolit Grigorie vedënd'o

(1) N. D. Popescu. Calendar pe anul 1892, pag. 78.

cu totul învechită, povăţuit de rîvnă au început totă prenoirea ei, învelitorea cu plumb, zugrăvitul, pardoséla şi cele-l'alte înlăuntru şi afară, pe care grăbindu-l sfârşitul vieţii, din porunca prea înălţatului nostru Domn Alexandru Ghica VV., dându-se ocârmuirea Sf. Mitropolii, supt îngrijirea prea Sf. Episcopi, Neofit Râmnic, Ilarion Argeş, Chesarie Buzău, prin îngrijirea Mărici Sale, şi osârdiea acestora, au luat săvârşire totă prenoirea şi înfrumuseţarea, 1839 Aprilie 1» (1).

Constantin Şerban Basarab zidind biserica Sf. Mitropolii din Bucuresci, a înzestrat-o cu următoarele moşii:

Frăsinetul, Obileşcii, Bălenii, Crasani, Cucuţii, Braniştea, Foteşcii, Schiaul, Runcu, Loloescii şi Tegeanii (2).

Iar vatra Sf. Mitropolii a fost:

«Din jos, din piatra de lângă colţul gardului Monastirei lui Pană, (Sf. Ecaterina), pe cale în sus pe lângă nuci, până la capul podului, la Pórta Predei Vornicul (Brâncoveanu), şi pe gârlă în sus până în piatra de la capul podului Turcului, şi de acolo, pe uliţă, în sus, până în Píetra din uliţă drept Mitropolie; şi de acolo, pe lângă Crucea Dómnici Mircioea, pe cale în sus, până în piatra drept Calicii; şi de acolo, pe cale, până sub deal în gura Văci; şi de acolo pe lângă puţul Calicilor, în jos pe lângă lac, pe sub deal până în drumul Giurgiului, la stâlpul de piatră al Armeanului, în capul Troénului, lângă heleşteul lui Şerban-Vodă. Şi de acolo pe drum în jos, spre oraş, până în piatra drept Căramiđi (Căramidari); şi de acolo până în piatra drept Crucea lui Leon Vodă, şi de acolo, curmeziş, până în piatra din colţul gardului Monastirei lui Pană şi până la pórta Predei Vornicul». Act din 1668. (3).

Din punctul de vedere arhitectonic observăm că biserica Sf. Mitropolii este o lucrare de mare artă în stil bizantin,

1) Preotul Grigorie Musceleanu. Calendar antic pe 1862 pag. 34.

2) G. I. Ionescu Gion. Patriearhi, Mitropolii, Episcopi Greci, pag. 28.

3) Idem, idem.

tóte ferestrele sunt înguste și înconjurate de pietre sculptate în relief și terminate în semi-cercuri, de asemenea și turlile bisericeii sunt lucrate cu multă artă.

Hramul bisericeii Sf. Mitropolii, Sf. Impărați Constantin și Elena, de bună sémă că este după numele primului inițiator și fondator Constantin Șerban Basarab.

În interior biserica Sf. Mitropolii este foarte frumoasă și spațioasă. Obiecte principale se distinge; sicriul Sf. Dimitrie Basarabov care este tot de argint și lucrat cu multă măestrie. Acest sicriu este făcut cu cheltuiala fostului Mitropolit Primat Ghenadie Petrescu, pe când era Episcop de Argeș.

Iată și inscripția după sicriu :

«Făcutus'a acest sicriu de argint împodobit cum se vede prin osteneala și cheltuiala Episcopului de Argeș Ghenadie al II și a câtor-va bunii creștini să fie spre pomenirea urmașilor care vădând acesta să se îndemne să facă și alte fapte mărețe și folositoare nemului Românesc. Acest Sf. sicriu s'a făcut în zilele Măriei Sale Carol I, vitezul Domn al României la anul mântuirii 1879 luna Decembrie, București».

Ceva mai sus :

«Aducerea mósťelor a fost pe vremea Mitropolitului Grigorie 1774, începerea acestui sicriu în zilele repausului Mitropolit Nifon 1874».

Mósťele Sf. Dimitrie Basarabov sunt găsite de generalul rusesc Petre Salticov în anul 1774 în satul Basarabov din Bulgaria, în expediția ce o întreprinsese acolo; pe care le-a dăruit Sf. Mitropolii din București (1).

La această dată 1774, țara românească era ocupată de armata rusă fiind Mitropolit al Ungro-Valahiei Grigorie.

După retragerea oștilor rusești din țară, s'a urcat pe tron domnitorul Alexandru Ipsilante (2).

(1) Filaret Scriban. Ist. Bisericească.

(2) M. C. Florențiu. Ist. R. pag. 124.

Biserica Sf. Mitropolii are 4 icône la tâmplă, noui și foarte frumoase. Are 44 candel mari și mici din care 8 cu mai mulți puî. Patru sfeșnice mari de argint, două sunt dela fosta biserică Sărindaru. Un strălucit policandru de argint.

Ctitorii sunt zugrăviți în biserică; în dreapta Constantin Șerban Basarab, Bălașa Dómnă, Radu Leon VV., Luchia Dómnă, un copil Șerban VV.

În stânga:

Theodosie Mitropolitul îmbrăcat în mantie;

Mitrofan Mitropolitul în vesminte arhieresci și toege păstorești în mână;

Radu Leon și Constantin Șerban țin biserica în mână, îmbrăcați cu haine lungi de stofe aurite, corone imperiale în cap.

Pomelnicul Sf. Mitropolii (1)

Pomelnicul ctitorilor, a Domnitorilor și Mitropoliților țării românesce și a altor ajutători la fondarea Sf. Mitropolii și după fondare.

Ctitori: Constantin vv., Bălașa Dómnă, Radu vv., Luchia Dómnă, Stefan vv., Ghica vv., Preda, Radu, Antonie, Matei, Papa, Neagu, Constantin, Vișea, Maria, Smaranda, Stefan, Matei cu tot némul lor, Teofil Eromonahul.

Aceștia au făcut biserica, au zugrăvit'o, au făcut să fie Mitropolie, au făcut tâmpla, au făcut clopotele.

Mitropoliți: Antim, Atanasie, Teodor, Maxim, Macarie, Varlaam, Ananie, Simeon, Efrem, Mitrofan, Daniil, Eftimie, Serafim, Mihail, Nichifor, Mihail, Eftimie, Erimia, Luca, Anastasie, Grigorie, Teofil, Stefan, Meletie, Partenie, Ignatie, Ignatie, Teodor, Sofronie, Sava, Varlam, Teodosie, Antim, Mitrofan, Daniil, Stefan, Neofit, Filaret,

(1) Copiat de mine după original la 24 Februarie 1897.

Grigorie, Cosma, Filaret, Dositeiŭ, Grigorie, Dionisie, Neofit, Nifon, Calinic, Iosif, Ghenadie;

Domniŭ: Radu, Dan, Mircea, Mihail, Vlad, Radu, Neagoe, Teodosie, Radu, Vintilă, Pătraşcu, Alexandru, Dimitrie, Mihail, Nicolae, Şerban, Simeon, Radu, Alexandru, Leon, Matei, Grigorie, Antonie, Duca, Şerban, Constantin, Stefan, Nicolae, Ion, Constantin, Mihail, Grigorie, Constantin şi pe toţi Domniŭ cu Dómnenele lor, fii şi tóte némurile lor.

Aceştia sunt din cei ce au dat moşii, case şi alte obiecte şi bani.

Simeon Eromonahul, Zaharia Eromonahul, Daniil Eromonahul, Efrosim Schimonahul, Stefan Schimonahul, Teofan Schimonahul, Rafail monahul, Nifon Eromonahul, Mariea Presvitera, Chiril Eromonahul, Ilarion Eromonahul, Mihail, Moise, Elena, Toma, Balaşa, Toma, Andriana, Danciŭ, Stanca, Elena, Constantin, Neacşa, Dima, Stana, Şerban, Stana, Pană, Safta, Ion, Radu, Daniil, Efrosin, Dimitrie, Teodora, Chera, Udrişte, Despa, Ghinea, Florica, Barbu, Preda, Chera, Barbu, Anca, Radu Ereu, Ivan, Apostol, Mariea, Stanca, Rada, Neagoe, Dan, Dinicu, Stan, Gheorghe, Grigorie, Mariea, Constantin, Iordache, Fotie, Eftimie, Dragomir, Stefan Ereu, Radu, Staicu, Dimitrie, Stanciŭ, Radu, Grigorie, Stefan şi toţi cei ce au dat şi au slujit sântului Iacaşului acestuia, 1884 Iulie 14.

La altarul bisericeŭ Sf. Mitropolii se află mormântul Mitropolitului Teodosie, pe al cărui monument de piétră fórté înalt se află scrisă următórea cuprindere :

Răposat-ăŭ în Domnul, Prea Sfinţitul Mitropolit Chir Teodosie la anul 1708, Ghenarie 27, în zilele prea luminatului Domn Ion Constantin VV., păstorind turma lui Christos 29 ani şi 9 luni, şi s'a îngropat aicea.

Pe acelaşi monument mai jos, se mai află scris: Răposat-ăŭ întru Domnul Prea Sf. Mitropolit Chir Stefan.

În frontespiciul clopotniţei se află o inscripţie.

La intrarea Sf. Mitropolii, în partea despre răsărit în partea dreaptă, se află suspendat pe stâlpi de fier marele clopot care la sf. sărbători, precum și la serbări naționale și de veselie, umple cu sunetul său sonor și melancolic întreaga capitală a țării românești chemând pe credincioșii creștini la rugăciunile străbunilor lor, și la înveselitoarele serbări naționale.

Acest mare clopot are pe dînsul următoarea inscripțiune :

«Turnatus'aŭ acest clopot al Mitropoliei Ungro-Valahiei în anul mîntuirii 1888, din un clopot mic al Mitropolitului Teodosie 1693; din altul mare al Mitropolitului Grigorie 1829 și cu ajutorul fondurilor adunate prin subscriere publică în zilele Regelui Carol I și al Elisavetei Reginei, prin inițiativa și stăruința Mitropolitului Primat, Iosif Gheorghiean. Spre lauda și mărirea a tot puternicului Dumnezeu protector și sprijinatorul Regatului României, și a sf. biserici ortodoxe autocefale române».

Monastirea Sf. Panteleimon

Datoria omului cea mai de căpetenie și mai sănătă pe pământ, care îi impune Dumnezeu pentru însuși fericirea sa este, d'a iubi omenirea și a se depărta de răsbunare; iar meritul cel mai mare este, de a se pătrunde și a cunoște adevărul, care este lumina lumii morale, și celei înțelegetore : fără adevăr și fără morală suntem în întunec suntem în rătăcire. De cunoște omul adevărul și morală, cunoște și însușirile sale și destinațiunea sa, se însuflă de amóre către aprópele seú, de respect către virtute si de evlavie către Dumnezeu.

Credința în Dumnezeu și în nemurirea sufletului este un giuvaer nestimat, este tesaurul cel mai prețios, care pe cultivatorul binelui îl răsplătesce strălucit pentru stăruințele și luptele sale, pentru înfrînarea sa și pentru orice jertfă pe calea virtuței. Ea este fructul bine cuvântat, care răsare din noptile suferințelor și din sanctuarul unei inimi plină de amóre divină. Și care prin statornicie în suferință și amóre ajunge la maturitate și deplină energie. Vięta omenescă este adevărat fôrte fericită, însă vięta cea mai sublimă după mórte este mult mai fericită; ea are variațiunile sale, ea este o viață mai înaltă. Inima creatorului abunda de grație și amóre părintescă când crea pe om.

În ce-i este adevărata noastră patrie; căci aici pe pământ sântem 'umai nisce căletori și căutăm ceea-ce este sus.

Cu intrarea noastră în mormânt încă nu se șterge urmele existenței noastre. Existența este lucrare și acela n'a murit, care prin stăruințe durabile ale lucrurilor sale, a știut să'și întindă existența până dincolo de mormânt.

Ceea-ce viea, viață și acum, și ceea-ce era este în etern, căci numai forma se schimbă, existența însă nici odată nu piere. Geniul cel ceresc creedă din materia cea mai ordinară lucrul eternității care este patria lui.

Încălzit și călăușit de aceste raze ale adevărului răsfrânge prin Sf. Evanghelie, sufletul nobil, inima măreță și creștinul model, fericitul Domnitor Grigorie Ghica al II-lea la anul 1733, suindu-se pe tronul țerei Românesce, animat de iubirea de omenire, și de îmbunătățirea patriei sale, între alte multe îmbunătățiri reclamate la timp de țara sa, se inspiră de ideia de a fonda din propria sa avere și un așezământ prin care să aline durerile sufletești și trupesci ale omenirii suferinde.

Grigorie Ghica al II-lea, după cum ne spune d-l N. D. Popescu (1) cunoscutul și talentatul scriitor, descinde din strălucita familie a Ghiculescilor, cari sunt de origine Arvato-Vlahi, de prin părțile Albaniei din apropierea Macedoniei.

Primul Ghiculesc a fost Gheorghe Ghica, care a domnit în Moldova pe la anul 1658, și apoi după doi ani de domnie îndestul de furtunosă în anul 1660 a trecut în țara românească unde a domnit mai puțin de un an într'un chip tot așa de nenorocit.

Acest domn n'a fost de neam mare, ci fecior de plugar. Părinții săi se ocupau cu grădiniaria. Ei avind mai mulți copii și fiind foarte strimtorați, aduseră la Constantinopole pe feciorul lor cel mai mare anume Gheorghe Ghica în arnăuțesce și-l bagară la o școală ca să învețe carte. Neputând să-l

(1) Calendarul pe 1892. Epoca Chiculesților, pag. 14.

ție acolo multă vreme din cauza strâmtorării, tata^l său îl băgă ca ucenic la un vânzător de zarzavaturi, însă istețimea minții sale pe deoparte, și pe de altă parte protecțiunea unui consăten al lui anume Ahmed Chiu-purli, care mai târziu deveni mare vizir, îl făcu să ajungă pe rând băiat băgat pe procopseală la Vasile Lupu care era capu Ghehaea al Moldovei la Stambul, după aceea grămatic al acestuia, apoi logofătul său de taină, când Vasile Lupu deveni domn al Moldovei, și pe urmă capu Chehaia în locu-i la Constantinopole și în fine domn atât al Moldovei cât și al țerei Românesce.

Istețimea minții sale a fost proverbială, asemenea și iscusința în arta d'a înșgheba alcătuirii diplomatice prin ajutorul căruia numai, putu să ajungă din vinzător de zarzavat, mare Domn al Moldovei și al Valachiei; însă nu fu de loc norocit, de și fu în destul de dibaci în arta d'a guverna; Domnie mai nenorocită pentru țară și el însuși ca a lui nu mai fură altele. Asemenea și Domnia fiului său Grigorie nu fu de loc mai norocoasă, de și domni de două ori în țara Românescă, căci după ce ucise fără nici o vină pe bine-făcătorul său postelnicul Constantin Cantacuzino, apoi în decurs de patru ani în prima Domnie (1661—1665) și în decurs de un an și opt luni în a doua Domnie (1672—1673) nu făcu alt de cât să se răsboiască pept la pept cu cei patru fii ai Cantacuzinescului, cari nu'l lăsară în pace până nu'l răsturnară după tron ca să nu mai revie nici odată și'l făcură să moră în scurt timp de mâhnire și amărăciune.

Acești doi prinți eșiți din masa poporului au domnit pe când încă tronurile ambelor țări se ocupau de Români și mai înainte d'a începe era de jale a fanarioților.

Steaua cea bună a acestei familii însă începe numai după ce se întemeiață și prinde rădăcini Domnia streinilor cotropitori cari de sigur numai atunci în mijlocul noianului de fără-de-legi comise de Greci, purtarea lor mai omenosă putu să iasă mai în evidență și să se deosibască în-

tr'un mod mai lămurit, în cât întâmplătorea lor domnie să facă o epocă deosebită în epoca de jale a fanarioșilor.

Ea în adevăr face o epocă distinsă, pentru binele țerei, nu numai pentru că familia Ghica a jucat un rol hotărîtor în desfășurarea înfricoșatelor evenimente ce s'a succedat de la 1733 și până la 1777, ci pe de-o parte pentru că numele lor au ocupat un loc destul de însemnat ca număr de nume și ani în cronologia efemerilor Domnitori câți s'a schimbat în ambele țeri, în răstimpul mai sus citat; iar pe de altă parte pentru că mai multe fapte bune și folositore nêmului Românesc s'a sêvârșit în acel timp de secetă de fapte bune, dacă nu numai de ei, dar cel puțin prin îndemnul și exemplul lor.

Ast-fel în privința faptelor bune vedem că Grigore Ghica al II, fiul lui beizadea Matei Ghica, nepotul lui Grigore Ghica I-iu și strănepot lui 'Gheorghe Ghica, s'a distins.

El s'a urcat pentru prima oară pe tronul Moldovei la anul 1727, prin înțelepciunea și prin bunele orîndueli ce a introdus în guvernarea țerei, liniști și mulțumi, lucru de mirare în țerile Române pe atunci, atât pe popor cât și pe boeri.

După aceia clădi din temelie biserica Sf-ții Arhangheli din Iași, a clădit turnul de d'asupra porței Domnesci și a făcut o cișmea lângă acea pörtă, apoi după șapte ani de Domnie a trecut pentru prima óră ca Domn în țara Românescă unde împrejurările nu l'au lăsat să facă alt-ceva de cât să reguleze percepțiunea dărilor într'un mod mai puțin împovărător pentru săraci, și cu construirea mărețului așezământ numit mai sus.

Ast-fel după suirea sa pe tron se hotărî și începu lucrarea sa măreață, în partea de răsărit a orașului Bucuresci, la o distanță de 9 kilometri, pe o insulă înconjurată de trei părți de apa Colentinei, punându-le la ambele așezăminte de patron, pe Sf Martir și Doctor fără de argint Panteleimon.

Dar pe când acéstă lucrare măreță se începu, eveni-

mente politice făcură ca Grigore Ghica al II să trecă pentru a doua oară la tronul Moldovei (1735), și clădirea Monastirei și spitalului Sf. Pantelimon rămase neterminată.

De astă dată Grigore Ghica fiind în Iași pentru a doua oară nu mai avu prilej să administreze bine și înțeleptesce spre ușurarea poporului care deja era prea împovărat, ci fu nevoit să mărescă birurile și să creeze și altele, puind satarale pe boerii mazili, pe preoți și biserici, pentru ca să satisfacă nenumăratele angarale și satarale ce'i impunea Turcii, căci era gata să izbucnească resbelul dintre Turci și Ruși și cu Austriacii. Resbel ale cărui peripeții au fost funeste pentru neamul Românesc.

În tot timpul acestui resbel bietul Grigore Ghica fu silit ca mereu să facă rost de bani prin fel de fel de angarale, și mereu să scoată pungii pline din hasnaua vistieriei cu care să plătească fie zaharicalele care strângea pentru Turci, fie provianturile, carele de beilic și alte potvezi cerute de ostile Rusesce și Austriace. Ast-fel se scursesese cei șase ani și nouă luni de amărăta Domnie ce petrecu Grigore Ghica mai mult în bribegie de cât pe tronul Moldovei, culegând numai nemulțumiri și imputări, fie din partea boerilor și poporului pe care fusese silit să'l svânteze, fie din partea Turcilor cari îl învinovăteau că nu s'a retras prea iute spre Galați și nu s'a grăbit d'a numi Caimacan de îndată ce a intrat Rușii în țară, fie chiar din partea Muscalilor cari i-au imputat că Caimacanii numiți de el nu le-a dat prea mult și n'au consimțit d'a se face unelte moscovite.

Rușii ca să'și răsbune pe el, puseră pe neregulații lor să'i pârlolască și să'i jefuască palatul de la Frumosa, precum și să'i cotelască tot avutul ce ascunsese prin diferite monastiri și biserici, iar Turcii ca să nu rămâe mai pe jos, în loc să-l ajute ca să pue la loc cea ce'i stricase dușmanii lor, se grăbiră a'l mazili îndată ce se încheie pacea și'l trimise surgium în insula Tenetos din Archipelag, negreșit ca să mediteze filosoficesce asupra statornicieii recunoștinței

celor mari și puternici, de unde, ce e drept, îl rechemară tocmai peste 5 ani ca să-l retrimită la Iași ca Domn, pentru a treia oară.

Acest Domn a fost foarte învățat, cunoscător de multe limbi mai ales orientale, și ritor desăvârșit în cât prin darul graiului putea ca să mîce inimile cele mai împetrite. Ast-fel când fu adus din exil la Constantinople, și se înfățișe înaintea vișirului spre a primi investitura, ținu în limba turcească o cuvîntare atît de meșteșugită și așa de mișcătoare în cât se minunară toți acei ce l'aŭ ascultat și mulți chiar lăcrămară de înduioșare.

De acolo plecă la Moldova și sosi la Iași în ziua de 10 Iulie anul 1747 în care și fu și întronat cu ceremonialul obișnuit, dar nu stătu mult acolo că țara era prea săracă și el era încărcat cu o mulțime de datorii. De aceea mijloci a se strămuta în anul 1748 pentru a doua oră în țara Românească după 13 ani¹⁾.

Și suindu-se pe tron peste doi ani adică la anul 1750, reîncepu zidirea Monastirei și Spitalului Sf. Panteleimon cu toate împrejuririle sale necesare care, la anul 1752 să savârșiră împreună cu fântăna în vale, fixându-se la spital numărul de 12 paturi pentru bolnavi.

Biserica este în mijlocul curței, și împrejurul ei clădirile spitalului. Biserica de și nu e mare, însă are un aspect plăcut, și într'un stil bizantin. Antreul este pe patru colone de granit și d'asupra ușei o piatră bine sculptată pe care există marca Domnăscă și inscripțiunea următoare :

«Intru slava și lauda unuia în treime proslăvit Dumnezeu, și întru cinstea marelui mucenic și Tămăduitor Panteleimon, ridicatu-său acest Dumnezeesc locașiu de prea luminatul și prea înălțatul Domn a totă țara Românească Ión Grigorie Ghica VV. Intru a doua domnie a mării Sale, unde și Spital pentru bolnavi a aședat a fi cu totă înprejmuirea câtă să cade, înfrumusețându-le precum se

1) N. D. Popescu. Calendarul pe 1892, Epoca Ghiculeștilor, pag. 18.

vede cu totă cheltuiala a mării sale, ispravnic fiind Sandul Bucşenescul Velclucer. La leatul de la Christos 1750».

Domnitorul Grigorie Ghica al II-lea se află înmormântat în biserică, şi pe monumentul său de marmoră şi lucrat cu multă măiestrie după mormântul său, se află scrisă următoarea poezie :

Datoria cea obştească
 Dupe firea omenească
 Implinind prea fericitul
 Grigorie cel prea înalt
 Ghica Vodă încoronat
 Domn în țara Românească
 Şi în cea Moldovenască,
 Care cu minte înalt domnind
 Şi cu dreptate cârmuind
 Dată de la împărăție
 Din nemişcarea cel strămoşesc,
 La lăcaşul cel ceresc
 S'aă mutat fără' de prihană
 Cu pace şi cu potvélă,
 Iar trupul său cel de om
 Cu cinste ca de un Domn
 Aicea s'a astrucat
 Şi îngropărei s'a dat
 După vremi aceste țări
 Cu înțelepte îndreptări
 La al doilea Domnie
 La a sa Dumneđeiască đidire
 Spre vecinica'i pomenire.

August 26 leatu 7260 saă 1752.

Scierea acestei poezii cuprinde totă suprafața pietrei.

După şapte an, adică la anul 1759 Martie 14, încetând din viață şi Dómna sa Joița s'a înmormântat tot într'acest mormînt, şi ne având loc rezervat pe piatră, s'a scris în

jurul pietrei în două părți, inscripțiunea următoare relativ la repausata Dómnă.

«1759 Martie 14 pristăvindu-se întru fericire și Mariea sa Dómnă Joița s'aú pus ósele tot într'acest mormânt al răposatului întru fericire Domn Grigorie Ghica VV. iubit soțul măriei sale, fiind Ión Scarlat Ghica VV. cu Domniea Țerei Românesce, și însuși măriea sa viind cu alaiul și tótă boerimia și cu tótă rânduiala Domniei și cu Sf. Sa Mitropolitul țerei chir Filaret, și cu amândoi episcopii și cu alți 10 Archierei streini, aducându-se din Bucuresci până aicea s'a aședat într'acest mormânt cu mare cinste și cu multă adunare de Norod după cum măriea sa a pohtit pentru vecinica pomenire».

Săvârșindu-se aceste așezăminte, pe lângă dota oferită de fondatorul lor, și care se compune din moșiile: Ziliște, Sorésca, Chirnogă, Lisandra, Sbârgleșele, Odívóia, Viera, Bucșani, Păpeni, Stănești și Dedulești cu un loc la Lescióre, Seciul și Viea, s'a mai dăruit în urmă și de alți pioși boeri creștini încă 13 Monastiri (schituri), cu tóte moșiile și veniturile lor, și anume :

1) Monastirea Găiseni din jud. Dâmbovița, cu moșiile Bădeni sau Zădăriciu, Clinciul sau Surlari, Ghinești, Muntele Galbenul și Vameșióia, Poéna-Lungă, Bunești, Urlești și Valea-babi.

2) Monastirea Poéna din jud. Prahova, cu moșiile Murul, Pantađi, Nisipósa și Valea-manti.

3) Monastirea Târgșorul din jud. Prahova cu moșiile : Căjiéșul, Ploestiorii, Habudul, Bălaia și Vaidești.

4) Schitu Fedeleșoiu din jud. Argeșiu, cu moșiile : Vatra, Fedeleșoiul, Livedea din Vălsance, Muntele Clăbucețul parte din Buda și Ciomăgești.

5) Schitul Berislăvești din jud. Argeșiu cu moșiile : Sâmbotinul și Ciofrângenii-Poenari, Vatra Schitului, Berislăvești și Rădăcinești.

6) Schitu Cornetu din jud. Râmnicu-Vâlcei cu moșiile : Vatra, Cornetul.

7) Schitu Titireciu din jud. Râmnicu-Vâlcei cu moșia Mârghiea.

8) Schitul Măcsineni din jud. Râmnicu-Sărat cu moșia Plopul său Sanica.

9) Schitul Brebu din jud. Prahova cu moșia : Vatra Brebu.

10) Schitul Șerbănești din jud. Prahova cu moșia : Vatra Șerbănești.

11) Schitul Lespeșile din jud. Prahova cu moșiile : Vatra Lespeșile și Muntele Pleșu.

12) Schiturile Murunglavul din jud. Râmnicu-Vâlcea și al 13) Grășdana din jud. Bușești.¹⁾

Așa după trecerea vremurilor înmulțindu-se lumea prin urmare și venitul acestor așezăminte, se înțelege după părinteasca îngrijire și administrație a ilustrei familii a Ghiculescilor, care s'a succedat conform testamentului fondatorului, astăzi Spitalul Sf. Panteleimon are 170 paturi pentru bolnavi, cu o măreță clădire, construită la anul 1868, prin stăruința eforilor din acea vreme și mai cu seamă a nemuritorului și pentru țară mult iubitorul Doctor Carol Davila ; și din veniturile lui se întreține astăzi, spitalul de nascere, spitalul de copii și spitalul Colentinei, câte trele cu mărețe localuri proprii ; fiind-că, când s'a incorporat epitropia Sf. Panteleimon cu administrația generală a spitalelor civile la anul 1859 de către Domnitorul Ión Alexandru I Cuza²⁾ aceste spitale erau deja înființate de către epitropia Sf. Panteleimon.

Iată dar sămânța aruncată de fericitul și pururea pomenitul fondator Grigorie Ghica al II-lea cădând pe pământ bun a crescut și-a dat rod însutit ; și devenind un arbor mare, la umbra lui, se adăpostește streinul, săracul și călătorul obosit și însetat ; iar fericii fondatori își primesc

1) Ión Brezoianu. Vechile instituțiuni ale României, pag. 138 ; Pr. Gr. Muscelénu. Prima Fundațiune a ospiciului Sf. Panteleimon, pag. 12.

2) Preotu Grigorie Musceleanu. Prima fundațiune a Ospiciului Sf. Panteleimon, pag. 23.

răsplata sufletului lor generos și nobil, de la mântuitorul lumii, Domnul nostru Isus Christos, prin următoarele cuvinte sublime trâmbițate de Sf. Evanghelie :

«Veniți blagosloviți părintelui meu de moșteniți împărăția, care e gătită vouă de la întemeerea lumii. Că am fost flămând și mi-ați dat de am mâncat, am însetoșat și mi-ați dat de am băut, strein am fost și m'ați primit, gol și m'ați îmbrăcat, bolnav și m'ați căutat, în temniță am fost și a-ți venit la mine ! Atunci vor răspunde lui dreptii, zicând : Dómnne ! când te-am vădut flămând, și te-am hrănit, sau însetat și ți-am dat de ai băut, sau când te-am vădut strein și te-am primit, sau gol și te-am îmbrăcat ? sau când te-am vădut bolnav sau în temniță și am venit la tine ? Și răspunzând împăratul va zice lor : adevăr grăesc vouă, că ce-ați făcut unuia dintr'acești frați mai mici ai mei, mie mi-ați făcut». (Matei cap. 25 încep ; 31).

În interiorul bisericii Sf. Panteleimon se află un policandru de argint foarte frumos, apoi 11 candelă de argint mari și foarte frumoase, în partea stângă, se află un mare monument de marmură albă reprezentând un sicriu ținut de doi vulturi, pe mormântul Domnitorului Alexandru Ghica VV. ; Și e scris pe dînsul Alexandru al II Ghica al IX.

În Sf. Altar se distinge : o Sf. Evanghelie de argint ; un Sf. Potir de argint ; o cruce de gât, ce se zice a fi fost a unui archimandrit Clement, care în urmă s'a făcut episcop de Buzău ; Móștele Sf. Panteleimon ; două póle de mătase foarte frumoase cu slove turcești pe ele, ce se zice că au fost date de un pașă turcesc în onórea Sf. Panteleimon, care nădîind la ajutorul său s'a tămăduit de bóla ce a avut.

Acéstă Sf. Biserică mai 'nainte a avut trei preoți, preotul Dumitru, preotul Constantin și preotul Nae, astă-đi are un singur preot Alexandru Popescu ¹⁾).

1) Publicat în ȧiarul bisericesc «Vocea Bisericei» în No. 10 anul al II de la 1 Septembrie 1895, pag. 5.

Monastirea Mărcuța

Isus Christos întemeetorul bisericeî creștine, precum și sântiî apostoli, după cum citim în sânta scriptură au umblat în templul cel mare din Erusalim și în sinagógele jidovesci, în care dese ori au învățat, au făcut minuni și s'au rugat.

După mórtea și înălțarea la Cer a lui Isus Christos, apostoliî și învățatoriî și mai cu sémă creștinii cei dintâi, voinđ a aduce jertfă misterioasă a sântei euharistiî, sau a reaminti momentele cele mai însemnate din viața lui Isus Christos, se adunau în case private unde în comunitate cu toți membrii adunați creștini lăudau și prea măreau pe D-đeu. Incepând apoi persecuțiile din partea Iudeilor și a păgânilor, biețiî creștini lăsați în prada tuturor viscolilor și sprijiniți numai de Dumnezeu, se adunau ori la episcopi, ori în alte case private, ori pentru ca să scape de mórte, în păduri și chiar în vizuini sub pământ unde se rugau, citeau, cântau și după aducerea jertfei misterioase, se împărțeau cu toți primind trupul și sângele Domnului Isus Christos întru amintirea morței de pe cruce și cinei misterioase a lui. Cum încetară gónele contra creștinilor era

lucru firesc, că și episcopii nu încetară de a îndemna la clădirea și înfrumusețarea sfințelor locașuri pre cei avuți și înclinați creștinismului și evlaviei, precum și chiar pe Domnitorii mai buni și fără pasiune. În fine norul cel posomorât și amenințător se împrăstie, fulgerile cele omoritoare se sting, săgețile ascuțite și otrăvitoare încetază și ca un soare după o furtună îngrozitoare, se ivesce pe Orizontul bisericeii creștine Constantin cel Mare, protectorul și limanul creștinătății, al acelei semințe care asemenea seminței de muștar, avea să devie un arbore mare, din ale cărui fructe, avea să se nutrească milioane de oameni, sub a cărui umbră avea să se odihnescă milioane de oameni și al cărui sîn, în așteptarea celor viitoare în lumea eternă, avea să adormă milioane de oameni.

Sub împăratul Constantin cel Mare, biserica creștină ca o corabie amenințată de valurile mării și de furtuni omoritoare, de odată se află la un liman sigur, unde nu suflă de cât un aer răcoritor și plin de viață și de speranță sigură în un viitor admirabil.

Împăratul Constantin cel Mare, prin un miracol îmbrățișând creștianismul, favorisă biserica creștină în tot chipul, ordonă clădiri de biserici, înfrumusețarea și restaurarea bisericilor ce esistau și încă mai mult, el însuși cu spesele sale clădi în Constantinopole o biserică mare și o închină Sf. Apostoli. Despre biserica acesta Eusebiu în cartea IV, cap. 58, scrie : Împăratul a ridicat-o la o înălțime fără măsură, a făcut-o splendidă cu felurite soiuri de piatră, fiind ornată în mosaicuri de marmoră până la boltitură ; boltitura o au îmbrăcat cu cirade de lucruri scumpe și cu aur ; acoperământul s'a făcut de un metal ca scut în contra ploilor, care metal asemenea aurului celui mai lămurit strălucea întru atâta în cât vătăma ochii celor ce căutau la dânsul. Un alt exemplu, pe care în scurt timp l'au imitat mulți din cei mai avuți și magnificenți este planul și urzirea bisericeii Sf. Sofii ; adică : «înțelepciunei» care se fini sub fiul său Constantin în anul

460, apoi arsă și devastată fiind, fu reedificată de Imperatul Justinian, înzestrată cu arhitectură maestosă și ornată cu atâta abundență, în cât el încântat fiind de splendoarea ei și pătruns fiind de sublimitatea edificiului întreg să fi zis te-am învins o Solomone! De aici încôce începuseră zidirea pretutindenea a bisericilor creștinesci, unele mai mari mai frumoase și mai splendide, altele mai mici și mai simple, după cum era și persoana sa și comunitatea, mai avută sau mai puțin avută.

Astăzi nu se află vr'un oraș carele să n'aiba un număr mai mare de biserici, ba nici măcar o comunitate la țara, în care să nu fie o biserică, un locaș Dumneșcesc și destinat anume pentru lauda și închinarea lui Dumnezeu.¹⁾

Unul din aceste locașuri Dumneșcesci, este și mănăstirea Mărcuța din țara noastră Românească.

Vechimea acestei monastiri este de 310 ani.

Acastă sântă și Dumnezeiască monastire este fondată la început din temelie de un boier anume: Jupan Dan Vel logofăt, la anul de la Christos 1587.

În zilele Domnitorului Mihnea II turcitul în a doua domnie a sa.

Mihnea al II turcitul a fost fiul lui Alexandru Vodă, care a zidit monastirea Radu Vodă din Bucuresci.

El în a doua domnie s'a urcat pe tron în locul lui Petru Cercel, și a domnit șese ani; de la anul 1585 până la 1591.

Domnia lui n'a fost însemnată prin nici un act de ôre-care însemnătate.

După înlocuirea lui la tron în a doua domnie prin Ștefan Bogdan, ca să scape de prigonirea turcilor cari vrea să l stôrca de bani se turci împreună cu unu din fii săi, și se stabili în Constantinople, unde trăi până la adâncă bătrânețe.

Atât din documentele cu anii 7121 și 7125, din con-

1) Juvenal Ștefaneli, Liturgica bisericeî creștine ortodoxe, pag. 12.

dica Mitropoliei No. 3, pagina 621 și 622 precum și din alte hârtii ce mai posedă această monastire, dar mai cu seamă din inscripția acestei monastiri, se vede curat că ea e fondată de Dan Vel logofăt¹⁾, către finele secolului XVI-lea sub domnia lui Mihnea turcitul; punând'o sub protecția (hramul) Sf. Arhangheli Mihail și Gavril, și înzestrind'o cu moșiile: Bălaciū, Curăteșii, Gajanii și mōra dupe apa Colentinei, cu vii și cu țigani ca să fie spre pomenirea lui și a femeii lui Vlada și a părinților lor. Tot atunci i s'a mai adăogat zestrea și de către Aliver Gelepu prin donația moșiei Boleasca, precum și de către un Dragomir prin donația a mai multor pogone de vie.

În timpul lui Mateiū Basarab ajungând în stare prōstă, acest Domn a rezidit'o și a înfrumusețat'o cum a făcut cu cele mai multe din monastirile țerei.

Mai târziu o nepōtă a vornicului Dan, anume Vișana, fata armașului Marcu, prin actul său cu anul 7188, o dedică Mitropoliei din Bucuresci cu tōte moșiile și odōrele ei ca să caute Mitropolia de monastirea părinților ei, să pue călugărași acolo spre facerea oficiului divin cum se cade la Sf. biserică și să se pomenescă numele ei al părinților și străbunilor ei, și acolea la monastire și la Sf. Mitropolie ca să le fie lor vecnică pomenire pentru care a dat un act la mână părintelui Mitropolit Teodosie spre a'și avea urmare.

Originalele actului de dedicare, și hrisovului Domnesc de întărire, se păstrează, în arhiva comisiei documentale în stare fōrte bună la dosarul acestei Monastiri²⁾.

Și la fundul acestui act pe lângă iscălitura Vișan și ai

1) Ión Brezoianu. Monastirile dișe închinatē pag. 66. — În iuscripție se dișe Vel logofăt în magazinu Ist. T. 4 pag. 25 se dișe Vornic, iar în documente Vistier. Se vede că, când a făcut biserica a fost logofăt, pe urmă vistier și pe urmă Vornic. Numirea care s'a păstrat mai mult.

2) Ión Brezoianu. Monastirile dișe închinatē. pag. 61.

altora, mai figurădă la mărturii și iscăliturile Episcopului Ștefan, Episcopului Grigorie al Buzăului, Radului Crețulescu, marelui ban Neagoe, marelui Vornic Badea și alții¹⁾).

Actul acesta al dedicărei se vede întărit de Șerban VV. Cantacuzino, Domnul din acel timp prin hrisovul din acel an 7188, ca să fie această monastire metoc la Sf. Mitropolie, și să respecte Mitropolitul după vremi cele așezate de jupânesa Vișana în actul de danie și de închinare scris, dăce numitul Domn, cu mare blestem și afurisanie ca nimeni să n'aibă trebă a se atinge de această monastire saă de moșiile ei, fără numai să aibă a o cârmui și a o stăpîni Mitropolia²⁾).

În anul 1734, Ștefan Mitropolitul al Ungro-Valahiei face reparație radicală bisericeii, în al cărei frontispiciu pune următoarea inscripțiune :

«Cu vrerea tatălui și cu ajutorul fiului și al Sf. Duh dăditu-s'a această Sf. Monastire după apa Colentinei, unde se cinstește și să prăznuesce hramul sfinților Ingeri, întâiū din temelie de Jupân Dan Vel logofăt când era cursul anilor 1587, care după întâmplarea vremurilor rămăind la mare lipsă și vedënd ctitorii că nu vor putea să o chivernisescă, venit'a jupunesa Vișana fata lui Marcu Vel Armașiū nepôta lui Dan Vel logofăt la Prea Sf. Sa Mitropolitul Chir Teodosie de a închinat'o metoc S. Mitropolii și Sf. Sa a învelit'o și a făcut și casele. Iar acum în zilele prea luminatului Domn Ion Grigorie Ghica VV. îndemnatu-s'a din rîvnă Dumnezeiască Prea Sf. Mitropolit al Ungro-Valahiei Chir Ștefan de a înfrumusețat'o cu slovn (amvon) și cu clopotniță și cu zugrăvelă pedin afară și pe d'înăuntru cu ferestrele și cu ușa de piatră făcëndu-se nou ctitor ca să fie Sf. Sale vecinică pomenire. Septembrie 20 anul 1734.

1) Ión Brezoianu. Monastirile dăse închinat. pag. 61.

2) Ión Brezoianu. Monastirile dăse închinat, pag. 67.

La anul 1779 Grigorie Mitropolitul care a făcut biserica Oboru-Vechiū din București, întorcându-se din Rusia unde a fost trimis în misiune, oferă Monastirea Mărcuța Domnitorului Ipsilante cu tot avutul și moșiile ei ca gratificație¹⁾ și către primă-vara aceluiaș an se vede că Mitropolitul i-a făcut reparație când a oferit-o fiind-că în urmarea cererei sale s'a scris ordin din partea guvernului către ispravnicii de Prahova ca să îndatorețe pe vărarii din acel județ să facă 150.000 de oca de var pentru trebuințele monastirei Mărcuța metocul Sf. Mitropolii. Tot atunci s'a scris și ispravnicilor de Prahova și Vlașca pentru trebuințioasa chiristea ca să o trimeată la monastirea Mărcuța ce este metocu al Sf. Mitropolii îndată ce o vor găti. Archiva Ministerului Justiției condica No. 106 al arhivei pag. 114.²⁾

Tot în anul 1779 luna Septembrie, Alexandru Ipsilante prin hrisovul ce există în archiva Ministerului Justiției condica No. 2, pag. 275, dăruște și elacestei monastiri cinci sălase țigani de vatră, din țiganii domnești (ai statului), sub vătășia lui Tudoran vatafu din Ploesci, ȳicând că precum alți răposați Domni de mai nainte, au fost volnici de au dat și au închinat la sfintele și Dumneȳeescile Monastiri pe acest temei afiorisește și numitul acestei Monastiri pomenitele mai sus sălase de țigani să le aibă ohavnice. Tot în anul acesta cu hrisovu din archiva Ministerului Justiției condica No. 2, pag. 275 numitul Alexandru Ipsilante face donație monastirei din moșia Domnăscă (statului) ot oraș sud Ialomița (orașul cel vechiu de floce, la gura Ialomiței), două mii stânjeni moșie care sunt tot într'un hotar cu alți două mii stânjeni ce sunt afiorisiți de răposatul Alexandru Ghica VV. I Monastirei Sf. Spiridon nouă ; pentru că ȳice hrisovul, după cum răposatul Al. Ghica VV.

1) Preotu Grigore Muscelănu. Calendar pe 1862 pag. 83.

2) Ión Brezoianu. Monastirile ȳise închinat pag. 68.

I, și alți Domni de mai nainte ca oblăduitori, volnici fiind a da și închina la Sf. locașuri așa și dânsul asiorisește aceste două mii de stânjeni moșie acestei Monastiri să 'și ia venitul în or ce ar rodi pe dânsul, iar pe săteni câți vor fi locuitori în vechia siliște a tirgului orașului, să nu 'i su-pere de clacă, ci să dea numai dijmă, și numai monastirea să vândă vin și rachiū. Asemenea și moșiile Tatinele și Darești sunt făcute donație monastirei în următorul an tot de numitul Domn¹⁾. După o notă a unui guvernator din Rusia în anul 1836, Consiliul Miniștrilor după ce încuviințedă ca să se dea acéstă Monastire sub îngrijirea familiei Ipsilante, trimite pricina în cercetarea obșteștei adunări d'atunci care prin referatul ei No. 125, anul 1836 întărit de Alexandru Ghica VV. al II-lea, cu oficiū No. 306 acelaș an, recunoște acest drept familiei Ipsilante dupa care îi și încredințedă monastirea cu averile ei, a se vedea dosarul la Ministerul Cultelor²⁾.

Monastirea Mărcuța este situată la marginea orașului Bucuresci, în partea de răsărit, pe malul drept al apei numită apa Colentinei. Acéstă monastire de și nu e așa mare, are însă un aspect fôrte frumos.

Zidul bisericei este acela de la fondarea ei.

În interiorul seű se află ȕugrăviți I-iű, Jupân Dan Vel logofăt ctitorul cel vechiű ; II-lea, Ión Grigore Ghica VV. și Dómna sa Joița ; III-lea, Alexandru Ipsilante și Dómna sa Ecaterina ; IV-lea, Constantin Ipsilante VV. și Dómna sa Elisaveta.

În frontispiciul clopotniței să află o piatră de marmoră albă, și inițialele I. A. I. V. care însemnedă Ión Alexandru Ipsilante VV. și are data 1779.

În interiorul bisericei în partea dréptă, să află înmormântat, Gheorghe Ipsilante fiul lui Constantin Ipsilante și data 1846.

1) Ión Brezoianu. Monastirile ȕise închinate, pag. 68.

2) Ión Brezoianu. Monastirile ȕisa închinate.

Tradițiunea spune că numele de Mărcuța provine de la Marcu Vel Armaș, fratele lui Dan Vel logofăt despre care s'a amintit mai sus.

Monastirea Mărcuța este filială la biserica Comunei Panteleimon, și are un preot, un venerabil și cucernic bătrân preotul Vasile Frăcea ¹⁾).

1) Publicat în ziarul «Vocea Bisericeii» în No. 14 și 15 anul II la 15 Noembrie 1895, pag. 8.

Monastirea Plumbuita

Este bine știut că biserica în țara noastră românească, în timpurile trecute, după cum ne spune un eminent scriitor¹⁾, a fost sôrele care trimitea razele dătătore de veiță pentru români! Biserica a fost în trecutul nostru factorul principal al existenței și al dezvoltării noastre naționale; biserica a stat în fruntea tuturor întreprinderilor mari; pentru aceea am făcut istoricul a mai multor biserici ca să se reînprospăteze în memoria românilor și să se po-menască numele acelor Domni, boeri și pioși creștini, cari au întemeeat și înfrumusețat acele biserici, cum și să se scie când și de cine sunt ȕidite, ca să cunoșcem și să ne inspirăm și noi de la acele figuri mărețe pentru binele și prosperitatea bisericeî noastre creștinesci ș'a nêmului nostru românesc.

Spre acest scop dar, avêm o dorință neștrămutată ca să fac și istoricul Monastirei Plumbuita, ce se află lângă București în partea despre răsărit, lângă comuna Colentina; mai cu sêmă că acêstă biserică îmi reamintesce un suvenir scump, fiind-că în timpul copilăriei mele o vizitam, când unchiul meu preotul Constantin Duhovnicu și vêrul meu, preotul Iordan Popescu, serveau la acêstă biserică.

Și ca să cunosc istoricul acestei monastiri, spre bună deslușire am năzuit la inscripțiunea ei, dar acêsta fiind în

1) G. Bis. ort. R.

limba grécă, m'am uitat lung la ea cum se uită copilul mic la o bucată de pâine, care de și flămăd, nu pôte însă mânca. Decî dar cu multă anevoință am putut să-mî procur de la un domn profesor, pentru care îî mulțumesc în public, traducerea înțelesului acelei inscripțiunî, care este acesta :

«Se înalță templu, onorătului întru glorie profet, înainte mergător și botezător Ioan, de către prea piosul stăpânitor Petru.

«A doua oră îl ridică din temelie prea piosul Domn Alexandru VV., tatăl lui Mihnea.

«Pentru a treia oră îl ridică prea piosul domn Mateiû Basarab.

«În anul mântuirii 1802 luna Octombrie fu distrus de cutremur. Înălțat la loc cu cheltueala și îngrijirea lui Dionisiu, la anul 1804 Maiû, pe timpul Mitropolitului Dositeiu și al domniei lui Ión Constantin VV.»

Se naște întrebarea cine să fie acest Petru? Dacă i se zice stăpânitor, de bună sémă c'a fost Domn al țerei; și după istorie, înainte de domnia lui Alexandru VV. cel menționat în inscripțiune ca al doilea ȕiditor, care nu e altul de cît Alexandru al II fiul lui Mircea Ciobanul și al Cheajnei n'a fost alt domn în țară cu numele de Petru. De cît fratele său mai mare Petru Șchiopul. Decî dar, Petru Șchiopul trebuie să fie întâiul întemeetor al Sf. Monastiri Plumbuita, care a domnit în Muntenia între anî 1562—1569.

Monastirea Plumbuita a fost închinată nu se scie, când și de cine, la monastirea Cseropotam din muntele Attos și a avut 5 moșii; între cari monastirea Slatina din județul Olt, cu moșia sa în care se coprinde și orașul Slatina, a fost metohul ei ¹⁾.

De când datéză acest obicciû al domnitorilor țerei românesçi de a închina monastirile pământene la alte mo-

1) Ión Brezoeanu. Monastirile închinat pag. 128.

nastiri streine? Acesta e anevoe de precizat. Cu toate acestea se găsește prima urmă de asemenea consacrațiune, după căderea imperiului Bisantin. Cuvântul care îndemna pe fondatorii de instituțiuni pioase a le pune sub patronagiul monastirilor din Orient, nu se poate explica de cât prin strălucirea de care era ocolit atunci Clerul Grec; și prin speranța, că intențiunile lor vor fi conștiincios îndeplinite.

Domnul Cesar Boliac ne spune¹⁾ că această idee n'a existat până în timpul lui Radu Cel Mare (1493—1508). În zilele acestui Domnitor, Patriarhul Nifon, de origină grec, adus de Radu pentru a fi mitropolit al țerei, a reformat Statul nostru pe modul bisericeii grecești, că negreșit el a lucrat la înclinarea bisericeii române în biserica grecească prin asemenea închinări, sub cuvânt de censură a moravurilor, îndreptare a rânduelei ritului și asigurarea a acelor așezate de ctitori în prestigiul patriarhilor acelor locuri, în temeri de blestemul lor, ect.

De când a început a se face închinări de monastiri pământene, la diferite monastiri din Orient până la anul 1864 când s'a secularizat; a fost închinat 116 monastiri din țara românească; din cari 77 din Muntenia cu 368 de moșii, și cu un venit pe an calculat la anul 1861 de 11.766.050 lei vechi. În Moldova 39 de monastiri cu 194 de moșii și cu un venit pe an de 5.303.875 lei vechi.

Dar comunitățile sau delegații (egumeni) lor cărora aceste bunuri erau consacrate, au împlinit cele ce le erau impuse de ctitori fondatori să facă? Din nenorocire nu, și istoria ne dă mulțime de probe. Profitând de nestatornicia lucrurilor și de dese perturbățiuni, la care și ei nu puțin au contribuit, cum și patrioții lor, ce bântueau țara românească, acești delegați ascund mai întâi documentele de fondațiune și de închinare, apoi se sustrag puțin câte puțin de la supravegherea ce se exercita perio-

dicește, asupra lor, se înlătură de la obligațiunile ce le erau impuse, și până în cele din urmă administrează acele averi pe séma lor.

Acéstă tristă stare de lucruri a ținut până la anul 1864, când o pleiadă de bărbați, între cari putem cita : pe M. Cogălniceanu, D. Bolintineanu, Cesar Boliac, C. A. Rosetti, Ión Brezoeanu, Preotul Grigorie Muscelénu, ect. ect., adevărați patrioți ai țerei românești, în frunte cu nemuritorul Domnitor Cuza Vodă, au secularizat acele monastiri, cu toate moșiile și veniturile lor, alungând pe călugării, greci, și tăind pentru tot-d'auna pofta tuturor grecilor, d'a mai avea stăpânire și proprietăți d'ale monastirilor în țara românească, ce încă de la căderea țerei lor cu capitala ei Constantinopole în mâinele Turcilor la anul 1453, își avéu îndreptate privirile lor nesățioase asupra României ; și prin intrigile lor i-au causat atâtea relé, și sacrificând pe cei mai curați și mai calzi patrioți fii ai ei, cum : Brâncovenii, Cantacuzenii, Mitropolitul Antim Ivirénu, Tudor Vladimirescu, ect. ect.

Onóre patriotului domnitor Cuza Vodă ! Onóre acelor patrioți bărbați cari au luptat alături cu el !

Eternă și fericită să le fie amintirea.

Monastirea Plumbuita este împrejmuată cu zid înalt ca o cetate, are o clopotniță, și case ce acum sunt o tristă ruină. În interiorul bisericeii afară de o evanghelie făcută de Andronache Hagi Teoharie la anul 1808, și câte-va candelé, nu mai posedă nimic antic ; precum și alte multe monastiri din țara noastră !

Unde mai sunt acele manuscrise voluminoase de pergame și mulțimea hrisóvelor pline de imaginile hramurilor și ale ctitorilor, aurite și argintate cu sigiliurile de plumb și de ciară în covățele, de pe cari s'ar fi putut explica atâtea lucruri ! Unde mai sunt acele capete d'operă ale uricarilor celebri pentru pana și penelul lor ! Acele perdele aeriene de felieali țesute într'un singur fir de mătase de fetele din casa Dómnelor, ce reflectau pe dânsa imaginea virginei lucrată cu păr din cap, cu

aur și argint de acul pierdut al Dómnelor, Domnițelor și jupâneselor celor mai de frunte boeri? Unde mai sunt acele póle de icóne grele, acele perdele de uși de stofe ce nu mai exist, acele bedernițe, acele epitafe, la care lucra ani întregi tot geniceul unei curți, acele cruci săpate în lemn cu o finețe de necrezut, acele odóre grele și vase istorice cu iscripțiuni?!

S'a dus acestea toate! și cu ele s'a dus și credința înfocată a străbunilor noștri!...

Monastirea Plumbuita este parohie. Are doi preoți: preotul Petre Nicolescu paroh și preotul Cristache Iliescu supra-numerar.¹⁾

1) Publicat în ziarul bisericesc „Teologul” anul al II No. 13 și 15 anul 1898.

Monastirea Dealului

Religia a fost vatra ce a încălzit și unit de la început omenirea, și a dat apoi naștere ideii de Patrie, Nație, or Popor.

Românii, vitejii noștri strămoși, erau convinși creștini, erau plini de religiozitate și în familia lor și în viața lor socială și în viața lor publică. Totul la ei era basat pe credință în Dumnezeu și tărie în brațul lor. Pe acele vremuri pline de vitejie, dar și de nestatornicie și pribegie, singurul lor liman, era biserica.

La Dumnezeu întinde omul mâinile la nevoie și la durere, la război și cumpeni grele.

Religia strămoșască este pecetia ce a însemnat urmele trecutului nostru. Limba dulce a nămului nostru ea ne-a cultivat-o și păstrat-o din secole depărtate prin manuscrise și imprimate. Literatura noastră este aproape literatura religioasă. Însemnătatea nămului nostru ea ne-a ridicat-o și în afară, devenind noi Români protectorii și apărătorii religiei ortodoxe în tot orientul din secolul XVI până la XVIII, prin brațul puternic al lui Ștefan și Mihai, al lui Vasile Lupu, Matei Basarab, Constantin Brâncovenul, Radu cel Mare și alți Domni buni ai nămului Românesc.

Țara noastră este totă ca un orizont senin în care stelele luminoase și rivalizează profesiunea de lumină ce trebuie să arunce pre pământ. Așa pretutindeni prin munți, prin văi, pe deluri, pe colnice se ved ridicare biserici și mo-

nastiri, clădite de strămoșii noștri, în amintirea evenimentelor mari, a învingerilor purtate de ei, dovadă neperitoare a simțului religios ortodox al lor, pe care l-au eternizat în aceste monumente naționale¹⁾.

Unul din aceste monumente naționale, și de mare valoare, care trebuie să atragă evlavia, respectul și admirațiunea orî căruî român iubitor de nēmul sēu, este și monastirea Dēlului din județul Dâmbovița, care e renumită și prin aceia că într'ênsa se află și se păstrează capul fondatorului sēu Radu cel Mare și capul celui mai mare eroū al Țerei Românești, nemuritorul Domnitor pentru vecie Mihai Vitezu.

Iată ce ne spune cunoscutul scriitor, d. Dumitru I. Stăncescu, în revista Alexandri No. 5 și 6 din Mai și Iunie 1891, despre această strălucită monastire a Dēlului.

După ce am vizitat monastirea de maici Viforita și d. Stăncescu, după amiazi, ne arētarām dorința de a vedea monastirea Dēlului, și pentru că noi nu știam drumul de și nu era departe, câte-va din maici avură bună-tatea a ne conduce.

Luarām drumul prin pădure la deal. Pe marginile cărărilor prin verdēță, dăreî ici coala, puncte roșii, căpșunele, ce staū pitulate și ne făcēu cu ochiū. Mult timp făcurām mătāni culegāndu-le până ce ajunserām în vârful dēlului, de unde satul și monastirea Viforita se desfășuraū înaintea noastră ca o adevērată panoramă.

Timpu fiind frumos, ajunserām în curānd la monastirea Dēlului.

De departe încă, se zăreū turnurile monastirei dīdită de Radu cel Mare.

Înainte de a ajunge judecānd după înfățișere, părea ceva măreș, avēnd aspectul unei cetățui. De jur împrejur dīduri; sub dīduri valea ce o înconjoră de tōte părțile.

Intrarām mai întâiū într'un fel de curte, unde mai în-

1) C. Erbiceanu. Religiunea în luptele Romānilor. Biserica Ortodoxă Română, pe Febr. 1895.

nainte erau grajdurile monastirei și locuințele servitorilor, astă-đi transformate în locuința stareșului, a vr'o câți-va călugări și în grajdurile batalionului de vânători.

La intrare în corpul monastirei se află o clopotniță în formă de turn patrat cum era turnul Colței, având o înălțime aprópe de 40 de metri, apoi împrejur fostile chilii ale călugărilor, ađi servind de cazarmă. În aripa dréptă a bisericei d'oparte și de alta case cu două rânduri, fórte bine întreținute și în cari staú comandantii batalionului,

Fiind-că starișul cunoștea pe tovarășul meú de drum, ne conduse de vėđurám mai întâiú biserica pe d'inafară.

Minune de artă și de stil bizantin. Tótă e đidită din piatră ; apoi fie-care piatră legată în fer pe d'inăuntru, după cum ne puturám încredința din surpătura unei pietre de la intrarea bisericei. Acei ce aú vėđut monastirea Curței-de-Argeș, înainte de restaurare își pot face o idee lămurită de monastirea Délului acelaș stil de đidire, aceiași mărime și aprópe aceiași formă, te face să cređi vėđėnd-o, că ar fi đidită tot de meșterii cari aú făcut monastirea Argeșului.

Cum ți se umple inima de durere și de desgust însă, când veđi pe acest monument național, fala tradițiunilor nóstre istorice, pe pietrele sculptate cu atâta măestrie mázgălituri de derbedei, iscălituri săpate în piatră ca de alde Micloș zidar, Ferentz tâmplar precum și câți-va din oficerii armatei nóstre, ale căror nume pentru demnitatea lor nu'l spunem.

General Florescu, imi istorisea starișul, într'una din vi-sitele făcute la monastire, întrebă pe arhitectul care era cu dėnsul ; cum s'ar putea face a se sterge acéstă bat-jocoră dupe đidurile bisericei ? arhitectul rėspunse : nu se póte face nimic, de cât a înlocui din nou tóte aceste pietre, lucru ce este cu neputință, judecând după soliditatea đidirei.

Vrea să đică, acest măreț edificii ce a înfruntat cu bărbăție curgerea a patru vécuri, și care după spusa arhitecților numai un cataclism o va dărâma, va purta și de

aci înainte numele acestor profanatori de monumente istorice. Cum de nu știm să prețuim aceste tesaure! Domni ni le-au lăsat spre aducere aminte și noi dăm voe să se batjocorască în acest chip, când în alte părți ar fi păzite cu garde de onoare.

În sfârșit intrarăm în biserică. Aci îmi isbi întâi privirea o masă mică îmbrăcată cu o față foarte murdară și soiósă, pe care se afla un dulăpior cu gémuri de sticlă, d'asupra căruia ardea o candelă. D'oparte și de alta coróne de flori, pe panglicele cărora în urmă am citit: Lui Mihai Vitezú. Elevii Liceului Sf-tu Sava: o alta a farmaciștilor și încă câte-va.

Când ȕării hârca Eroului Mihaiú, alături cu a lui Radu-cel-Mare, un fel de fiori îmi trecu din cap până în picióre. Státui și privii mult cugetând în mine.

Iată hârca aceleuia ce îngrozi atât de mult pe turci, în cât și nóptea în somn îl visaú.....!

Iată acela pe care apusul îl numea apostolul libertăței și mântuitorul Creștinătăței! iată-í rămășițele într'un dulăpior de sticlă, a căruí valóre nu face mai mult de cât șese lei, iar fața de masă pe care șede acest dulăpior n'ar fi primit'o nimeni în casa lui, atât de murdară și soiósă era. Alături de dênsa, hârca lui Radu-cel-Mare, care după cum ȕice Miron Costin în Letopiseșile Moldovei. Pentru bună întocmélă a lucrurilor lui, pentru înțelepciunea lui cea multă 'i-au ȕis: Radu Vodă cel Mare.

Iată'l în biserica zidită de dênsul, pentru care astă-ȕi după spusa unor arhitecți streini, după cum îmi istorisea starișul, spre a se face o asemenea ȕidire, ar trebui două milióne și jumătate și 12 ani de lucru. Cum i se cinstesce capul!

Mi-aduc aminte că întorcându-mă la monastirea Viforíta descrieam unui domn jalea ce m'a coprins, la vederea acestei nepăsări din partea nóstră ca Români. Și iată ce 'mi răspunse acel domn:

Dar de unde scim noi că acelea sunt căpăţânile lui Mihaiu şi a lui Radu.

Îi voi răspunde acum, căci atunci sub acea impresiune dureră, nu m'am mai gândit a'î răspunde. Prin tradiţie istorică am apucat cum că capul lui Mihaiu Viteză este îngropat aci. Să vedem: Iată ce dice d. Aron Florian în istoria lui; Despre Mihaiu Viteză prinţ şi stăpânitor al ţerei Românesce.

«Basta şi nobilimea ungurască care era înţeleasă cu dânsul spre omorârea lui Mihaiu, fiind-că tremura de dânsul, până când era viu, îşi arătară slăbiciunea cea ocărată bătându-şi joc acum de trupul lui cel mort. După ce zăcu trei zile ne îngropat, în sfârşit se îngropă în câmpul Turdei. De aci şic unii că s'ar fi dus trupul lui la Belgrad şi s'ar fi îngropat în biserica ce era zidită de dânsul; alţii şic că s'ar fi transportat în ţara Românescă. Adevărat însă este ca capul lui s'a adus de sora sa Chiajna şi s'a îngropat la Monastirea Délului de la Târgovişte, unde se află şi acum».

Iată şi inscripţia de pe piatra mormântală ce există şi dovedesce pe deplin cele zise.

«Aici zace cinstitul şi repausatul cap al creştinului Mihaiu marcele Voevod, ce a fost Domn ţerei Românesce, Ardélului şi Moldovei. Cinstitul trup zace pe câmpul Turdei, şi când l-au ucis nemţii anul au fost 7109 sau 1601, luna August în 8 zile.

Acastă piatra a pus'o jupân Radu, bărbatul jupânesei Preda».

Desgroparea capului s'a făcut după spusa starişului de către Prinţul Barbu Ştirbei la anul 1844.

Intru cât privesce pe Radu cel Mare şi cum de se află capul lui în monastirea Délului, iată ce 'mă istorisea Starişul Tarasie despre acesta care şi el apucase de la predecesorii săi.

Intre Radu Vodă şi Mitropolitul de atunci Nifon s'a ivit neînţelegere din cauză că Radu ar fi dat de soţie pe

sora sa jupânița Caplea, unui Bogdan Vornicu, moldoven pibegit în țara Muntenescă. Acest Bogdan avea în Moldova soție și copii, pentru care cuvânt Mitropolitul se împotrivi la căsătorie. Radu însă stăruia și Mitropolitul supărat fiind și mâhnit de această neascultare, ce era în contra canónelor bisericesci, merse în Mitropolia din Târgoviște puse vestmintele archieresci pe Sf. masă, și bles-temând pe Radu plecă la Sf. Munte, unde trăi necunoscut de nimeni, ca pázitor de catâri.

Iată ce ne spune d-nu Fotino cu privire la acesta în Istoria Generală a Daciei (Tradusă de d-nu G. Sion) Tom. II pag. 37. Dênsul vorbind despre Radu Vodă, țice: că pe timpul acela, un boer desfrânat de la Moldova, venise în țara Muntenescă, alungat de Stefan Vodă de acolo din cauza multelor sale scandaluri. El își lăsase acolo soția și copiii; cu toate acestea Radu Vodă voi a'i da pe sora sa de soție contra canónelor bisericești, cu care îl și cunună. Soția Moldovenului auđind de acesta a scris Mitropolitului tânguindu-se despre nelegiuirea bărbatului. Mitropolitul atunci îl chemă și espuindu-i mărimea păcatului, îl îndemnă să vie în pocăință și să se întorcă la soția sa cea legitimă. Acesta însă alergă la Domn în a căruí favóre și intimitate era întărit. Patriarchul merse și el la Domn; îi areță scrisórea ce promise de la întêia soție a numitului, și'l conjură să nu se opue canónelor bisericesci.

Domnul aruncând totă masca pietăței care mai nainte îi arêtase, îi țise cu furie: «Nu ești în drept, părinte, a te o-pune până la atâta; ar trebui să aibí ceva mai mult respect pentru Domnia mea. De mult voiam să'ți spun că nu mai pot suferi schimbarea rânduelilor și datinelor nóstre, care le-ai introdus după cum ți-a plăcut. Dar de astă-đi înainte nici învêțeturile tale nu mai voiú, niçı rânduețele tale nu mai primim căci suntem ómeni de lume și nu mai putem suferi mësurile care ni le impuî.»

Patriarchul ne așteptându-se să asculte asemenea limbagiú, îi răspunse cu amărăciune: «Acestea așteptam să ascult

Prea Înălțate Dómnne; acestea sunt promisiunile ce mî-ai dat când ai venit de 2 și 3 orî în închisóre rugându-mă să viú aici pentru sufletescul vostru folos?

Arată'mî care datine și rîndueile bune le-am făcut eú, după voia mea în rele? Vai! acumă cunosc că are să vie urgie Dúmneșiască asupra vóstră; mă întristez pentru sufletele vóstre, iar nu pentru mine, căci speranța mea este în acela pe care am iubit din copilărie și pentru a cărui dragoste, de va trebui, vârs cu bucurie și chiar sângele meú! Află Dómnne că puterea mea stă în credința bisericeî pentru care Domnul meú a vărsat Prea Sf. Sângele seú, ca să o curețe și să o sfințescă și ca s'o păzescă curată și ne întinată pîna la capătul secolilor.

Aceste spuind, a eșit din palat, s'a dus la biserică și a ăis să tragă clopotele ca să se adune poporul; apoi puind vestmintele archieresci, mai întêiu a predicat morala la toți, pe urmă a afurisit pe nelegiuitul Moldovén care se afla acolo împreună cu concubina lui, pe care a ordonat să-i dea afară din biserică ca călcători de lege și apostatî către credință.

După acésta predîcînd relele cari aú să vie peste țară, precum și sfârșitul cel rău ce o să vie peste Domnul și Moldovénul, s'a desbrăcat, a depus vestmintele pe Sf. masă, pe care a sărutat'o, și a eșit. Domnul aflînd acestea, a dat ordin aspru în tot orașul, ca nimeni nici să'l primescă, nici să'i dea onórea de archiereú și cine se va dovedi că 'i-a dat pâine sau alt-ceva de nevoe, să se pedepsescă cu mórte, și averea să se confisce în favórea Domnieî. Iar patriarchul dînd loc urgieî, a eșit din orașiu, și s'a dus într'un sat cerênd și căpătînd azil la o casă próstă; acolo un fiú de boer din seminția Basarabilor, anume Négoe, îi aducea pe ascuns în tóte ăilele el singur, mîncare și cele de nevoe ale vieței.

Radu Vodă mai târđiu viîndu'sî în cunoștință și îngrozindu-se de blestemul patriarchului care ar fi putut aduce vre-o urgie cerescă asupra sa a trimis și l'a aflat și cu

onóre la adus la sine, icend ; Părinte prea Sfinte i prea întelege art-me de câte ca om 'i-am greit, pentru ca să capet i Sfnia ta de la mine ertare pentru cte ai lucrat în contra mea. Te rog nu 'mă voi rul, i i voi da bani, vetminte i or ce 'i va trebui ; i te voi trimite cu onóre unde vei pofti i porunci, i or unde te vei duce i voi trimite cele trebuitóre. Iar ct despre femeia Moldovnului, nu te m supăra, cc el a primit carte de ertare de la Sinodul din Constantinopol ; arti i Prea Sfnia ta acum. «Patriarchul suspinnd din adncul sufletului, i-a răspuns : Radule ! Radule Măria ta ! nu am nevoie nici de bani ti, nici de vestmintele tale, nici de onorurile tale. Adui aminte însă, cu ce chipur mai înduplecat ca să vi aici să nv pe popor cuvntul lui Dumnezeu. Aratm ce nvtur am făcut e contra leei i a credinei ? Dacă am nvtat rul, spunem rul ; E de Dumnezeu am fost rnduit ca să fug de fără-de-lege i astă-i să cad în nelegiuire ? Tu singur mai adus aici i tu acum mă gonesc ? Mă duc, dar să tii că în mar suferine i durer vei muri ; i multe nevo a să caz asupra erei tale ; i atunci mă vei căuta, i nu vei putea afla unde mă găsesc.

Acestea icend patriarchul a plecat.

Ngoe, fiul său cel sufletesc aund de acestea, s'a dus la el, dar patriarchul 'i-a is : «Fiul me, află că mare urgie are să cadă asupra erei acesteia, i vei suferi i tu multe împreună cu tótă semenia ta. Dar dacă tu vei urma cele ce te-am nvtat, Dumnezeu nu numai că te va feri i te va scuti de or ce ntmplare contrarie i te va nla i la mare trpt, i numele tău se va face faimos în tte împrejurimile. Atunci caută să-i aduci aminte i de mine părintele tău sufletesc, i e voi cuteza a mă ruga pentru tine ctre Domnul». Acesta spundui l'a bine cuvntat i l'a lăsat în plnsete nemngiate. După aceia lund cu sine pe doi discipoli ai săi Varlam i Isaf a trecut în Macedonia, i de acolo în Bitolia, predicnd cuvntul divin, i ntrnd pe

credincioși la pietate. Pe urmă ajungând la muntele Atos, fu primit de către părinții de la mănăstirea Vetopedul cu mare bucurie și venerare.

După plecarea patriarhului din țara Românească s'a întâmplat multă neorânduială și neînțelegere între cler și boeri : iar în anul acesta a urmat multe epidemii, mare secetă, mare fomete, ca nisce adevărate flagele (bice) Dumnezeuști, întocmai după predicerea patriarhului.

Domnul atunci a trimis în toate părțile să caute pe omul, din ale cărui blesteme cunoșcea că au venit aceste rele : dar a fost în deșert, căci patriarhul trăind ca eremiții în muntele Atos, și ajungând la culmea virtuței, trecuse la locașurile cele eterne.

Apoi Starițul Tarasie îmi mai istorisi cum că după înmormântarea lui Radu multă vreme mormântul lui juca într'una.

Négoe Vodă după venirea sa la tron, vădând această minune și aducându'si aminte de blestemul Mitropolitului Nifon, trimise la Sf. munte de aduse în țară mōștele Sf. Nifon, și ducându-le la mănăstirea Délului zidită de Radu unde el era cel d'întâiu ctitor, desfăcu mormântul, luă capul lui Radu cel mare și puindu'l d'asupra mōștelor Sfântului trei zile ținu rugăciunile și privigherea, până când în fine Sfântul se milostivi a'l erta, apoi ungându'l cu Sfântul mir îl puse pe Sfânta masă.

Se ȋdice apoi că Radu s'ar fi arĕtat în vis lui Négoe mulțumindu'i de deslegarea blestemului și de împăcăciunea cu Sfântul.

Vrea să ȋdică toate acestea sunt în tradițiuni pe cari datori suntem a le lua ca bune¹⁾ De ce dar atâta nepăsare și atâta urgisire ale óselor acestor mari Domni ?

1) Acestă Istorie o confirmă în mod pozitiv Gavriil Preotul : Contemporan al lui Négoe Basarab, ce a luat parte la l-a Sfințire a Mon. Curtea de Argeșii. Apoi păstrata printr'un manuscris vechiu de Ión Eromonahul, după care a fost tipărită cu titlu de viața Sf. Nifon la 1888 de I. P. S. S. Iosif Mitr. Moldovei și Sucevei.

Eă nu descriu aci, de cât cele ce am putut culege cu slabele-mi mijloce, și ne pregătit pentru acesta. Dar dacă istorici țerei noastre convin că acele căpățâni sunt ale acestor Domni și cred că o admit, de ore ce nici unul nu desminte. De ce nu li se dă cinstea cuvenită ?

Să sperăm însă, că viitorimea, în inima căroră avântul patriotic póte va tresălta mai puternic, își va aduce aminte de faptele acestor mari Domnitori și'i vor respecta mai mult de cât ađi, când streinismul batjocoresce tot ce este național și părăsirea respectului către tot ce este strămoșesc pare a fi infiltrate, cu scop, de o mână îndrăsnéă.

Profitând aici de știința limbei slavone a unui Ieromonach, părintele Meletie, ce se afla la acea monastire, mi-am putut procura toate inscripțiile de pe pietrele mormintale din biserică, inscripția din frontispiciul bisericeii, și aceleora de pe clopote.

Monastirea Délului are o vechime de 391 de ani.

E zidită de Radu cel Mare, Domn al țerei Românesce, fiul lui Vlad Voevod. Acesta se dovedesce din următórea inscripțiune, ce există în frontispiciul bisericeii, în limba slavonă :

«Cu voia tatălui și cu ajutorul fiului, și cu săvêșirea Sf. Duh, bine cinstitorul și de Christos iubitorul și cu toate dreptățile și poruncile drept slăvitóre înfrumusețate și cu coróne împărătesce încoronat, Ión Radul Marele Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn a tot pământul Ungro-Vlachiei, fiul marelui Vlad Voevod la anul luméi 7008 (1500) grugul sórelui 8, al lunei 16, temelia 29, indictul 3, s'a început a se zidi și prenoi din temelie împodobindu-se cu toate bunătățile și cu mare frumusețe a înfrumusețat această mare biserică, în numele sfântului, părintelui nostru Archierarch și făcător de minuni Nicolae al Miralichiei, și s'a sfințit cu parada de 1000 liude (clericii) la luna lui Iulie 4 zile, în vremea egumenului Zaharia. Amin.»

Inscripțiunea de pe pietrele mormîntale :

I-ia inscripțiune :

«7020 sau 1511, luna Ianuarie 23 zile, s'a sfârșit robul lui Dumneșeu Ión Vlad frate Radului VV. fiu prea bunului și marelui Ión Vlad VV. de 16 ani de vîrstă, așeșut la scaunul împărătesc, și aș împărășit ani unu și luni 9 și pe urmă aș venit Ión Basarab VV. și 'i-aș tăiat capul în orașul București.

a II-a inscripțiune :

«S'a sfârșit rîba lui Dumneșeu Caplea, fîca lui Vlad VV. și sora lui Radu VV. și a d-lui Vlad marelui VV. jupânișta marelui Vornic Bogdan, anul lumei 7019 sau 1511 luna Februarie. 21 zile»¹⁾.

a III-a inscripțiune:

«S'a sfârșit cel întru Christos bine credinciosul Ión Pătrașcu VV. și Domnu a tot pămîntul Ungro-Vlachiei, fiul lui Ión Mihail VV. și a murit în luna lui Decembrie în 26 zile, anul lumei 7066 sau 1558.

a IV-a inscripțiune:

«S'a sfârșit Ión Vladislav VV. la anul lumei 6960 sau....., luna August 22 zile. S'aș făcut acêșta piatră în zilele lui Ión Nêgoe VV. A scris'o Barbu Banul și Pârnu Vornicul cu frașii lor și fiu lor, fiind că și Vladislav VV. ridicase pe acêștea la demnitășii.

a V-a inscripțiune :

Acêșta piatră asupra mormîntului aș făcut'o și aș înfrumuseșat'o Dîmna Arghira fiului ei Ion Mihail Movilă VV. și Domn a pămîntul Moldovei fiul lui Simion Movilă VV. ce 'și a dat sfârșitul vieșei sale în Târgu-Vestea, și înmormîntat aș fost aicea în acêșta biserică în vîrșta copilăriei, în zilele bunului și cinștitului Domn Ión Radul VV. nepot al lui Basarab VV., și aș domnit în locul tatăluș seș 3 luni și aș fost totă viașta lui 16 ani și jumêtate la anul lumei 7106 (1598)».

1) Acêșta este sora lui Radu Vodă pentru care s'a iscat conflictu între Mitropolitul Nifon și Radu cel Mare.

Inscripția de pe clopotul cel mare ;

«La anul 1844 începându-se reclădirea monastirei Délu și luând săvârșire la anul 1852, când s'a și fabricat acest clopot, aflându-se oblăduitor Domn stăpânitor Barbu D. Stirbei, iar șef al departamentului credinței D. M. log. al dreptăței și cavaler I. Bibescu, plătindu-se acesta chel-tuială din fondurile casei centrale a monastirilor.»

La cel al II-lea clopot inscripția este ca și la cel mare, iar cel de al III-lea n'are inscripție.¹⁾

Avém o dorință deosebită încă din copilăria mea, d'a vedea și eu această faimosă monastire și tocmai în vara anului 1896 am avut această fericită ocasiune.

Era la 27 August, timpul fiind frumos am plecat pe la ora 8 dimineața din orașul Târgoviștea.

Eșind din orași după ce am străbătut acea frumoasă alee de tei seculari, și urcând délul după mai multe zig-zaguri și puțină ostenelă, am ajuns înălțimea lui, unde mi se înfățișe o privesite dintre cele mai încântătoare.

Tot ce pôte fi mai sublim și mai poetic ca pozițiune.

După ce admiraiū imprejurimile, și orașul Târgoviștea intraiū în corpul monastirei ; mai înteiū într'o curte unde mai nainte aū fost grajdurile monastirei și locuințele servitorilor, apoi în curtea bisericei pe care o ocoliū și o priviū cu multă religiozitate, respect și nesafiū.

Măreț edificii ! Stană de piatră neclintită, care pare a spune privitorului, că cu măreție a înfruntat asprimea timpului și năvălirile vrăjmașilor țerei, patru secole, și că a trecut prin multe evenimente, și a petrecut multă lume.

Apoi condus în biserică de unicul călugăr care se afla în vara aceia la acea monastire, după puțin timp a venit și parohul Badea Predescu, un venerabil preot, care m'a condus în Sf. Altar, și m'a arătat și espicat tôte cu dēmănuntul, care după slabele mele puteri am putut culege și eu următoarele :

1) D. I. Stăncescu. Revista Alecsandri, pag. 69 No 5, 6, Maiū și Iunie 1891.

Pomelnicul ctitoresc al Sf. monastiri D lului

Domni: Ión Radu VV. cel mare, acesta a zidit monastirea  i a dăruit multe mo ii. Igospojea ego Arghira, Ion Vlad VV., brat Radului VV., Ion Petru VV., Ion Alexandru VV. sin Mirci VV. acesta a dat Alecsieni pe Ialomi a  i Vin riciul la R svad  i a  noit cris vele. Ión Vladislav VV. acesta a dat mo ie la baltă Jig lie  i Braticeni. Ion Radu Nagru VV. acesta a desc licat  nt u în  ara Rom nesc . Ión Mihail VV., Ión Dan VV., Ion Vlad VV., Ion Radu VV., Ion Mircea VV. cel bun  i mare. In Ghica VV., Ion Grigorie VV., Ion Antonie VV., Ion Duca VV., Ion  erban VV., Cantacuzino Ion C-tin VV. Brâncovénu. Acesta a zugrăvit biserica a doua  r   i a învelit'o cu aramă  i a făcut c delni a de argint. Ion Stefan VV. Cantacuzino i gospodi ego Păuna, a dat dijmă de la Ocni a mică. Ion Niculae Alexandru VV., Ion Ion VV., brat Nicolai VV., Ion Constantin Nicolae VV., Ion Grigorie Ghica VV., Ion Mihail Racovi a VV., Ion Radu VV., Ion Petru VV., Ion Simeon VV., Ion  erban VV., Ion Matei VV., Ion Constantin VV., Ion Basarab VV. acesta a dat mo ia Dridovu i C linesci i Fundeni i Berceni ot Stroesci, Ión N goe VV. Basarab acesta a dat mo ia Anin sa  i a zugrăvit biserica  nt u i mo ia Viforita. Ión Mihnea VV., Ión Leon VV. acesta a dat Vin riciul de la Solomoi. Ion Alexandru VV. sin Miha  VV. acesta a  noit cris vele Monastirei, Ion Mihail VV. cel vitez.

Mitropoli i  erei: Stefan Mitropolitul, Teodosie Mitr., Antim, Mitrofan, Daniil, Neofit, Cosma, Stefan episcopul Buzelui, Radu nepotu Nicoli, acesta a dat Juc reni de jos jum tate  i Cire ani  i muntele Cire iul. Misail Episcopul Buz ului. Scarlat Radu, acesta a scris acest pomelnic, original de la Turci când a  robit t te monastirile  i le-a  ars, în partea muntelui.

Eromonachii Sf. Monastiri: Nectarie Silvestru, Ghenadie Varlam, Vasile Diaconul, Acsentie monachul, Serafim Iachim, Dionisie Iacov.

Egumenii Sf. Monastirii: Matei Rafail, Iosaf Vasilie, Sevastian Partenie, Stefan Varlam, Ignatie Partenie, Dionisie Matei.

Ctitorii mirenii: Livrea Vel Vistieru, acesta a dat locul lui din Târgoviştea unde e mîra. Caplea sora lui Radu cel mare ctitoru. Mihail Cantacuzino Vel spătar. Brăteii logofăt, acesta a dat moşii două. Nastea Țarigrădenul, o moşie. Radu moşul lui Brăteii, Varlam monachul a dat o vie.

S'aŭ prescris după pomelnicul original vechiŭ de 170 de ani şi mai bine ce se păstrează în archiva monastirei 1891 Martie 12.

Monastirea Délului are un policandru de mare frumuseţe.

Sfesnicele împărătesci sunt de argint, lucrate ca şi policandru cu multă măiestrie. Un rând de Sf. vase de aur, o Sf. Evanghelie de aur pe care este scris: Monastirea Délului Dâmboviţa. Egumen archimandrit Calistrat 1858. Asemenea este scris şi pe sfesnicele împărătesci.

Acéstă Sf. Monastire mai posedă o cîrje archierescă care după spusa parochului a fost a archiereului Palade.

Mai posedă o Sf. Cruce, pe Sf. masă fôrte mare dăruită de Mateiŭ Basarab şi este scris pe dînsa:

Acéstă Sf. Cruce ferecatu-o-aŭ creştinul Matei VV. şi cu Dîmna sa Elena şi a dăruit'o la Monastirea Délului unde este hranul Sf. Nicolae, în anul 7156 saŭ 1649.

Ctitorii zugrăviţi pe pereţii bisericeii.

1) Radu cel mare ţine biserica, al II Négoe Basarab, III Constantin Brâncovenul, IV Vlad cel mare.

De bună sémă că se numesce Monastirea Délului pentru că este zidită pe un munte înalt, la începutul munţilor Carpaţi, în partea de răsărit a oraşului Târgoviştea la o distanţă cam de 7 saŭ 8 kilometri.

Cu cât am fost încântat şi mulţumit de cele ce am văzut la acéstă Monastire când am plecat, cu atîta am fost de mîhnit în sufletul meu, când am cugetat. Cum? o aşea monastire bogată cu 13 moşii şi alte acareturi, afară de moşiile date de Radu cel mare, Monastire care posedă aşa lucruri preţioase, care altă dată a fost aşa de mult

populată ca un oraş, astă-zi să fie dată atât de mult uitărei?

Fiind că toţi locuitorii cari erau în vara anului 1896 erau compuşii dintr'un singur călugăr şi doi soldaţi cari păzeu.

Nu crede nimeni ca să se dea uitărei această măreţă monastire, căci iată ce zic ómenii mari, patrioţi adevăraţi ai ţerei, despre biserică.

Bisericele, a zis fostul Ministru de Culte şi Instrucţiune publică d. G. Mărzescu : *«zidite de Domnitorii noştri sunt probă vie a luptelor noastre pentru naţionalitate şi creştinătate»*¹⁾.

Iar ilustrul poet al ţerei, nemuritorul V. Alexandri ne spune că :

Romănu în timp de răsuflare
Cu al său paloş vitejesc
Clădea mult trainice altare
Sub scutul Domnului ceresc
Ca să privască lumii şi sóre,
Cum némul său şi-a lui clădiri
În veci rămân neperitoare.
Printr'ale lumei sguduir.²⁾

Însuşi înţeleptul şi vitézul nostru Rege Carol I, care în timp de o glorioasă Domnie de 33 de ani până în timpul de faţă, a făcut fericită ţara Românească, şi a cărui devisă este Nimic fără Dumneleşu, ne spune că : *«Popóarele care îngrijesc monumentele lor se ridică ele înşi-le, căci pretutindenea monumentele sunt povestirea vie a istoriei, oglinda trecutului, semnele vederate pentru generaţiunile viitoare»*.³⁾

1) Monit. Off., Senatul, şedinţa de la 11 Febr. 1897 pag. 358.

2) Odă la sfînjirea bisericeii Curtea de Argeş, de V. Alecsandri.

3) Regele Carol I-îu. Discursul rostit la sfînjirea Monastireii Curtea de Argeşu.

Monastirea Câmpu-Lung

Sfânta Monastire din oraşul Câmpu-Lung merită din partea orî-cărui Român iubitor de nîmul sîu, deosebită dragoste, evlavie şi respect, pentru că este zidită şi întemeiată cea d'întăi în ţara Romînescă.

Acastă sfîntă monastire este  idită la început din temelie, de nemuritorul şi întemeetorul Țerei Romînesc , Tugomir Basarab, sa  Radu Negru, la anul de la facerea l me  6723.

Istoria ne spune că, Tugomir Basarab sa  Radu Negru se retr sesese peste mun i in F g ra i  de g na Tătarilor care coplesiser  c mpiile şi plaiurile Țerei Rom nesc  şi chinuia  r u pe bie ii creștini. Tugomir Basarab, după ce i i c p tui bine  stea, se scobor  cu tótă casa lui şi cu mul ime de popóre.  i, după ce isbuti să cure e ţara de r m   tele Tătarilor şi Cumanilor cari se incuibaser  mai cu s m  prin jude ele de munte, a întemeiat o nouă Domnie, cu scaunul  nt i  la Câmpu-Lung şi pe urmă la Curtea-de-Arge .

A supus banatul Severinului şi a rupt or -ce legătură cu cor na Ungarieĭ. Ast-fel Tugomir Basarab sa  Radu Negru putu să un sc  pe to i Rom ni  şi să ' i statornic sc  st p nirea asupra întreg principatului.

Tugomir Basarab urc ndu-se pe tron lu  titlu de Ion

Radu Negru Vodă, cu mila lui Dumnezeu Voevod și Domn al Țerei Românești și ban al Severinului.

El îngrijii de întocmirea bisericeii ortodoxe, puse scaunul Mitropolitan în Curtea-de-Argeș, și înființă Episcopia Râmnicului 1304, unde mai pe urmă se făcu Mitropolie. Zidi monastirea din Câmpu-Lung și o înzestră cu moșii și venituri¹⁾.

Acastă Sf. Monastire se află în orușul Câmpu-Lung pe malul drept al râului numit râul Târgului; este foarte frumoasă, și ținută totă de piatră, însă nu sculptată ca cea de la Curtea-de-Argeș. În interiorul său care de asemenea este frumos se află zugrăviți marele Radu Negru Voevod întâiu de la descălicătore Domn al Țerei Românești.

II-lea Ión Nicolae Alexandru Voevod Iliasiu.

III-lea Marele și prea înțeleptul și blândul creștin Mateiu Basarab Voevod, domn al Țerei Românești și Dómnă Măriei Sale Elena.

IV. Archiereul Filaret Apamias, fost năstavníc sfintei monastiri Câmpu-Lung.

V. Melchisedec, întâiul Egumen.

VI. Pană Costescu, Vel Vornic.

Obiecte principale se află, un sfânt chivot care datéză de la Mateiu Basarab, și are forma monastirei ținută întâiu de Radu Negru, are patru turle, după cum are biserica ce o ține Radu Negru în mână. O Sf. Evanghelie tipărită în zilele Domnitorului Ión Șerban Constantin VV. și Mitropolitului Chir Teodosie.

În această Sf. Monastire se află ca ornament, în partea stângă, un mare tablou în care este zugrăvită actuala biserică, și dedesupt următoreea inscripțiune făcută se înțelege de fostul năstavníc, Archiereul Filaret Apamias :

«Acest Sf. locașiu fiind dintru întâiu zidit de fericitul întru pomenire, ctitorul Ión Radu Negru Voevod cu numele de biserică Domnescă, și după patru sute și mai

bine de ani, de un cutremur a căzut stând gramada șapte ani până în zilele Domnului Matei Basarab Voevod, când atunci Măriea Sa o auzit iarăși cu aceleși pietre de la Radu Negru VV. pe care o auzit numit monastire Opștei de părinți, și înzestrând-o cu moșii, vii, și robi precum în testamentul Măriei Sale de la monastire coprinde.

Așa dar a stat această zidire până la létul 1819 când atunci într'una din zile Sâmbătă la opt césuri a căzut o bucată mare de boltă fiind biserica foarte slabă de multe cutremure, și acoperământul de multe ploii, care din porunca stăpânirei s'a închis; stând închisă până la létul 1826. Când atunci din porunca Domnului Ión Grigorie Dimitrie Ghica VV. și cu blagoslovenia Prea Sfințitului Mitropolit Ungro-Valachiei Chirio Chir Grigorie, la Maiu în 4, s'a început această zidire iar cu aceleși pietre vechi, mai adăogându-se și alte pietre ce nu s'a ajuns. Și din multe întâmplări a vremurilor care s'a urmat, război cu Rușii, cu Pórta, bóla ciumei, scumpetea bucatelor și mai la urmă și cumplita bólă a holerei, s'a prelungit gătirea bisericei până la létul 1831.

Când atunci s'a isprăvit prin osârdie și ostenela bunului dumnelui Pană Costescu Vel Vornic. «Fiind-că mă aflam la Iași și întorcându-mă eu de la Moldova la létul 1832 am târnosit cu ajutorul Maicei Domnului al căruia nume se prăznuiește. Îndatoresc însă pre urmașii mei a citi în condica pomelnicului ce este de mine făcut, și a urma întocmai a fi pomenit eu, cum și părinții mei răposați. Ei sunt trecuți în condică ca urmând după a mea îndatorire, să afle și ei har înaintea Domnului când va veni cu a sa Slavă Amin. Archiepiscop Filaret Apamia, năstavníc Sf. Monastiri a Câmpu-Lung“.

Iată și inscripția din frontispiciului bisericei:

«Acastă Sfântă biserică ce se prăznuiește întru cinstea adormirea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea feciórei Maria, s'a zidit întâiași dată din descălicătoreă țerei, de răposatul întru pomenire, prea bunul creștin și

de Christos iubitor, singur stapânitor Radu Negru VV. când a fost cursul anilor de la Adam 6723 și a statut acéstă biserică cu bună pace pâna în zilele creștinului Domn Alexandru VV. Iliéșiū, întru a dona Domnie, fiind létul 7136 saū (1628); când atunci surpându-se și stând câți-va ani dărăpănată, până când din voia lui Dumnezeu, s'aū ridicat Domn țerei prea milostivul creștin Mateiū Basarab VV. carele ca un râvnitor de cele Dumneđeesci, a đidit'o iarăși cu aceleași pietre pe aceiași temelie, fiind létul 7143 saū (1635); precum în pisania lui pe larg arată. Iar când pronia cea Dumneđeiască aū bine voit și privilegiurile țerei celei vechi s'aū înorit s'aū dăruit Domn țerei prea blagocistivul și bunul patriot Grigorie Dimitrie Ghica VV. létul 7332 saū 1824, între alte multe podóbe ce aū făcut patriei sale, țerei acesteia, ca un râvnitor al celor vechi și adevărați Domni patrioți, vedënd și pe acéstă sfântă biserică cu totul smăcinată și pornită spre cădere, din pricina gróznicului cutremur ce s'a întâmplat la létul 1802 Octombrie 14 (de la Christos) în cât și închisă a fost șapte ani, și nelăsându'l dragostea cea creștinéscă a privi o đidire veche ca acésta întru atâta próstă stare; din porunca Măriei Sale, s'aū surpat până în fața pământului și iarăși cu aceléși petre, pe aceiași temelie s'aū đidit și s'aū înfrumusețat împodobindu-se cu deosebire din ce a fost precum se vede. Păstorind turma Prea Sfinția Sa Grigorie Mitropolitul.

Iar năstăvnicia acesteī monastirī, ocârmuind-o smeritul între Archierei Chir Filaret Apamia Beldiman din Patria Moldovei într'al 14 an al năstăvniciei sale care și silitor a fost asupra acestui lucru nevoindu-se cu tótă inima pentru pomenirea sufletului său spre răspuns bun la înfricoșeata judecată. Incepëndu-se zidirea la anul de la Adam 7335, iar de la Christos 1827 în luna lui Mai 14 și s'aū săvârșit (ne isprăvit).

Acéstă sfântă biserică are o clopotniță cu totul deosebită prin mărimea ei colosală și înălțime.

În fața ei aprópe de cercul antreului, în drépta este un leú de piatră, el stă culcat ținând în labe o carte pe care stă scris : Mihail Ispravnicu Cozianu 7220. În partea stânga este o căprióră culcata, bine sculptată.

În a treia curte la altarul bisericei celei mari exista un paraclis.

În exteriorul bisericei celei mari în partea drépta se află mormêntul archiereului Ionichie Ivantiés.

În vara anului 1895 când am vizitat și eu orașul Câmpu-Lung, prin urmare și această sântă monastire pentru vederea căreia mai cu sémă m'am dus la altarul monastirei, pe malul riului unde este fântâna cu acea apă datátóre de viață, se vedéu încă bolovaní mari de zid din piatra prăvăliți din zidul cel mare ce a fost îngrădită biserica și palatul de Radu Negru și pe care eu le-am contemplat mult, ca pe nisce móște sfinte provenite de la întemee-torul scumpei nóstre țări. Tugomir Basarab sau Radu Negru.¹⁾

1) Publicat în «Vocea Bisericei» No. 11 și 12, anul II la 1 Octombre 1895 pag. 10.

Monastirea Cernica

În timpurile cele mai vechi și la popoarele cele mai antice au fost bărbați și femei care din scopuri mai înalte religioase și spre a se apropia tot mai mult de Dumnezeu, părăsind lumea, se retraseră în pustii, în păduri, în crăpături de stânci, în visuni, unde ei apoi fără smintelă și ispite din partea altora ducău mai ușor o viață sfântă, contenplativă, petrecău în rugăciuni, în învățături folositoare și în post. Datina acesta de a se isola și a petrece singuri și în scop mai înalt religios a fost la Indieni, la Persi, la Chinezii și la Egipteni. De la care apoi a trecut la Ebrei.

Arătându-se în lume Isus Christos, lăzându-se învățătura lui, străbătând în toate părțile lumina cea adevărată a creștinismului, se înțelege de sine că principiile acestea curate au întrecut pe cele ale păgânilor și Ebreilor; prin urmare și viața singulară (monahală) în pustii a fost superioară celei dintâi, pentru că ținta lor era a se apropia tot mai mult de Dumnezeu cel nevădut; Mijlocele au fost ascultare, sărăcie și curăție corporală. Iară îndemnul la viața acesta erau cuvintele Mântuitorului Isus Cristos care a zis: «Cel ce voește să'mi urmeze mie, să se lepede de sine, să'si ea crucea asupra sa și să vie după mine; că cine voește să'si mântuască viața sa, o va perde; iar cine va parde viața sa pentru mine, acela o va afla». (Matei 16, 24).

Retragerea în singurităţi aŭ sporit-o încă mai mult exemplele unor bărbaţi, precum a fost Sf. Antonie Pahomie, Eftimie, Vasilie, Ilarie, Atanasie, Simeon stâlpcul, Sava şi alţi care prin sfinţenia vieţii, prin faptele, prin învăţăturile sale luminează ca nişte luminători adevăraţi ai Mântuitorului Isus Cristos. Persecuţiile suferite de către păgâni, aducerea aminte de patimile şi mórtea suferită de Isus Cristos, esemplul bărbaţilor veşnicor în pustie produsă în creştinii de pe atunci un dor nesăţios, un zel înfocat, de a suferi toate, chiar şi mórtea pentru înveştătura creştinască şi pentru mărturisirea publică a ei. Deci numai unde se ivău în pustie nişte ómenî adăpaţi cu cunoştinţe despre Dumnezeu, despre mijlócele care apropie de Dumnezeu şi înfrumuseţă cu virtuţile adevărate creştinesci, într'acolo năzuău o mulţime spre a afla mântuire. Petrecând acolo, cu timpul îşi făcură nişte locuinţe, statoriră nişte reguli pentru vieţuire, se supuseră unui mai bătrân şi superior, se ocupară cu rugăciunile, cu sciinţe despre Dumnezeu şi despre alte ramuri, cu lucrul de pământ şi de mână, aşa că cu timpul în locurile ne umblate de ómenî se iviră monastiri şi comunităţi ; în locurile înainte nisipóse şi mlăştinóse creştéu semínţe felurite ; în pustiităţile depărtate de ómenî resună cântări şi rugăciuni înălţate către Dumnezeu. Viéta acesta a monahilor în pustie, ocupaţiunile lor felurite aŭ atras atenţiunea ómenilor de pe atunci într'atâta, în cât mulţi trimetău într'acolo tinerimea, care voea să fie bine crescută ; monastirile înzestrate cu reguli de veşuire, cu bărbaţi luminaţi, produsă atâtea fructe, atâtea bărbaţi învăţaţi, atâtea sfinţi, în cât cei avuţi şi plini de evlavie şi frica lui Dumnezeu, avuţiile, proprietăţile sale de pământuri, de edificii le dăruiaŭ monastirilor pentru ca mai lesne să se ajungă scopurile cele sfinte eterne şi temporale.¹⁾

De aceste scopuri măreţe şi nobile animat şi boerul ro-

1). Ştefaneli. Liturgica, pag. 77.

mân, marele vornic Cernica Știrbeiș și soția sa jupâneasa Chiajna, aici în țara românească, la anul 1600 în timpul lui Mihaiu Viteazul, în partea despre răsărit a orașului București, la o distanță de 14 kilometri, fondază din a lor inițiativă și avere proprie o monastire într'un ostrov numit pe atunci Gradiștea Floreștilor, și o înzestrează cu 16 moșii care sunt acestea : Florescii după Colentina, Florescii de mijloc, Popesci, Aninișiu, Clinceni, Măgura, Predealu, Curcești, Săraru, Văleni, Berivoesci, Lăcuresci, alți Lăcuresci, Obilesci (Pantelemonu) Sgârieata și Limotescii ; după cum arată în al său Crisov zicând așa: «Am cumpărat satul Floresci, după Colentina de la Nedelcu și Stroe, feciorii lui Radu Captaru, și am zidit o monastire cu hramul Sf. Erarch și făcător de minuni Nicolae de la Mira Lichiei, în capul moșiei mele cea de mai sus arătată, într'un Ostrov lângă Florescii de mijloc ce se învecinesce cu Șerban Vodă, și o am înzestrat-o cu tot avutul meu ca să fie de hrană părinților ce vor petrece într'însa cu viață de obște fără să fie supusă cuiva, iar la din potrivă de se va scula cine-va din neamul meu să nu fie slobod de a se atinge de dânsa sau să pue egumen, ci să fie stăriș din acei părinți ce vor petrece cu viața de obște spre pomenirea mea, a soției mele, și a neamului meu, în veacul de acum și în cel ce va să fie».

Prin Crisovul de la 1608 Mai. 29, Radu Șerban Vodă confirmă moșiile de mai sus ale boerului său vornicul Cernica Știrbeiș. Apoi Radu Mihnea Vodă cu Crisovul de la 1615 le confirmă și el. Iar Timoteiș patriarchul Țarigradului aflându-se în București pe acel timp, adăogă la testamentul vornicului Cernica și blestemul lui patriarchicesc, ca nu cum-va să se schimbe daniile ce el făcuse Sf. monastiri Cernica. Nu numai atât dar spre mai multă tărie și spre a se urma întocmai pentru vecie cele ce el a legat, pune această Sf. monastire cu toate moșiile ei, sub protecția patriarchului Țarigradului, însă cu tocmeală și așezămînt ca acela, ca patriarchul să nu se amestice în afacerile său

veniturile monastirei, ci numai să supra-vigheze pentru ca testamentul vornicului Cernica să se execute întocmai și pentru vecie după cum el a lăsat ; și pentru această sarcină să se dea 2,000 bani pe fie care an pentru școala patriarhieii.

Patriarhul primește să înțelege această însărcinare, și numește monastirea Cernica Stavropighieale (înfig-Crucea). Dreptul acesta patriarhal d'a înfige Crucea, este foarte vechi și se întemeiază pe un obicei, consfințit de timp, dar care era introdus abusiv în contra Canoanelor.¹⁾

Cât a trăit vornicul Cernica Știrbei, monastirea a prosperat ; dar după moartea sa, din întâmplările vremurilor, și din negligența patriarhului a fost rămasă Sf. monastire la mare lipsă, încă și pustie. Apoi în zilele lui Șerban Cantacuzino, moștenitorii ce mai erau ai vornicului Cernica, vădând monastirea în așa hal, și ca să nu se distrugă de tot, fiindu-le milă, a închinat'o Mitropolitului Teodosie de pe acele vremuri să fie metoh Sf. Mitropolii. Dar a durat puțin această închinare, fiind-că la anul 1718 în zilele lui Ioan Mavrocordat, patriarhul Alexandriei Samuil ce se afla în București, stăruie și căpătă de la patriarhul Țarigradului Paisie, ca monastirea Cernica să fie supusă patriarhieii de Alexandria ca metoh. Aflându-se ca metoh al patriarhieii de Alexandria, Sf. monastire Cernica, ajunge iarași în sapă de lemn, cu tot venitul ei așa de mare, fiind-că patriarhul îi era ținta să stoarcă veniturile pentru folosul său, și al neamului său, iar nici de cum de a îngriji de Sf. monastire consfințindu-se testamentul ilustrului fondator.

În această stare tristă a durat până la anul 1751, când Mitropolitul Ungro-Valahiei Neofit și Domnitorul țării Grigorie Ghica al II-lea, în a doua domnie, vedând starea jalnică la care ajunsese sf. monastire Cernica, și fiindu-le milă ca niște adevărați părinți, intervin la Chiril pa-

1) Gherasim Timuș. Monastirea Cernica Stavopighieale. Bîs. Ort. R. pag. 642 pe Noembre 1893.

triarhul Constantinoplei, care consimte ca să fie Sf. Monastire ca întâiași dată, anulând în acelaș timp, cele două cărți, adică : a patriarhului Erimiea care o făcuse stavropighieale, și a patriarhului Paisie care o lipsise de la întâia ei vrednicie și cinste, făcând'o metoh patriarhiei de Alecsandria și dând'o iarăși ca să fie sub cârmuirea Sf. Mitropolii a Ungro-Valahiei : însă să se dea cei 2.000 banî pe an patriarhiei de Constantinople, cum a fost întâi

În cursul vremurilor, din cauza unei mari epidemii părinții călugări ce se aflau în Sf. monastire Cernica parte au murit de acea mare epidemie, iar parte de frica morții s'au risipit pe la munte și în alte părți, iar Sf. locaș a rămas pustiiu timp de 70 de ani, așa că se făcuse o pustiitate adâncă, până la anut 1781 când Dumnezeu cel adevărat la care și-a pus totă râvna și nădejdea marele vornic Cernica, milostivindu-se spre dreapta lui agnosită, a trimis pe arhimandritul Gheorghe, în zilele lui Alexandru Ipsilante și a Mitropolitului Grigogrie, de au întemeiat din nou această chinovie care durează până astăzi.

Acest cuvios stariț Gheorghe lucrează cu sânguință, curată măracinii ce crescuse, și cu duhul blândețelor predică pușinilor tovarăși ce'l însoțeau aceste cuvinte : *fiu tati dragoste să aveți întru voi și nădejde la Dumnezeu, și la Sf. Erarch Nicolae, că toate ni se vor trimite nouă cu mâna ne vedută*. Cu așa cuvinte predicate de el și cu cuvioșia lui, atrage atențiunea pioșilor Creștini, între care pe a banului Nicolae Dudescu și pe al Dómnai Goleșcu care cei dintâi vin în ajutor, după care apoi însuși Domnul țerei, Mavrogheni.

Cuviosul stariț Gheorghe care din cenușe a rentemeeat iarăși chinoviea Sf. monastiri Cernica, după cum a fost dorința fondatorului ei, a stărițit de la anul 1781 Septembrie 1 până la anul 1806 Decembrie în 3, când încetând din viață s'a înmormântat la această Sf. monastire. După el starițul Timoteiu s'a distins. El vedând că biserica Sf. Nicolae s'a învechit su totul, și părinți călugări s'a în-

mulțit, stăruește și zidește pe actuala falnică și colosala biserică la anul 1815, care se târnosesce de Mitropolitul Nectarie, fiind Domn țerei în timpul acela Gheorghe Caragea.

Chinovia Sf. monastiri Cernica ș'a atins însă culmea splendorii sale de cuvioșie și avuție sub starițul Calinic, ce în urmă a devenit Episcop de Râmnic noul Severin. Acesta și cu un Arhiereu Ioanichie Strotonichieas, zidesc adoua biserică în al doilea ostrov, cu patronul Sf. Gheorghe.

Supt acest cuvios stariț s'a făcut morile după Dâmbovița, s'a agonisit încă 5 moșii prin cumpărători și danie. S'a strâns mai multe mii de dobitoce, prăvălii în Bucuresci și altele. În sfârșit cu un venit anual al monastirei de 6,000 galbeni, iar părinți călugări în număr de 350, îndestulați cu toate cele trebuincioase pentru hrană și îmbrăcăminte.

Starițul Calinic, în calitate de Episcop, după ce păstorește cu multă demnitate și Episcopia Râmnicului mai mult timp, încetează din viață la anul 1868 și să înmormântează în anvonul bisericeii Sf. Gheorghe, cea zidită de el, pe al cărui mormânt are o inscripție, făcută de răposatul Arhimandrit Veniamin Catulescu ce a făcut și două prea frumoșe poezii puse în rame ce să află în casa actualului prea cuvios stariț Visarion, care nu s'a scris aici din cauza spațiului prea mare ce coprinde; iar inscripția după mormânt s'a scris cu distinsă dragoste și devotament, după dorința exprimată, de Prea Stimabilul și simpaticul nostru șef, Prea Sf. Arhiereu Nifon Ploșteanu Vicarul Sf. Mitropolii.

Conținutul coprinderii după mormântul Episcopului Calinic este acesta :

Vie vază câți în lume
 Aur glorie doresc
 Sau Plăceri și tron renume
 Cum se sting se nădădăd,
 Cârje mitră arhierească,
 Or ce în lume am dorit

Vanitate omenéscă
Tóte aci s'a contopit.
Vre un act de caritate
Saű credinűă în Dumnezeuű
Sper că în eternitate
Va însoűi sufletul meű.

Calinic Episcop Râmniculuű. Român. Născut în Bucu-
resci în anul 1789 Octombre I.

1808 Noembre 12 călugărit monastirea Cernica...

1820 Aprilie 9 stariű monastirea Cernica

1850 Septembre 14 ales Episcop Râmniculuű.

1868 Aprilie 11 a încetat din viaűă în monastirea
Cernica.

Biserica Comunei Afumați

Biserica din Comuna Afumați (Ilfov), este zidită de un membru din nobila și ilustră familie a Cantacuzinescilor și anume: de stolnicul Constantin Cantacuzino după cum se dovedesce acesta în mod pozitiv din următoarea inscripțiune foarte deslușită, care se află scrisă în piatra din frontispiciul bisericeii din Comuna Afumați.

«Cu voia și ajutorul prea sfintei și în trei ipostasuri troițe în slava și lauda de Dumneđeū născătorei și pururea feciórei Maria. Acéstă sântă și Dumneđeiască biserică, Constantin Cantacuzino boer voevod stolnic, din temelie o a ridicat, o a făcut și o a înfrumusețat întru pomenirea de véc a părinților, moșilor și strămoșilor și tot rodul, o a fondat la anul de la spășenie 1696».

Acest stolnic Constantin Cantacuzino este fiul postelnicului Constantin Cantacuzino.

Acest postelnic Constantin Cantacuzino, de și strein atunci în Țara Românească, însă fiind boer cu calități patriotice deosebite și superióre și cu mare vază în timpul acela printre boerii pământenii, Domnitorul țerei pe timpul acela nemuritorul Matei Basarab pentru meritele sale superióre, i-a dat de soție pe nepóta sa Domnița Elena, fca lui Radu Șerban Basarab, care a fost nepotul lui Négoe Basarab și al doilea fiú al lui Radu de la Afumați.

Postelnicul Constantin Cantacuzino cu soția sa Elena a

avut 7 fii și o fată și anume: I, pe Matei Cantacuzino Biv Vel Aga care a răposat în etate de 37 ani, și s'a înmormântat la Sf. monastire Cotroceni. II-lea pe Iordache Cantacuzino Vel spătar care a răposat în etate de 41 ani și s'a înmormântat tot la Sf. monastire Cotroceni. III-lea pe Șerban Cantacuzino care a fost și Domnitor al țerei. IV-lea pe Mihai Cantacuzino care a fondat spitalul și biserica Colțea și Sf. Monastire Sinaia. V, pe Toma Cantacuzino. VI, pe Drăghici Cantacuzino. VII, pe jupăneșa Stanca soția postelnicului Papa și mama lui Constantin Brâncovenu. Acesta se dovedește în mod pozitiv din următoarea inscripțiune de pe piatra mormântală a sa ce se află la Sf. Monastire Brâncoveni, culésă de d-nul Cesar Boléc.¹⁾

«Sub această marmură zace țărâna Jupănesei Stanchei Cantacuzino, fata lui jupân Constantin din vechiu și împărătesc rod Cantacuzino Biv. Vel postelnic, și a d-nei Ilinchi fetei bătrânului Ion Șerban Basarab Voevod jupăneșa lui jupân Papa Brâncovenu fecioru lui jupân Preda, Brâncovenu Biv. Vel vornic și muma blagocistivului Domn Ión Constantin Brâncovenu Basarab Voevod cu aũ mari blândețe, și cu multe milostenii și cu nespuse alte bunătăți trăind și împlinind vârsta ei de ani (. . . .) din care 44 văduvă săracă de soțul ei, creștinesce s'aũ săvârșit la anul de la spășenie 1699 Febr. 1, întru al 11 an al Domniei fiului său Ión Constantin Brâncovenu B. Voevod, carele cu mare cinste și cu toate creștinescile pomeniri și mili aici la monastirea Brâncoveni, unde ea însăși la mörte a lăsat aducënd'o lângă soțul său Papa postelnic și socrul său Preda vornic o aũ astrucat».

Și al VIII pe tatăl Domnitorului Stefan Cantacuzino Stolnicul Constantin Cantacuzino care a zidit sânta biserică din Comuna Afumați, se înțelege că această mare moșie Afumații, pe timpul acela a fost proprietatea sa.

Satul Afumații are cam la 400 locuitori, sat frumos și

1) Monastirile din România, pag. 452—453.

bine aranjët pe liniã, tôte curțile sãtenilor sunt patrate și egale, aranjate ast-fel de fostul proprietar d-nul Schina și se aflã în apropiere de orașul București, la o distanță cam de 15 kilometri spre Nord-Est în direcțiunea căei către Urziceni. Afumații, se ȑice cã a primit acẽstã numire, fiind cã era locuit de o mulțime de cãrbunari cari făceau cãrbuni vara în imensele pãduri din vecinãtate și iarna locuiau în sat, îndeletnicindu-se cu transportul cãrbunilor în diverse direcțiuni. Moșia pe care era stabilit acest sat făcuse pãnã la anul 1584 parte din domeniul a-verei domnesci; ba chiar servise pe la anul 1521 drept reședință lui Radu Vodã supra-numit Radu de la Afumați, care 'și zidise acolo un palat înconjurat de o cetățue pe marginea apei vecine. Însã dupã tragica mórte a aceluï Domn care se cuvine a fi pus între eroii cei mari ai nẽmului Românesc pentru cã a câștigat 20 de bătălii numai în doi ani și a desfășurat o stãruință vitejescã în apãrarea drepturilor țerei, în orele de cea mai grea primejdie, oprind cu brațul sãu de fier, ca țara Romãnescã sã nu se facã pașalãc turcesc.

Boerii rãsvrãtitori, în frunte cu Drãgan Postelnicul și Nẽgoe vornicul, în înțelegere cu fostul Domn Vladislav, ridicarã ôste în ascuns pe capul lui Radu și'l gãsirã nepregãtit de rêsboiũ.

Radu fugi împreunã cu fiul sãu mai mare Vlad la Pãrvu banul Craiovei, însă fiind gonit dupã urmã fu ajuns la Rãmnicu Vâlcei. Aci el se închise în Capila Sf. Grigorie de lângã oraș, creȑend cã dușmanii lui, Drãgan postelnicul și Nẽgoe Vornicul creștini ca și dẽnsul, n'au sã'l ucidã chiar în Sf. bisericã.

Sãlbatica lor mânîe însă pãngãri altarul sãnt stropind cu sãngele Domnitorului și al copilului sãu sãntul prestol.¹⁾

Ast-fel intrigile și lupta pentru domnie lipsi țara de un Domn care dãduse doveȑi cã era vitez și bun adminis-

1) Gr. G. Tocilescu. Istoria Romãnã pag. 108.

trator, și care intră în mormânt prin cuțitul ucigașului fiind în puterea vârstei.

Radu fu înmormântat în biserica Curței-de-Argeș alături de socrul său Négoe Basarab la 4 Ianuarie, anul 1529, unde i se vede mormântul. Pe piatra mormântală el este arătat călare cu buzduganul în mână și cu mantia suflată de vânt, în minutul când se luptă în fruntea oștii sale.¹⁾

După moartea lui Radu palatul de la Afumați a fost ars și dărâmat de către conspiratorii Drăgan postelnicul și Négoe Vornicul. Apoi Mihnea Voevod ce apoi se turci, dăruie moșia Afumați, unui sfetnic al său, numit: Clucerul Dragomir, ce se supranumea Putoianul.

Îndată ce se iscăli crîșovul de danie, Clucerul Dragomir Putoianul aduse din Bucuresci mesteri iscusiți și puse de-îi făcu o pereche de case boeresci și pe locul unde fusese palatul lui Radu, zidi niște falnice și încăpătoare case ale căror ruine se văd și astăzi.²⁾

Pe la anul 1696 moșia Afumații se găsește proprietatea stolnicului Constantin Cantacuzino care zidesce Sf. biserică din satul Afumații.

Acastă Sf. biserică de și are zidăria destul de solidă, însă mai cu seamă în interior este foarte învechită, așa că ctitoriile în număr de cinci care sunt zugrăviți în biserică nu se poate descifra cine sunt. Numai în partea stângă se cîtesc foarte deslușit Mitropolitul Teodosie, iar în partea dreaptă un alt Mitropolit și un patriarch.

Înalt Prea Sfințitul nostru Archiepiscop și Mitropolit Primat D. D. Ghenadie, cu ocaziunea vizitei sale canonice ce a făcut în eparhia Inalt Prea Sfinției Sale, care în zelul și marea Sa dorință ce are pentru înflorirea bisericii noastre, a clerului și deci și a patriei noastre, România, n'a lăsat d'a nu visita biserica și celui mai după

1) Gr. G. Tocilescu. Istoria Română pag. 108.

2) N. D. Popescu. Maria Putoianca, pag. 18.

urmă cătun, pretutindenea sfătuind, pretutindenea mângâind și încurajînd pe popor și cler, ca un bun și adevărat părinte, și cu dor de binele și fericirea fiilor săi sufletești: a vizitat și această sântă biserică, și a sfătuit părintesce ca să se repare cât de curînd, și după îndemnul și stăruința Înalt Prea Sfinției Sale, sunt informat că chiar vara acesta se va repara de domnul proprietar Dumba, care a făcut ș'o frumoasă școlă de băceți și fete în această comună.

Este de dorit ca la reparațiunea ce se va face acestei biserici, și la orî care alta, să se păstreze cu mare sfințenie și să se perpetueze ctitoriî zugrăviți pe pereți, fiind că aceștia, împreună cu monumentele ce ei au ridicat, ne represintă noă emblema, că religiunea noastră creștină, odinióră a fost vatra ce a încălzit și unit inimile poporului Român în vremuri grele, când era vorba pentru apărarea drepturilor și a pămîntului nostru Românesc, religiunea noastră este scut strămoșesc și deci trebuie păstrată și apărată ca pe un odor neprețuit și moștenit de la strămoși.

Religiunea a adus la civilisație popórele carele o au primit.

Unde óre s'a ridicat mai înalt spiritul omenesc, de cât la creștini? De unde au eșit minunile care lasă uimite popórele celor-l'alte continente? De la creștini.

Religiunea creștină conține adevăruri eterne, învățăturî a căror practică e menită să înalțe pe om să'l apropie de mijlócele d'a se înțelege pe sine însuși de Dumnezeu.

Una die aceste învățăturî eterne și care ne este dată prin nisce exemple ce întrec în frumusețe orî ce literatură ne-am închipui căci tot adevărul e frumos, este aceia care oprește egoismul, adică d'a gândi cine-va numai la sine.

Unul din apostoliî mari a ȓis:

«Pe unde trece egoistul, pămîntul se usucă, rămîne sterp și jalnic, nu crește nici iarbă nici flóre, numai spinî răsar póte în urma lui, spinî uscați cari întépă rău. Egoistul

dacă se duce înainte sau dacă se întorce înapoi, tot într'un fel e întrebat.

De unde esci streine?

O! ce deosebire între el și omul drept și darnic!

Pe urma acestuia crește numai florî; el calcă numai pe môle, căci iarba crește fir lângă fir, orî încotro se duce și se întorce, e la el acasă: un imn îmbătător se înalță în calea lui și când ajunge la capătul acestei căi, și stă să asculte înapoi, stuncî gréua datorie a morței devine aprópe o plăcere pentru dînsul, căci mai tótă durerea este pentru cei care îi lasă; să știe că durerea pentru acelaș lucru nu póte să fie în douë părți. Atunci el póte să ȑică: mî-am făcut bine datoria de vieță și am trăit în plin.

Învățătura creștîenismului e una din cele mai sublime. Dacă ea este aplicată de fie-care membru al unei societăți, dacă fie care membru se silește ca s'o póta aplica, atunci vom vedea coborîndu-se în acea societate domnia binelui, a muncii, a civilizației, pe când alt-fel va fi numai răpire, dușmănia, întunericul.

Un mare filosof modern, pătruns și el de acest adevăr, a ȑis:

«Dacă vrei să stăpînesci pe un om moralicesce și acesta este adevărata stăpînire, atunci dă-i din trebuinciosul tîu; cu cât mai mult îi vei da, cu atît îl reduci la dobie-tocie mare și tot cu atîta îți înalți pe de altă parte domnia ta morală».

Filosoful fórte deștept de alt fel a greșit calea adevărată.

Nu trebuie să dea . . . cine-va atît pînă să se lipsescă de cele trebuincioșe, și nu trebuie să primescă cine-va atîta să-și piarză stăpînirea asuprași.

Singura învățatură adevărată este dar cea mijlocie, a mîntuitorului lumii Domnul nostru Isus Christos :

«Să dai fără să te lipsesci, să înpărțesci cu aprópele; să faci binele fără să te mai gîndesci la rîsplată».

Să facem dar așa cum a ȑis mîntuitorul Christos, să

ne facem din viață o grădină cu flori, cu iarbă móle, să ne facem o familie din toți cei lipsiți din jurul nostru. Mai cu sémă când serbăm memoria sublimului mântuitor și învătător Domnul nostru Isus Christos, întemergătorul binelui al adevărului, al dreptăței și al civilizației să ne supunem sfaturilor lui și să nu fim egoiști.

Biserica Comunei Afumați este parohie și are 2 preoți, parohul Preotul Marin Popescu și supra numerarul preotul Ión Nicolescu.¹⁾

1) Publicat în «Vocea Bisericeî» No. 2, anul III, la 1 Maiú 1896, pag. 4.

Biserica Comunei Fundenii-Dómniei

Biserica din Comuna Fundenii-Dómniei (Ilfov) de și este o biserică de țară, însă ea are o importanță cu totul deosebită fiind că e zidită de nemuritorul, marele filantrop, religiosul și mărinimosul bărbat, spătarul Mihaiu Cantacuzino, fondatorul spitalului și bisericeii Colțea, și al Sf. Monastirii Sinaia.

Acésta se dovedesce în mod pozitiv din următórea înscriptiune, ce se află în frontispiciul bisericeii Fundenii.

«Acéstă Sf. biserică, căreia hramul să prăznuesce Sf. marelui Eftimie, este făcută și înfrumusețată de Mihaiu Cantacuzino Vel spătar întru slava și lauda a tot țiitorului Dumnedeu întru pomenirea moșilor, strămoșilor spre a lor vecinică pomenire. Și s'a sfârșit la létul de la spășenie 1699».

Domn al țerei în timpul acela a fost Constantin Brâncovenul, iar Mitropolit nemuritorul Teodosie care se află înmormântat la altarul bisericeii Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei, și al cărui monument există și astă-zi.

Spătarul Mihaiu Cantacuzino a fost fiul postelnicului Constantin Cantacuzino și al soției sale Elena; el s'a născut în anul 1650 și din cele două căsătorii cu jupânesele Teodora și Maria a avut 18 copii. El era cunoscut de împărații Europei și lua pe numele său răspunsurile de la împărați și râvna lui cea mare era dată la Religieune, Geografie și Aritmetică. El a fost crescut, împreună cu frații

săi, cu mari îngrijiri de mama sa Elena, fica lui Radu Șerban Basarab, ginerele lui Mihaiu Vitézul.

Iar în calitate de Vel spătar îl găsim în anul 1685 ca comandant al trupelor Românesce la asediul Vienei în timpul Domniei fratelui său Șerban Cantacuzino.

La această epocă se scie ajutorul ce Domnul Român Șerban Cantacuzino și Duca Domnul Moldovei a dat nemților în lupta ce a avut cu Turcii, cari pătrunseseră până la Viena. Din această pricină se scie că Turcii complotând cu boerii țerei, au otrăvit pe Șerban Cantacuzino, anul 1688, iar spătarul Mihaiu a fost surghinit de marele vizir la monastirea Sinaia din muntele Horiv în Asia, unde neîncetat s'a rugat lui Dumnezeu să'i ajute să scape din acest canoan, legându-se că la întorcerea sa în patrie, să zidescă o monastire de pustnici în munții României numindu-se Sinaia. După mórtea tatălui său, care a fost sugrumat în beciurile monastirei Snagov, din ordinul Domnitorului Grigore Ghica I-iu, prin intrigile boerilor Stroea Leordenu și Dumitrașco Cantacuzino nepotul postelnicului, la 22 Decembrie anul 1663.¹⁾ Se pretinde că Mihaiu Cantacuzino, om religios fiind, de bună voe s'a dus cu mama sa Elena pe la Sf. pământuri, între care și la muntele Sinaia din muntele Horiv.²⁾

După întorcerea sa în țară, s'a ținut de făgăduiala dată, și întemeiază spitalul și biserica Colțea, Sf. monastire Sinaia, și Sf. biserică din com. Fundeni; se înțelege că această moșie în timpul acela a fost proprietatea sa.

Acastă sântă biserică se află la marginea orașului București în partea de răsărit, dincolo de apa Colentinei, pe malul stâng la marginea satului cu acelaș nume, care are cam vre-o sută locuitori, și este pendinte de Comuna Colentina unde e și reședința comunei și biserica este filială la monastirea Plumbuita, care e și parohia comunei.

1) N. D. Popescu, Calendar pe anul 1892, pag. 83.

2) A. G. Gălășescu, Sinaia, pag. 10.

Biserica Comunei Fundeni, de și este mică, dar este foarte frumoasă; ea este ținută pe un deal unde se înfrumusează privitorului o priveliște din cele mai încântătoare, pentru că în fața sa are un mare eleșteu, apoi peste apă în partea opusă, tot malul drept este acoperit cu vii frumoase și se țin la ziduri, pentru că aci se află într-o peninsulă înaltă, ruinele unui palat, care după tradiție, ar fi fost al unui boer numit Drugănescu.

Biserica Fundeni este înprejmuită cu zid, jur împrejur, zidul bisericii este acela de la fondare. Totă partea exterioară este înfrumusețată cu fel de fel de flori lucrate cu mistria în ipsos, și în partea stângă are data 1699, data care este și în pisanie, ceea ce denotă că florăria acesta, a fost făcută odată cu biserica, și are vechime de 198 de ani.

În interior biserica n'are nici un obiect de oarecare însemnătate, numai un policandru făcut de răposatul Ghiță feraru, un evlavios creștin, care după cum se spune prăznuia hramul Sf. Eftimie cu mare pompă, aducând preoți, diaconii și cântăreți din Bucuresci. Astăzi acest hram se urmează după stăruința cântărețului Andrei Ionescu de la biserica Sf. Panteleimon din Bucuresci.

De și biserița acesta n'are într'însa obiecte prețioase, dar este bogată prin aceea, că într'însa se află zugrăvit, nemuritorul spătar Mihail Cantacuzino cu soția sa jupăneasa Marga (Maria), apoi jupân Dumitrașco Racoviță Vel logofăt cu soția sa Despa, jupân Dumitrașco Racoviță hatman al țerei Moldovei și soția sa jupăneasa Ilinca Cantacuzino hatmăneasa, Ion Constantin Nicolae VV. și Dămnă Măriei Sale, Ecaterina.

La anul 1860 această moșie Fundeni, devenind proprietatea Măriei Sale Dămnă Mariei, soția Domnitorului Grigorie Ghica, de unde și numirea de Fundeni Dămnă. Măriea sa după ce repară biserica, face încă o pisanie în interiorul bisericii d'asupra ușii principale, care este următoarea :

«Acest Sf. și Dumneșcesc locașiu s'a'au făcut din temelie de robii lui Dumneșcu Mihail Cantacuzino, și Dumitrașcô Racoviță la létul 1699, iar acum la anul 1860 s'a reparat de Dómna Maria Ghica spre pomenirea ei, August 4.

Se scie că după tragica mórte a Domnitorului Conștantin Brâncovénu se urcă pe tronul țerei Ștefan Cantacuzino, dar avu tot sórta lui Brâncovénu pentru aceiași cauză.

Turci, acest torent de barbari și de sêlbateci, acești vrăjmași ai Românilor, și a întregii lumii creștine, această plagă fatală a întregii Europi, voiau atunci după îndemnul și intrigile Grecilor Fanarioți, ca cu orî-ce preț să desființeze Domnia pămênténă în țara Românescă, și să stârpească tot némul coboritorilor din familia Basarabilor, pentru ca să domnescă ei în țara Românescă. Așa fiind dar, Turci găsiră pretextul cum că Ștefan Vodă ar fi domnit cu multă strâmbătate, ba că a domnit prea mult, și după un an și nouă luni de domnie îl ridicară și pe el de pe tron, îl duseră la Constantinopol împreună cu totă familia sa și'l sugrumară în închisóre împreună cu tatăl său Constantin, iar unchiului său spătarul Mihaiu Cantacuzino îi tăiară capul.

Ast-fel peri această figură măreță, acest creștin model, această inimă nobilă și umanitară, acest suflet fericit și nemuritor pentru eternitate, de mâna călăilor sâlbateci; și încă câți alți fii iubiți și de valóre ai acestei de Dumneșcu măreț, scumpa noastră Românie!

De și de la mórtea lui Mihaiu Cantacuzino sînt aprópe două secole, dar privind omul mărețul spital Colțea, strălucita monastire Sinaia și biserisa Colțea, statua lui Mihaiu Cantacuzino care e în fața bisericei Colțea pare a se adresa către tot omul și a'î spune: că cea mai neprețuită moștenire pentru fii și urmașii tăi, o omule! este numele cel bun ce'l poți lăsa după mórte. Tóte bunurile pêmênțești care tu le-ai adunat și le-ai păstrat pentru dênșii, li se pot răpi de nisce ne-prevăzute nenorociri ale vieței.

Dar stima care tu o insuflă pentru tine în numele contemporanilor și care de obicei se face mai mare și lămurită, când cursul vieții tale pământești este împlinit când ori-ce ură amuțesce d'inaintea mormântului și pisma încetază cu clevețirile ei, ea va fi o bine cuvântare pentru moștenitorii numelui tău.

Dacă te îndestulezi ca să ai un nume bun numai până când trăiesci între oameni, tu nici o dată n'ai cunoscut mărimea virtuții. Și după secolă respectă omul memoria bărbaților celor mari și buni care prin faptele lor cele sublime, au stat făcători de bine ai vécului lor și de multe ori și ai posterității.

Poți fi tu așa de indiferent ca să nu dorești a te asemăna lor, când sufletul tău se aprinde, sau trupul tău se pătrunde de o înfiorare sacră la povestirea faptelor străbunilor tăi, când tu afli cum au nesocotit ei, cu curagiu, fericirea și viața lor pentru apărarea credinței, cum ei s'au expus cu bucurie furtunei pericolilor pentru patrie și tron, sau cum 'și-au vărsat ei cu generositate sângele lor pentru libertatea concetățenilor? Póte fi pentru tine, o omule! cu totul indiferent dacă și tu după mórtea ta vei urma să viezi și să lucrezi între oameni într'un mod bine făcător sau nu? Așa dar nu te îngriji numai de onórea contemporanilor, ci și de onórea urmașilor; silește-te să dobândești un nume bun și laudabil, nu numai pentru timpul vieții, ci și pentru timpul după mórte.

Fugi de ori ce faptă rea și ne cuvenită, care ar putea să facă memoria ta urâcioasă inaintea oamenilor.

Silesce-te ca lucrurile tale să fie tot-d'a-una așa regulate în cât, dacă fără veste ar fi să te desparți de această lume, să o poți lăsa glorios și fără căință.

Silesce-te ca în tot locul și în tot timpul să îndatorești pe cât se póte de mulți prin bunătatea ta și așa vei fi socotit de o pierdere obștească când mórtea te va răpi din sânul lor.

Cei nenorociți și ne mângâiați vor pomeni numele tău

când tu nu vei mai exista în viață, pe tine te va celebra chiar și gura celor nemulțumiți, care la mormântul tău de și prea târziu, se vor coprinde de căință. .

Din sămânța cea roditore ce vei semăna în viață prin bine-faceri și umanitatea ta, vor secera fiii și nepoții tăi rodurii auri. Ei fiind înconjurați de stima publică pentru meritele tale se vor bucura adesea ori de buna voință și ajutorele societății, chiar și când meritele lor proprii le vor lipsi. Silesce-te dar omule din toate puterile tale ca să poți ajunge scopul acesta, și unește prin tăcutele tale virtuți plăcerea cea mai înaltă, care poate să misce inima muritorului cu plăcerea eternității.

Biserica Fundeni-Domnei are un preot Constantin Ionescu.¹⁾.

1) Publicat și în «Vocea Bisericeii» No. 24 anul II și No. 1 anul III la 15 Aprilie 1896 pag. 9.

Biserica Dómna (Colentina)

Acéstă sântă Biserică este zidită și înfrumusețată de Grigorie Dimitrie Ghica VV. Domnitorul țerei românesce, la anul de la Cristos 1833, pe locul unde mai înainte fusese o altă Biserică zidită de moșii săi, după cum se constată din următoarea inscripțiune, ce se află în frontispiciul Bisericeii :

«In slava celui în treime închinat și prea proslăvit Dumnezeu, s'a zidit de isnovă din temelie acéstă sântă Biserică, înfrumusețându-se încă cu deosebire, precum se vede, de Măria Sa prea înălțatul și bine credinciosul Domn Grigorie Dimitrie Ghica VV. împreună cu Măria Sa Beizadea Grigorie, fiind fost însă și mai înainte zidită altă Biserică de răposatul vistier Barbu Văcărescu și cu soția sa Ruc-sandra născută Rosetti, moși, adică despre mumă a Măriei Sale.

«Dar acea Biserică din întâmplarea vremilor și în cursul anilor de atunci până acum învechindu-se, mai vârtos și despre învoire a hramurilor ale Bisericeii din întâia zidire a ei de răposați fiind rînduit două praznice, adică înălțarea Domnului și Mântuitorului nostru Isus Cristos, și nașterea Stăpânei noastre de Dumnezeu născătoare și pururea feciórei Maria, tot aceleași hramuri să se cinstescă și de acum înainte, adăogându-se numai acum și al treilea hram praznicul celui întru sfinți părintelui nostru Grigorie de

Dumnezeu cuvîntătorul spre pomenire vecinică, atît a Măriei Sale împreună cu tot neamul, cît și cîtorilor celor d'întăi. S'a săvârșit acest sânt locaș și sfințit cu blagoslovenia Prea Sfinției sale Părintelui Mitropolit al țerei chir Grigorie, la anul de la Domnul nostru Isus Cristos 1833.»

Grigorie Dimitrie Ghica VV. s'a urcat pe tron la anul 1822, după revoluțiunea ilustrului patriot și erou Domnul Tudor Vladimirescu care prin sângele său vărsat a răscumpărat pe neamul românesc din robia și domnia streinilor fanarioți, cum Mântuitorul lumei, Domnul nostru Isus Christos prin sângele său vărsat, a răscumpărat neamul omenesc din robia vrăjmașului diavol.

Grigorie Dimitrie Ghica VV. a domnit în țara Românească șese ani, de la anul 1822 până la 1828 când Rușii declarînd răsboiul Turcilor, și venind în țara Românească, Grigorie Ghica se retrase în Transilvania :

Plecarea sa a fost o adevărată jale în totă țara mai cu seamă în Capitală, căci poporul român perduse pe Domnitorul cel blînd, cel milostiv, pe părintele săracilor, pe înfrumusețătorul Capitalei. El între multe bunătăți ce a făcut în țară, cel d'întăi a pavat străzile Capitalei cu piatră.

După terminarea resbelului, Grigorie Ghica s'a întors în țară, stabilindu-se la moșia sa Colentina, ce se află situată la marginea orașului București, în partea de răsărit, ceva cam spre miadă-nopte, și pe această moșie 'și a zidit un prea frumos și măreț palat cu grădină și alciu în fața lui, iar în partea stîngă a palatului a zidit cu totul din nou o biserică d'o frumusețe foarte mare și d'o construcție cu totul deosebită.

O adevărată podobă la marginea capitalei țerei Rămânesci, și cu numele de biserică Domnăscă de unde 'și are și numirca de biserică Dîmna.

Acastă biserică are forma unei circomferințe, solid construită și bine îngrijită și împrejmuită cu zid înalt.

Împrejurul ei se află o grădină foarte frumoasă și mor-

mintele membrilor răposați din nobila și ilustra familie a Ghiculescilor, între care în partea dreaptă a bisericeii, nemuritorul Domnitor Grigorie Dimitrie Ghica VV., pe al cărui monument de pe mormântul său are scris următoarea coprire :

«Petrile de pe ulițele cetății învecinate.

Mărturisita'ți călător ce fapte laudate.

Ghica Grigorie a lucrat Domn plin de înțelepciune.

La al lui mormânt ești dator

I smerenia'ți depune.

1835 Noembrie 4».

Și soția sa Domna Maria, pe al cărui monument de pe mormântul său are următoarea coprire :

«Principesa Maria Ghica, fca lui Constantin Vodă Han-gerliu, soția Domnitorului Grigorie Ghica, născută la 1779 și repausată la 30 Mai 1871».

În interiorul bisericeii de asemenea este foarte frumoasă și împodobită cu obiectele cele mai scumpe între care candelile de la tâmplă sunt d'o frumusețe și o mărime foarte mare. Se mai află în biserică și un fel de stéguri, se dice că sunt insignile de domnie date de Turci la urcarea pe tron a lui Grigorie Ghica. În partea stângă a Bisericeii se află zugrăvit Grigorie Ghica, iar în partea dreaptă fiul său principele Grigorie Grigorie Ghica, și încă trei persoane, un bărbat și două femei; de sigur trebuie să fie vistierul Barbu Văcărescu, soția sa Luxandra și fca lor Maria, ctitorii cei vechi.

La altarul Bisericeii se află o mărță clopotniță în care se află două clopote foarte mari, al căror sunet sonor și melancolic umple văile apei Colentina la al cărei mal drept se află, și înalță sufletul omului muritor sus în Cer la Dumnezeu, părintele întregii omeniri, făcătorul tuturor veditelor și neveditelor.

Nemuritorul Domnitor Grigorie Dimitrie Ghica, prin domnia sa blândă și înțeleptă, prin faptele sale nobile și mărețe, prin nenumăratele sale bine-faceri și prin zidirea

acestei biserici mărețe, se vede câtă stimă și dragoste a avut către Dumnezeu și către religiunea noastră creștină, care este temelie fundamentală a societății, legătura morală cea mai tare care înfrățeste pe oameni și îi apropie de Dumnezeu. Ea propagă iubirea aproapelui, îndulcesce moravurile și îmbunătățește mulțimea săracă și suferindă care, în orice societate din lume este cea mai numeroasă.

Religiunea vorbește inimilor și conștiințelor în adâncul cărora nu poate pătrunde ochiul legilor penale.

Dacă religiunea nu poate să vindece cu desăvârșire toate relele, ea însă le împuținează foarte mult prin blândețea și mângâierea cuvântului evanghelic.

Fără credință religioasă societatea ar deveni prada pasiunilor orbe ale mulțimei și nu ar fi temnițe destul de încăpătoare și păzitori destul de numeroși spre a asigura ordinea în societate și respectul între oameni.

Sentimentul religios se naște cu omul, se cultivă și crește în inima lui ca și alte sentimente și idei înăscute.

Istoria universală și statistica modernă ne probază până la evidență că nu a existat și nu există societate în lume fără religiune.

Creștinismul, prin răspândirea lui pe tot globul și prin progresul popoarelor care l-au îmbrățișat, s'a dovedit a fi religiunea cea mai înaltă care a mântuit omenirea de sclavie și de materialismul idolatric și i-a deschis porțile egalității și dreptății în Cer și pe pământ.

Biserica Dămnă (Colentina) este parohie și are doi preoți, parochul Petre Ionescu și supranumerarul preotul Păndele Sachelarie ¹⁾.

1) Publicat în <Vocea Bisericeii No. 16 și 17, anul II, la 15 Decembrie 1895.
pag 14.

(Biserica Sf. Dumitru Colentina)

Biserica parochială Sf. Dumitru (Colentina) se află situată în partea de răsărit a oraşului Bucureşti, între Biserica Sf. Ión (Moşii) şi între Biserica Dómnă-Colentina.

Acéstă Sf. Biserică este mai nouă de cât Biserica Sf. Ión (Moşii) cu 31 de ani, iar de cât Biserica Dómnă Colentina cu 6 ani.

Biserica Sf. Dumitru (Colentina) este zidită la început din temelie de un onorabil şi stimat preot, părintele Dumitrache Duhovnicul, care a slujit la Biserica Sf. Ión (Moşi) din Bucureşti.

Acest venerabil preot, prin multe fapte frumoase ce a avut, şi mai cu sémă prin zidirea acesteï sânte biserică, se dovedesce că 'şi a înţeles misiunea sa de păstor sufletesc, şi că a cugetat că cea d'întâi şi mai esenţială datoric a păstorului sufletesc este luminarea minţei parohienilor săi, cu adevărată învăţetură despre credinţă şi purtarca creştină, precum se vede acésta din exemplul şi din învăţătura Mântuitorului Isus Christos. El anume întru acésta pune misiunea sa: «Duhul Domnului peste mine, pentru aceea m'a uns bine a vesti săracilor m'a trimis, a vindeca pre acei sdrobiţi la inimă, a predica robilor ertare şi orbilor vedere» (Luca IV. 18), şi umblând cu predica prin sate şi oraşe, dicea «că anume pentru acésta a venit» (Marcu I. 38; Luca IV 43). Acésta misiune de învăţetor al óme-

nilor pre pământ, preotul Dumitrache Duhovnicu a știut'o din exemplul Mântuitorului Christos, care a încredințat'o Apostolilor: «Precum m'a trimis pe mine tatăl, și eu ve trimit pe voi (Ión XX 21); drept aceia mergând învețați tóte némurile botezându'i și învățându'i să păzescă tóte câte am poruncit vouë» (Mat XXVIII 19, 20).

Părintele Dumitrache Duhovnicu, se constată că a fost pe deplins convins, că Apostoliă au împlinit porunca dată lor de Isus Christos.

Acest stimat și cucernit preot asemenea a fost convins că Apostolul Pavel cugetând la marea lui datorie dicea în cartea sa către Corintenă «Amar mie! de nu voi bine vesti, că datoria zace asupra mea dregătoră fiindu'mi încredințată». Și în epistolele sale către Thimoteiū și Tit pune cele mai puternice îndemnări și înfricoșate amenințări, privitoare la datoria păstorului sufletesc de a învăța poporul credința și cucernicia creștină. «Predică cuvântul, dice apostolul Pavel lui Thimoteiū, stăruiesc pentru acésta a predică cu timp și fără timp, muștră, cértă, îndemnă cu tótă răbdarea și cu învățătura».

Mulți dintre Mitropoliții, Episcopi și preoți țerei Românesce și au făcut datoria cu demnitate și pe deplin conform preceptelor Apostolice și s'au ilustrat prin fapte mari, patriotice și pioase, de aceea și clerul Român își are partea sa bună în acésta de Dumneșeu păzită țara Românescă.

Iată ce ne spune ilustrul patriot, și marele cetățen al țerei Românesce, răposatul întru cternă și fericită amintire Domnul Ión C. Brătianu, în acésta privință.

«Domnilor, a dis D. Ión C. Brătianu, ar trebui să ne pătrundem cu toți că biserica e una din instituțiunile noastre căria trebuie să'i dăm tótă solitudinea, fiind că e una din temeliile naționalității noastre. Avem norocirea să avem un cler Român fără nici o legătură cu streinătatea; să'l ținem ast-fel, să'l întărim, să'l învățăm, iar să nu dăm

lovitură, cari și în țară și în streinătate ar fi rău interpretate și ar avea rele efecte.¹⁾»

Iată ce ne spune tot în această privință și Domnul Sava N. Șoimescu în cartea sa intitulată biserica Episcopiei Argeșului :

«Să nu nesocotim clerul pământén și să ne aducem aminte că alături cu Mircea, Stefan cel Mare, Matei Basarab, Radu Vodă și alți Domni mari au luptat pentru apărarea bisericeii și naționalității noastre, mulți păstori pioși, Români adevărați. Aceștia îndemnau pe Domn și pe boeri la fapte mari patriotice și pioase întărindu-le inima și credința cu cuvântul evageliei. Istoria nu ne-a păstrat toate acele nume scumpe și venerabile scrise pe pergamente, dar faptele și monumentele religioase naționale vorbesc în destul. Din timpii vechi și mai apropiați ni s'a transmis cu aureola pioșiei și chiar a martirului, numele Mitropoliților Varlam, Dosoftei, Antim și Grigorie al Ungro-Valachiei, Veniamin Costache Mitropolitul și martirul regenerator al Moldovei. În fine Ilarian Episcopul Argeșului, Chisarie Episcopul Buzeuului, și alți venerabili păstori sufletesci ai poporului Român.

Prin îndemnul unor păstori ca aceștia și-a apărat patria de barbari, s'a introdus limba Românească în biserică, și s'a conservat în tinda bisericeii școla Românească pentru copiii poporului care au păstrat și tradițiile strămosesci.

Chiar și pe câmpul de resbel clerul Român 'și a dat obolul său. Așa e știut din istorie, că în timpul lui Mihai Vitezu un preot Fărcaș s'a distins în resbel în fruntea oștirii. Apoi în revoluțiunea de regenerare a României de la 1848, între capii mișcării a fost și un preot, Șepcă.

Inșă-și aici în Bucuresci sunt atâtea mahalale și biserici cari poartă numele preoților cari le-au fondat. Ast-fel este : Biserica Popa-Sóre, Biserica Popa-Kițu, Popa-Rusu, Popa-Nan, etc.

1) Monitorul Oficial de la 1 Aprilie 1886.

Unul din acei păstori români care a adus și el obolul său pe altarul patriei sale, este și venerabilul preot Dumitrache Duhovnicu.

El vedând că poporul păstorit de dânsul s'a înmulțit și biserica Sf. Ión Moși nu este de ajuns pentru toți enoriașii săi, îndemnat de râvna mare Dumneșească se hotărăsca a mai zidi o biserică, și spre acest sfânt și nobil scop, în calitate de duhomnic al familiei Domnitorului Grigorie Ghica, stăruiește pe lângă soția sa Dómnă Maria, și cum Măriea sa a avut o inimă nobilă și generoasă, oferă cu plăcere preotului Dumitrache pe moșia sa Colentina un loc destul de frumos și spațios și pe acest loc părintele Dumitrache, a zidit biserica Sf. Dumitru Colentina dându'i de patron pe Sf. marele mucenic Dimitrie, se înțelege dupe numele său.

Iată și inscripțiunea ce se află în frontispiciul bisericei și dovedesce cele zise :

«Acéstă Sf. biserică ce se prăznuesce hramul Sf. Dimitrie s'a zidit din nou în zilele Prea înălțatului Domn Alecsandru Ghica VV. și a Prea Sf. Sale Părintelui Mitropolit Neofit; cu cheltuiala și osârdia Sf. Sale Părintelui Dumitrache Duhovnicu și Stana Presvitera soția sa, și fiul său pitaru Dumitrache Popescu și Alexandru Popescu spre pomenire: Anul 1839».

Acéstă Sf. biserică de și nu e așa mare însă fiind zidită pe un deluț și având și o frumoasă clopotniță are un aspect foarte frumos. În interiorul său ca obiecte principale se află: icónele pe la tãmplă sunt de o frumusețe foarte mare, dăruite de casa Domnitorului Grigorie Ghica; o Sf. Evanghelie îmbrăcată cu argint și foarte frumoasă, dăruită bisericei de marele clucer Stanciu.

Un rând de procovețe de o frumusețe uimitoare lucrate cu multă artă cu fir de aur și argint curat, pe catifea roșie fină, dăruite de Dómnă Elisaveta, născută Gheorghe Asan. O pereche de sfeșnice mari de alamă, dăruite de Gheorghe Nestor, și mai multe icóne praznicale, dăruite

de enoriași evlavioși, între care una prea frumoasă care închîpuește Floriile și două stéguri foarte frumoase, făcut unu de Domnu Florea Ionescu (Moraru) și unu de D-nu Dinu V. Otopénu doi fruntași și evlavioși enoriași.

Actualul paroch preotul Ión Stoenescu, un bătrân cucernic și onorabil își dă tótă silința pentru a înfrumuseța biserica. Prin stăruința Sf. Sale, pe lângă alte îmbunătățiri ce a facut, este și aceia că a pavat curtea bisericeii cu piatră, care era de mare trebuință.

Preotul Dumitrache, ctitorul, la bătrînețe s'a călugărit primind numele de Dometiean Eromonahul. Atît el cît și soția sa Stana Presvitera se află înmormîntați în interiorul bisericeii în partea dréptă.

Iată și inscripțiunea de pe piatra mormîntală:

«Sub acéstă piatră odihnesce robii lui Dumnezeu Dometiean Eromonachul și Stana Presvitera soția sa, ctitorii acestei Sf. biserici, dinpreună cu fii lor adormiți Ana, Gheorghe, Constantin, Joița, ce au răposat la anul 1849, Maiu 2.

Pe lângă preotul paroch, numit mai sus, are și un preot supra numerar, preotul Costache Popescu.¹⁾

1) Publicat in «Vocea Bisericeii» No. 20 și 21 anul II la 15 Februarie, 1896 pag. 6.

BISERICA SF. IOAN (MOȘI) DIN BUCUREȘCI

Biserica Sf. Ión (Moși)

Biserica parochială Sf. Ión (Moși) din Bucuresci se află în partea de răsărit a orașului, la capul podului Târgului de afară sau la bariera căii Moșilor.

Biserica Sf. Ión (Moși) este ȃiditȃ din temelie la început de douȃ religioși și evlavioși creștini, Ión grȃdinarul și Ión jimblarul, la anul 1808, dupe cum se constată din inscripȃia veche a bisericeȃi, care existȃ scrisȃ pe o piatrȃ micȃ patratȃ și se pȃstreȃȃ în podul bisericeȃi și al cȃreȃi coprins e acesta :

«Cu vrerea lui Dumnezeu s'a zidit acȃstȃ sȃntȃ Bisericȃ de robȃi lui Dumnezeu. Ión, Ana, Ión, Tudora, Apostol, Elena, în ȃilele prea înȃlȃtatului Impȃrat Alexandru Pavlovicȃ și a prea Sfinȃiei Sale Pȃrintelui Mitropolit Dosofteiu, 1808 Octombrie 14.»

Acȃstȃ sȃntȃ Bisericȃ este ziditȃ în timpul rȃsboiului al cincilea Ruso-Turc, cȃnd ambele principate romȃne erau ocupate de armatele rusești, și era guvernatȃ țara Romȃnescȃ de un comitet de cinci boeri mari, sub președinȃia comandantului suprem al oștireȃi ruseșȃi principele Prozo-roșvski, fiind împȃrat al Rusieȃi în timpul acela Țarul Alecsandru I.

Mitropolit al Romȃnieȃi a fost Dosofteȃ Filitis, care era romȃn macedonean grecisat din Ianina, și venise în țarȃ

ca archimandrit și egumen al Bisericeî Sf. Ión cel mare din Bucurescî¹⁾.

Apoi după 60 de ani de la zidirea ei, adică: la 1868, fiind învechită cu totul și ne mai putând dura în starea în care se afla, alți drept credincioși creștini în frunte cu răposatul Constantin Coțofenescu, Preotul Anghel (Albu) duhovnicu, Preotul Anastase Ionescu și Ioniță Ion (Fidi-giu) îndemnați de dragostea creștină, se hotărîră îndemnând și pe alți creștini religioși și reușiră cu ajutorul lui Dumnezeu și cu mare sârguință și ostenelă, a ridica și înfrumuseța actuala Biserică, mult mai frumoasă și mai măreță ca cea d'întîi.

Iată cum spune inscripțiunea din frontispiciul bisericeî cu mândrie tuturor cari au fost acei creștini iubitori de Dumnezeu, de a împodobit-o și a înfrumusețat-o așa de frumos cum se află în interiorul său :

«Pe acest loc în 1808 a fost zidită biserica numită Sf. Ión (Moși) cu patronul Sf. Ion Botezătorul de defuncții Ión Grădinaru și Ión Jimblarul; dar învechindu-se cu totul la anul 1868 Iulie 17, s'a reedificat din nou sfințindu-se în anul 1870 Martie 22 în zilele Domnitorului Românilor Carol I-iu și eminenței sale Părintelui Mitropolit Nifon primatul României cu ajutorul lui Dumnezeu și prin distinsa stăruință a D-lor Constantin Coțofenescu, preotul Anghel (Albu) Duhovnicul și Ioniță Ión. După care apoi a contribuit D-lor Ioniță Stoenescu, preotul Anastase, Ioniță Șerbănescu, Stoian Teodor, Teodor Stoenescu, Ion Christu, Matei Stoian, Ión Tonciu, Dimitrie Popescu, în care timp erau epitropi ai acestei Sf. biserici, D-nii Ioniță Vasiliu, Petre Voicu, Tache Anghelescu și Anghel Opreșcu și cu ajutorul tuturor enoriașilor și alți drept slăvitori creștini, anul de la Christos 1872 Iulie».

Biserica își are patronul Sf. Ión Botezătorul, se înțelege dupe numele primilor fondatori.

1) N. D. Popescu, Calendar pe anul 1895, pag. 29.

Iar Sf. Ión (Moși) i se ȋice pentru că ac st  biserică se se află apr pe de t rgul Moșilor.

Ca obiecte în interiorul său se distinge :

Iconele de la t mpl  : Domnul Isus Christos  i Maica Domnului îmbrăcate în argint. Din care Domnul Christos îmbrăcat cu argintul biserice   i pentru lucru a plătit Ioni  Stoian, Ioni  Vasilescu  i Christea M. Caragia, 1881 August 20 ; iar Maica Domnului îmbrăcată în argint de D. C. Coțofenescu  i soția sa Ecaterina, 1881.

 n Sf. Altar se află două Sf. Evanghelii, din care una îmbrăcată cu argint  i datéză de la primi ctitor ,  i este scris pe d nsa : «Ión, Ana, Ión, Tudora, Apostol, Elena, 1812, de ctitor , Martie 10, spre pomenire» ; cea-l'altă îmbrăcată cu alamă  i este scris cu cernel  : «Ac st  Sf. Evanghelie este dăruită de subscrisul C. Coțofenescu pentru biserica Sf. Ión Moș, 1871 Martie 21». Ap i pe partea cea-l'alta săpat Ghi  Dumitrescu  i so ia sa Maria, 1877 Noembrie 20.

Un Sf. Potir de argint pe care e scris :

Ión, Bălașa, Ión, Chesaria, Dobrița, Cosma, Sima, Ana, Maria, 1820, Septembrie.

Ac st  Sf. biserică are doi preo i, parohul Ión Dumitrescu  i supranumerarul *Preoful Marin Dumitrescu, autorul acestei cărți*. Epitropĭ Anghel Constantinescu comerciant  i Ión Stănescu fost deputat. C nt re  I, Traian Vintilescu, c nt re  II Constantin B ico nu, paracliser Tănase Anghelescu,  i baba biserice  Mariea Lazăr.¹⁾

1) Publicat  n «Vocea Biserice » No. 2,  i 3 anul al II, la 15 Mai  1895, pag. 7.

Biserca Sf. Panteleimon din București

Inițiatorul și primul stăruitor pentru zidirea și înfrumusețarea la început din temelie a bisericei Sf. Panteleimon din București, este venerabilul și cucernicul părinte : Preotul Ivan, care a servit la biserica Silvestru din București.

Acest bun și evlavios preot, adevărat următor al Sf. Apostoli, cugetând la marea sa datorie, și mai cu seamă pătruns de cuvintele din Sf. Scriptură care dice : «O ! păstorii lui Israil ! Ați pascu-se pe sine păstorii ? Iată laptele mâncați și cu lâna vă îmbrăcați, și ce este gras înjunghiați iar oile mele nu le pasceți : pre cea bolnavă nu ați vindecat, pre cea sdruncinată nu o ați legat, pre cea rătăcită nu o ați înturnat, pre cea perduță nu o ați căutat. Iată eu vii asupra păstorilor și voii cere oile mele din mâna lor, și-î voi opri ca să nu pască oile mele, nici pre sine nu se vor pasce păstorii» (Iezec : 34. 3. 10)».

Spre a fi un bun și vrednic păstor conformându-se cu adevărat acestor sublime cuvinte, preotul Ivan vedând că oile sale, poporul păstorit de dânsul s'a înmulțit și că biserica Silvestru nu e de ajuns pentru toți enoriașii sei, și având mare și adevărată dragoste pentru religia noastră ortodoxă națională care a fost, este și trebuie să fie proprietatea nemului nostru, pentru că am trăit cu ea secolî întregi, de la colonizare până la a doua descălicare, conservându-se și naționalitatea pentru că ea a fost în acest

răstimp semnul deosebitor între noi și popoarele barbare ce s'a succedat ne întrerupt, peste zece secole pe pământul strămoșesc, pentru că pentru ea am suferit persecuții, restriști și apăsări vécuri multe, căci era stâncă neînvinsă a Naționalității; pentru că în ea și cu ea s'a glorificat și martirisat străbunii noștri; pentru că în ea și cu ea au trăit și s'au sfârșit părinții noștri; mormânturile lor este Erusalimul Românesc, plécă și va pleca egoismul național; pentru că ea (religia) a fost în tot-d'a-una scânteia Dumneșească ce a aprins focul sacru în inima noastră și a fost povață puternică a apărării moșiei strămoșesci¹⁾; s'o iubim dar și s'o respectăm din totă inima și din tot sufletul nostru ca pe o mamă scumpă și duiosă și ca pe un odor neprețuit, care a făcut atât de mare bine, și a adus așa mare ajutor némului nostru Românesc, pentru salvarea sa din ghiarele străinului vrăjmaș și cotropitor. Preotul Ivan înflăcărat către religia noastră drept măritore se hotărăsce a mai țidi o biserică în enoria sa și spre acest sfânt și nobil scop stăruiesce și 'și găsește de imitatori încă trei persóne, tot așa de evlavióse și religióse ca și dânsul, și anume: pe logofătul Constantin Borănescu, pe jupân Constantin Caranzulea și pe jupân Ene Mănciulescu și reușesc cu deplin succes a țidi și înfrumuseța Sf. biserică ceva mai spre răsărit de biserica Silvestru; și dându-'i de patron pe Sf. Martir și Doctor fără de argint Panteleimon, s'a separat de biserica mamă, dându-'i titlu de mahalaua Sf. Panteleimon.

Iată și inscripțiunea ce există în partea dreaptă a Sf. altar, în exteriorul țidului bisericeii și care ne dovedesce cele țise:

«Dómne cela ce cu puterea ta proslăvesci pe cei ce iubesc podóba casei tale și locul locașului Mărireii tale, primesce acest Sf. locașiú carele întru slava ta și întru cinstea

1) C. Erbiceanu, Biserica ortodoxă Română pe Februarie 1895.

și prăznuirea marelui Mucenic și Tămăduitorului Panteleimon, prin ostenéla robilor lui Dumnezeu Părintele Popa Ivan ot Silvestru i logofăt Constantin Bărănescu i jupân Constantin Caramzulea i jupân Ene Mănciulescu i cu alți pravoslavnici creștini, care cu ce s'a îndurat și s'a făcut în răsmeriță leatul 1790».

Acestea se petrecu în anul 1790 în timpul Domnitorului fanariot Nicolae Mavrogheni VV. și a Mitropolitului țerei Cosma, care după ce a administrat eparchia de Buzău timp de 23 de ani, s'a suit pe tronul Mitropoliei Ungro-Valachiei la anul 1787 Octombrie 9, și în urma morței Mitropolitului Grigorie.

El a păstorit până la 1792 Septembrie 23, când după mórtea sa fu înlocuit cu Filaret al Râmnicului.

Așa că Cosma a fost Episcop și Mitropolit timp de 28 de ani. Tradițiunea atribue Mitropolitului Cosma o mitră de aur, care se află și astă-zi în paraclisul Sf. Mitropolii a Ungro-Vlachiei lucrată de mâna lui¹⁾.

Vechimea bisericei Panteleimon este de 107 ani.

Ea este mai nouă de cât biserica Silvestru cu 47 ani, de cât biserica Oboru-Vechiū cu 4 ani și mai veche de cât biserica Sf. Ión (Moși) cu 18 ani, cu care biserici este în vecinătate.

După o vechime de 82 de ani, adică în anul 1872 biserica Sf. Panteleimon învechindu-se cu totul, alți dreptcredincioși și evlavioși creștini, în frunte cu răposatul Hagi Anghel Covaciu prin al cărui zel și deosebita stăruință, s'a ȳidit și înfrumusețat actuala biserică, o adevărată podōbă a mahalalelor din Bucuresci.

Iată și inscripțiunea care face nemuritor numele acelor bunī creștini, care s'aū grăbit a și-'l înscrie cu dragoste către biserică, și dintre dēnșii unii fiind încă în viață, privesc cu mândrie și satisfacție morală, mărăța lor operă,

1) Ghenadie Craiovénu condica Sântă, Bis. ortod. Română pe anul,.... pag. 751.

pe care Domnul nostru Isus Christos o va întări în véc, că a câștigat-o cu scump sângele său.

«Dómne ceta ce prin omnipotența ta prea măresci pre cei ce iubesc podóba casei tale și locașul Mărirei tale; primesce și acest Sf. locașiú pe care întru mărirea ta și spre cinstea și memoria marelui și tãmaduitorului Mucenic Panteleimon l'au înălțat robii tãi. Acéstã Sf. și Dumneđeiască biserică s'a edificat din nou de a doua órã prin zelul și ostenelele robilor lui Dumneđeú: Ión, Rac, Stan, Dorojan, Hagi Anghel Covaciu, Nicolae Boeangiu, Mincu Miulescu, Gheorghe Mocanu, Nicolae Mocanu, Petre Deculescu, Dociu Tãmplaru, Dumitru Lipieru, Ruse Moraru, Ștefan Mălăeru, Costache Dorojén, Nicolae Dorojén și Nae Ionescu.

Punându-se temelie la anul mântuirei 1872 Maiú 22, sub Domnia M. S. Carol I., Mitropolit fiind D. D. Nifon. Iar la anul 1876 Aprilie 11, cu ajutorul lui Dumneđeú și contribuțiunea mai multor creștini, s'a terminat cu desăvârșire, fiind Mitropolit D. D. Calinic Miclescu. Epitropii foști în timpul clădirei sunt: Hagi Anghel Covaciu, Stan Dorojén și Nae Ionescu».

Ca obiecte principale și vechi în acéstã sântă biserică sunt: Douë icóne de argint, Domnul Christos și Maica Domnului, care datéză de la biserica cea veche și e scris pe ambele «Popa Ivan».

Incă trei icóne praznicale de argint făcute mai în urmă de enoriașii evlavioși.

În Sf. Altar se află o Sf. Evanghelie de argint.

Acéstã Sf. biserică este parochie și are doi preoți: parochul, preotul Costache Anghelescu și supra-numerar preotul Ștefan Penescu¹⁾.

¹⁾ Publicat ca și cele precedente tot de autorul acestei cărți; și în „Vocea Bisericei“ No. 11 și 12, anul II, la 1 Octombrie 1895, pag. 6.

Biserica Oboru-Vechiū

Țara Românească în timpii trecuți, de și era copleșită cu totul de streini în cât puțin mai era ca să ajungă în marginea prăpastiei, cu toate acestea credința în Dumnezeu și religiunea creștină era adânc săpată în poporul român, remedii care în mare parte l'a salvat. Dovada la acesta este mulțimea de monastiri, schituri, biserici și cruci ce se află în țara noastră. Aceste sunt semnele de evlavie ale străbunilor noștri: asilul oșténului român care în timpul de grele nenorociri aci se ruga în liniște lui Dumnezeu, și animat și înarmat, cu aceste scuturi Dumnezeesci, mergéu cu curagiū în răsboiū spre a se lupta cu vrăjmașul, pentru a'și păstra patria limba, religiunea și obiceiurile părinților și străbunilor săi.

Domnii și boerii țerei în întreprinderi grele, în apărări contra inamicului se făgăduiau lui Dumnezeu că vor zidi o biserică, un locaș sfânt.

Pe la anul 1716 în timpul Domnitorului fanariot de cea mai tristă nenorocire Nicolae Mavrocordat, unul din cei mai cumpliciți și mai tirani Domnitori fanarioți care a stat pe tronul țerei Românești, începe epoca cea mai degradătoare pentru istoria românilor, numită epoca fanarioților. De la el încep a veni cu cârdul Greci din Fanar, cari cumpărau cu sume enorme de bani Domnia Principatelor Române, și odată instalați pe tron jefuiaū pe Români

prin tot felul de mijloce pentru a scóte cu prisosință bani și dați și pentru a se susține pe tronul țerei care în aceste timpuri de tristă amintire, era pus la mezat.¹⁾

Însă ce este Fanarul? ce este fanariotul?

Iată ce ne vom încerca a cerceta, întrerupând subiectul nostru.

Se află în Constantinopole un cartal numit Fanar sau Fanal, situat în lungul cornului de aur. Acest cartal, ce cuprinde biserica, casa și școla patriarchală, este mai întreg locuit și astăzi de greci.

Către mijlocul secolului al XVII-lea, se află acolo până la douăzeci de familii formând un fel de aristocrație, care pe lângă altele se deosebea de restul națiunii prin dibăcie și bogățiile sale. Totuși acesta era o aristocrație îndoelnică. Jumătate Europescă și jumătate Asiatică, compusă în origină din rămășițele clerului mirén din Constantinopole, amestecată mai apoi cu sânge Italian după cum se dovedește din mai multe nume de familii proprii, precum: Giulanî, Mavrocordato, Moruzi, Rizo ect. unele din aceste familii se dau de o origină și mai ilustră și purtând numele de Cantacuzino, de Paleologu, de Comnen, pretindându-se a se trage direct din casele imperiale ale Constantinopolei și ale Trapezundeii, risipite dăcându-le, dar nu stinse prin căderea Imperiului.

De și Fanariotii de mult se află căzuți din vechia lor strălucire, totuși ei exercitau asupra conaționalilor lor o mare influență. Ei administrau interesele lumesci și spirituale ale comunității. Membrii sinodului și cei mai însemnați demnitari ai clerului mirén se alegeau dintre dănsii. În afară însă influența Fanariotilor era nulă. Nimic nu-i deosebea în ochii lumii. Ei înșiși înțelegeau neînsemnatatea lor; de aceea păreau a se mulțumi în uitarea în care se aflau. Un eveniment însă fu destul să-i scotă la lumină.

Cu cât puterile creștine ale Occidentului se deșteptau

1) Economu N. Nicolescu. Pozițiunea și drepturile Mitropoliților Români. Teză pentru licența, pag. 49.

asupra importanței orientului cu atât ele se apropiau de Pórta Otomană, cu atât relațiunile lor cu dânsa sporéu din ce în ce. Turcii fie din lene, fie din prejudiții, neglijéu, disprețuiaú studiul limbelor europene. În acelaș timp, ei nu voiaú a credita ambasadori din parte-le pe lângă puterile streine. Tótă diplomația lor consta mai în nimic, sau era purtată de evrei, de renegați Italiani și Poloni. Fórte târđiú Pórta veni la înțeles că ar fi mult mai bine să întrebuințeze spre acésta pe proprii supuși ai sêi. Spre acest sfârșit ea avu recurs la Greci. Agerimea spiritului lor, ușurința cu cari pricepéu și rezolvaú trebile cele mai anevoioése, îi făcéu cu deosebire capabili spre acésta. Ei aú fost dar întrebuințați, de o cam dată sub modestul titlu de scriitori gramatici. Locul lor era în sala cea mare ce se afla în fața divanului; acolo, amestecați cu domesticii așteptaú ca să fie chemați a citi sau a traduce ceva. Sub domnia lui Mahomet al IV, adică pe când se împre-surase Candia, se afla printre acești grămatici un grec din Chio unul din acei insolari, ȓice D. Ubicini, pe care Turcii în derâdere îi numesc Tohvan, (iepure); el se numea Panaiotache Nicosias, om lingușitor, străbătător, dibaciú. De și nativ din Chio, se ȓice că devenea din o familie grécă emigrată din Trapezunda.

Panaiotache trecea în ochii Turcilor de om fin prevedător ca toți cei din rasa sa. Panaiotache se bucura de o mare reputațiune printre concetățenii sêi, din cauza variatelor sale cunoscințe. Grecii l'aú fost pronumit pentru acésta Calul-Verde, prin alusiune către locul nașcerei sale. Să scie că la Chio, grecii aú un proverb care ȓice că este acolo, tot atât de greú a afla un cal verde pe cât și un om cu minte. Turcii îl luaú drept magic și pronunțaú numele lui cu un fel de gróză. Panaiotache însă nu se uita la tóte secăturile acestea; el însoți pe marele vizir Chiupruli Ahmed Pașa la înconjurarea Candiei în calitate de medic. Acolo contribui el mai mult, prin negociațiunile sale, de cât vizirul prin armele lui, la predarea cetaței

ceia ce îi câștigă la curtea din Constantinople un credit nemărginit, fără exemplu până atunci, pentru un ghéur ! El nu lăsa să-i scape ocasiunea, ci profită binișor de dânsa. Până atunci funcțiunile de mare dragoman (Tergiman) al Porței, erau ocupate de renegați Leși și Italieni. Panaiotache își puse ochiul pe acest post foarte lucrativ. El începu prin a demonstra porței pericolul în care se punea încreșându-se unor refugiți, a căror probitate și știință erau îndoelnice; secreturile statului putéu fi compromise: notele diplomatice neexact reproduse. Postul de mare Dragoman, — adaugă el, — cere credință în orice încercări și o știință egală cu credința.

Divanul dominat de o îndoită influență, aceia a lui Panaiotache și a Chipruliului, răsplăti serviciile credinciosului grec, înființând înadins postul de mare Dragoman al Divanului.

Veniturile acestui post erau considerabile. Intre altele ele se compunéu din veniturile Insulei Miconi din Archipelag, evaluate drept sumă de 4000 galbeni și i se dădu un apartament în Saraiu; i se dădu voe a lăsa barbă, a purta calpac; fu îmbrăcat în caftan și putu eși călare (celorl'alți greci nu le ara ertat a călări de cât pe catări): și peste toate acestea i se dete gramatică la poruncă. Panaiotache ocupă funcțiunile sale înconjurat de onóre, patru ani. Compatrioții lui se mândréu de dânsul, dar sufletul lor era plin de invidie pentru gradul înalt la care ajunsese. Ei își puseră toate puterile pentru a'l imita, a'l ajunge și de s'ar putea a'l întrece. De aicea înainte nu era grec ambițios de mărire, care să nu ș'i fi învățat copii la studiul limbelor Turce, Francese, Italiene. Unii îi trimetéu spre perfecționare în streinătate. La întórcerea în țară ei pornéu pe poteca ce îi ducea drept la Dragomanat.

În cele dupe urmă, mărirea, puterea, onorile, îi stricău. Ei își creară o existență a parte de compatrioții lor; se așezară în cuartul Fanar, unde luară aerul unei aristo-

crații insolente. Ei deveniră nesuferiți poporului Grec care îi disprețuia și își arăta ura prin epitelul de Fanarioți, ce li-l arunca în față ca pe o inculpare de intriganți și sclavi ai Turcului cotropitor

După mórtea lui Panaiotache locul său fu ocupat de Alexandru Mavrocordat, fiul lui Pandeles Colportoriul. Acesta făcu doctoratul la Padua, și întorcându-se luă, în însoțire pe fata lui Scarlat măcelarul Porței. Influența so-crului unită cu dibăcia ginerului contribui a înlocui pe Nicosiés și ca medic al înălțimei sale și ca mare Dragoman. Mavrocordat trimis apoi la Carlovitz cu Reș Efendi pentru redactarea unui tractat, se purtă cu atâta adresă, în cât își câștigă favórea tuturor părților contractante. După subscrierea păcei imperatoarele Germaniei îi dădu două-șeci și cinci mii galbeni și corpul întreg al istoriei bizantine; Sultanul îl făcu Muharemi ezrav, și-l autorisă a purta titlul de illustissime. Din acest moment fiul lui Pandeles Colportoriul, ginerele lui Scarlat casașul, domni în Constantinople. Peste acestea divanul creă pentru Fanarioți un nou post de Dragoman al Marinei, Tersane Teigimani, ale cărui venituri extraordinare se ridicău pe an la cifra de trei sute punci d'atunci, ceia ce ar face în bani d'ai noștri, peste două milioane lei. Titularul era însărcinat special a însoți în fie-care an pe Căpitan Pașa în ocolul ce făcea cu flota sa pentru strângerea tributului insulelor supuse jurisdicțiunei sale, și a face pe mijlocitorul între densus și primații orașelor și ai satelor.

Pe sub înțelegere fără s'o mai spunem noi că aceste două funcțiuni de Dragoman, ai Porței și al admiralității, au devenit apanagiul exclusiv al Fanarioților. Turcii se indignău a întrebuița pe raeale în armia lor, dar împrumutau bucuros, în locul brațului, spiritul și limba cea mlădiósă e Grecilor. O dată amestecați în tóte, Fanarioții se deprinseră cu meșteșugul d'a se face trebuitori.

Din acest moment grupa de familii încuibate în Fanar se înmulți și se îmbogăți pe fie-care și mai mult.

Inmulțindu-se din ce în ce în trebile ministeriale ale Porței, Grecii din Fanar formară o castă particulară și oficialmente recunoscută de către Pórtă.

De și sclavi ca și concetățenii lor, Fanarioții ocupați funcțiuni respectante de către însuși Turcii, erau înalt considerați pe lângă guvern. Însărcinați mai cu toate trebile din afară pe cari Turcii, din ignoranță și incapacitate, le încredințau Fanarioților, aceștia erau nevoiți a-și câștiga feluritele cunoștințe neapărate cerute de acest fel de administrațiunii. Pentru scopul acesta ei dădeu copiilor o creștere alésă.

Ceia ce însă puse pe Fanarioți în culmea fericirii lor fu dobândirea domniilor Moldovei și Valahiei. Fuga lui Cantemir și mórtea lui Brâncovénu descăpățânat la Constantinopole, la care ei au contribuit, îi ajutară mult. Prin nefericitul act al ridicărei domniilor din mâna boerilor pémêtenî.

Turcia cređu a fi putut înlătura orî ce mijloc de înțelegere între domni și suveranii lăturași; dar se înșelă. Vrând a justifica acéastă politică din punctul de vedere Turc,¹⁾ venim la conchiderea că Pórtă n'avea de cât două căi de apucat; adică saú să prefacă țările în pašalác, saú să le guverneze prin raiale supuse de aí ei. Sultanul Mahmud, om d'un caracter pacinic și moderat, privala pentru calea din urmă după intrigile și dorința Fanarioților; prin urmare Nicolae Mavrocordat, fiul lui Alexandru, fu numit Domn Valahiei și Mihaiú Racoviță creatura Fanarioților, Domn Moldovei. Amêndouî intrară în principate târând după sine o dróie de Greci săraci lipiți pémêntului. Nicolae Mavrocordat prefăcu funcțiunile casnice ale curței vechilor Domnitori aí țerei, în posturi mari de onóre. Atunci se vëđu a se forma în țara Românilor o erarhie

1) Firmanul din 21 Martie 1716 pentru numirea celui d'întăiú Domn Fanariot pe tronul lui Mircea și Mihaiú Vitézu, qicea : că Sultanul găsesce că Stefan Cantacuzino a ținut prea mult domnia țerei. D. Sturdza, moștenirea tronului României pag. 43.

ridiculă, o nobleță de anticameră. Atunci vîndătorii de lă-măi, portocale și năut din suita lui Mavrocordat, deveniră ciohodari bași, rahtivari bași, cafegii bași, șerbetgii bași, ciubutccii bași, pescergii bași.¹⁾

Este interesant a cunósce acum și sistemul de guvernare al Fanarioților după așezarea lor pe Domnescile scaune ale vechilor noștri voievođi, cel întăi act al lor, viind în Principate, fu prigóna și stingerea vechilor familii boeresci a partizanilor dinastiilor căđute. Boerii cei măi cerbicoși erau prinși, legați și exilați la Constantinopole, unde se descăpățănaș; averile lor se confiscă în folosul Domniei. Cei cari tac sunt priviți de conspiratori. În scurte cuvinte, averea, demnitatea, totul este prigonit, totul este persecutat.²⁾

În ast-fel de împrejurări triste dar trăia Românii, când conducea biserica unul din bărbații cei măi trimiși națiuneii române, ca din partea providenței, în timpuri de strămtóre și de grea cumpănă, acesta a fost nemuritorul Mitropolit al țerei Romănesci, Antim Ivirénu care a fost degradat întăi de demnitățile sale înalte, și apoi omorât de fanariotul Domn Nicolae Mavrocordat la anul 1716 în luna lui Septembrie.³⁾

În acel timp de împrejurări triste dar de adevărată evlavie și dragoste creștinescă, în Bucuresci, pe o câmpie deschisă unde se făcea cele două târguri pe săptămână, după vechiul obicei al străbunilor noștri, un boer din familiile cele măi ale țerei anume *Serdarul Matei Mogoș* de la care se trage numele de moșia Mogoșoia și podul Mogoșoiei (astă-đi Calea Victoriei) ridică o cruce mare de piatră și puse de săpă pe ea lauda Sf. cruci în versuri, cari sunt următoarele :

«Crucei tale ne închinăm stăpâne

1) I. Misail. Revista română pe August 1862 pag. 428—429.

2) I. Misail. Revista Română pe August 1862 pag. 429.

3) Economul N. Nicolescu, pozițiunea și drepturile Mitropoliților Români. Teză pentru licență pag. 58.

Și prea sfântă învierea ta slăvim,
 Cruce păzitoare a totă lumea,
 Cruce bisericei podobă,
 Cruce împăraților întărire,
 Cruce a credincioșilor întemeere,
 Cruce îngerilor slava și diavolilor rană
 O ! bunî credincioșilor creștini călători.

«Carî pe aicea treceți și prea cinstită cruce în cale-vă vedeți, spre a credincioșilor podobă și a dracilor stricare așternut piciórelor lui Isus Christos, ei, vă închinați cu dragoste mare, că pe dēnsa s'a înălțat dătătorul de viață, rugați'l pentru țară s'o păzescă de rele primejdii ca să nu pață, iar pe cel ce cu a lui cheltuială crucea a înălțat al țerei marele serdar Matei Mogoș să știți că s'a chemat, pre carele l'a păzit de cele rele, Dumnezeu să'l miluiască și spre împărăția cerescă ajută'î'o să o moște-nescă, lét 7227».

Ca cum ar fi ȓis :

Tu cruce postamentul piciórelor lui Isus Christos, ajută pe cei ce te sărută cu credință ; iar voi creștinii carî vă adunați aci și o sărutați, rugați pe milostivul Dumnezeu pentru acéstă frumósă țară ca să o aperi de rele să nu pață nimic, iar pe mine Serdarul Matei Mogoș să mă erte de păcatele mele.

Acéstă frumósă cruce a fost învelită cu o cupolă de zid și poporul care se aduna la obor intra în acea cupolă la vreme de ploie și de călduri.

Țeranii ca și târgoveții își atârnau hainele de cruce.

Apoi după 70 de ani Mitropolitul țerei Grigorie după acea vreme, trecēnd într'o zi de obor pe acolo și indignat de acéstă nerespectare a crucei a poruncit de s'a ridicat biserica lăsādu-se crucea și cupola ca să serve de altar, trăgādu-se catapitésma pe antreul cupolei.¹⁾

1) D. Papazoglu. Istoria orașului București, pag. 117, 118.

Ast-fel Sf. cruce a servit și servește și astă-zi de cruce în marginea sfinteî mese.

Mitropolitul Grigorie hotărându-se a ridica lângă acea cruce o biserică, se înțelege a făcut cunoscut și Domnului țerei, care în acea vreme era Alexandru Ipsilante. Domnul țerei aprobă firesce această faptă nobilă a Mitropolitului și ca să'l bucure, și să'l încurajeze și mai mult, oferă chiar din casa sa o icónă Sf. Părinți Ióchim și Ana îmbrăcată în argint și foarte frumoasă, care există și astă-zi ca să servescă de patron al bisericeî.

Pe marginea acestei icóne el 'și a ținut marca Domnescă a țerei pe o placă de argint suflată cu aur și a scris grecesce Sfinților Părinți Ióchim și Ana, rugați-vă lui Dumnezeu pentru Alexandru Ipsilante Voevod și Ecaterina Dómna.

Că obiecte principale se distinge în această biserică, o Sfântă Evanghelie de argint în greutate cam de 7 — 8 chile, și un rând de Sf. vase de argint foarte frumoase.

Acastă Sf. biserică este parochie și are un preot care e și paroch: Preotul Ión Mirodot.¹⁾

1) Publicat în «Vocea Bisericeî» No. 4 și 5 anul II la 1 Iunie, 1895 pag. 8.

Biserica Silvestru

Biserica Silvestru din București se distinge de celelalte biserici din prejurul ei prin averea și obiectele sacre ce se află într'însa.

Primii fondatori ai acestei Sfinte biserici, sunt cei indicați în inscripția ce se află d'asupra ușei de la altarul bisericeii, și care este următoarea:

«Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu îndemnarea Duhului Sfânt, clăditu-sa această Sf. și Dumneșească biserică, și s'aũ înfrumusețat cu toate după cum se vede, în ziua adormirii Prea Sfintei Născătoare de Dumneșeu și pururea feciorei Maria, și s'aũ zidit în zilele Prea luminatului Domnitor Constantin VV. cu totă cheltuiala robului lui Dumneșeu *jupân Pârvan* și de *jupânésa* Dumnelui *Stanca*. Să fie vecinică pomenire Dumnelor și părinților lor în véc, în anul 1743 Iulie 15».

Inscripția d'asupra ușei principale:

«Sf. și Dumneșească biserică acesta, care să prăsnuesce hramul adormirea Maicei Domnului, fost-aũ de mai înainte vreme făcută mică și acum în urmă cu ajutorul lui Dumneșeu și cu silința Domnilor Epitropi și ctitori Ilie Dimitrie și Ión, frații Stoian Gheorghe, Radu Ión și din mila mai multor creștini s'aũ făcut de isnovă după cum se vede, ca să fie acelor cari aũ miluit spre sufletească mântuire și vecinică pomenire. In zilele Mării Sale

Domn Alecsandru Ghica VV. și ocârmuitorii Sf. Mitropolii Episcopii: Neofit Chesarie și Ilarion, leatul 1839 Martie 15».

Se mai află în Sf. altar o inscripție ce are următoarea coprire :

«Cele ce las cu Stanca soția lui Pârvan boiangiu la Sf. monastire acésta, patru răzore' de vie în délul Lupescilor, patru prăvălii cu pământul lor din ulița cea mare, supt o prăvălie o pimniță de piatră, un cazan oca 50 cu țevile lui, trei prăvălii cu pimniță sunt de la părinții mei, pe loc sunt alte trei case, o cruce de argint, o prăvălie din sus lungul ține până în zidul Domnesc și cu o pimniță și două căscioare în dos, un policandru, două tocure tipsi, talere să fie la pomelnicul biserice, candelile de argint, 1760».

În interior acésta Sf. biserică, are obiecte frumoase, din cari candelile de la tâmplă se distinge prin mărirea lor.

Acésta Sf. biserică este parochie și are trei preoți și un diacon, și anume: preotul Teodor Arțăreanu paroch, iar supra-numerari economul Chiriac Bidoianu protoereul, județului Ilfov și Radu Rădulian și diaconul Ștefan Georgescu,

Biserica Precupeții Vechi

Acastă Sfântă biserică numită Precupeții Vechi, se află în partea de Mădă-nópte a orașului, pe strada Romană. Ea este zidită la început din temelie, de următoarele persoane ce sunt indicate în inscripțiunea veche a bisericeii și care inscripție la reparația bisericeii făcută la anul 1888, a fost scósă din frontispiciu, lucru ce te mâhnesce, și lăsată la o parte; acum în urmă s'a așezat în zidul bisericeii. Acastă piatră are următoarea cuprindere :

«Acastă Sf. și Dumneđeească biserică, din îndemnul Duhului Sfânt, a început-o *popa Gheorghe Călugăru*, și cu ajutorul creștinilor. Iar a isprăvit-o Năstase Simnénul și cu soția lui Milcea i sine ego Tudor Iona Tudora și Petre, pentru veșnica pomenire a sufletelor lor. Iar ostenitori aũ fost popa Grigorie și cu popa Gheorghe, létul 1773. Ce este prasníc toți sfinții. Popa Radu și Maria.»

La anul 1888 biserica reparându-se, s'a scris încă două pisanii în interiorul bisericeii, pe o parte și pe alta, d'asupra ușei principale.

În partea dreaptă :

«Acastă Sf. și Dumneđeească biserică este fondată la anul 1773 de robii lui Dumnezeu Gheorghe Eroschimonachul, Năstase cu soția lui Milcea Tudor Ioan Tudora Petre. Iar ostenitori aũ fost preotul Grigorie, preotul Gheorghe și preotul Radu.»

În partea stângă :

«Acéstă Sf. și Dumneȳeească biserică s'aŭ pictorat, s'aŭ prelungit și reparat în anul 1888, prin stăruința și osteneła Epitropuluî Anton Georgescu și a preoților Grigore Dinescu și Ión Ionescu, precum și prin ajutorul enoriașilor și a mai multor persóne bine-făcătóre.»

Acéstă Sf. biserică a fost împrejmuită cu zid și case, care s'aŭ dărămat în ȳilele harniculuî primar al Capitalei răposatul Pache Protopopescu, și s'a pavat în jurul bisericei care a rămas expusă în stradă, ceea ce îi dă o înfățișare mai plăcută.

Obiecte principale în interiorul bisericei se distinge: Icónele de la tâmplă: Domnul Cristos și Maica Domnuluî îmbrăcate în argint, și încă o icónă. În Sf. oltar chivotul în care se păstréză Sf. împărtășire este un obiect de tótă frumuseȳea.

Biserica Precupeȳii Vechi are o parohie enormă. Are două preoți: Preotul Nicolae Dumitrescu, paroch și preotul Dimitrie Alexandrescu, supra-numerar, bunul meu amic.

Biserica Icóna

Iată inscripțiunea bisericeî Icóna :

«Acéstă Sf. și înfrumusețată biserică unde să proslăvește numele celui în troiță mărit Dumneđeū întru cinstea și prășnuirea prea sfinteî de Dumneđeū născetőre, și a Sf. prooroc Ioan botezătorul și marelui Erarch Nicolae, s'a zidit din temelie în zilele înălțatului Domn Mihail Constantin Șuțu VV., Mitropolit Prea Sf. sa Chir Grigorie, la anul 1793, care s'a zidit prin prejur chilii ca să fie pentru adăpostirea saracelor călugărițe și femeî văduve scăpătate și acelor străini bolnavi ce vor năzui la ajutorul Sf. icône. Iar preoți, sau călugări, sau mirenî însurați cu femeî, să nu aibă voe a ședea la chiliile din lăuntru, după cum și cu gróznic blestem s'a făcut acest așeđământ, nu măi ctitorii să aibă voie. De nu se va purta cine-va cu bună orândueală sau preot, sau din cei ce lăcuesc în chilii, să'l dea afară. Venitul ce se va strânge biserica să ea preoții duoî bani și Mitropolitul un ban, ca să fie pentru ajutorul săracilor, și la cele ce vor lipsi la Sf. biserică. Iar cele-l'alte daruri ce vor dăruî Domniea sau alt pravoslavnic creștin, și acelea să fie tot în mâna Epitropului. Tot-d'auna numai doi preoți și un diacon să fie nelipsiți. Iar după sfârșitul vieței mele las cu sufletul ca numai din némul meu să rămăe epitrop peste tóte acestea ce măi sus scriu, nepoți și strănepoți. Fostaū cheltuitor și ostentor dumnélui Panait Băbieanu Vel căpitan de za-lefegii,

având ajutor și de la alți pravoslavnici creștini și său săvârșit la anul 1795 Sept. 2. Iar cine va strica vre-un așezământ dintr'acestea să aibă a da sēma la înfricoșata și drēpta judecată cereșcului Impărat».

Ca ctitori sunt zugrăviți în biserică.

În dreapta :

Panaît Băbieanu căpitan de lefegii ;

Ion Băbieanu vel logofăt Brăslea ;

Cocóna Sofiea ; Copii : Elena, Nicolae, Mariea, Panaît ;

Părintele Macarie Băbieanu ctitorul bisericeî vechî.

În stânga :

Stoean Braslea logofat ;

Căcóna Balașea soțiea sa ;

Cocóna Ana Ecaterina Păuna și un copil Elena.

D'asupra ușei în interior mai este următórea inscripție :

«Restaurată și zugrăvită din nou în anul 1889 de D. Epitrop ctitoricesc Mihail I. Băbieanu, cu concursul binevoitor al D-lui Epitrop bisericesc Varlaam.»

Acéstă Sf. biserică este frumoasă, are opt icóne la tâmplă de argint, unele polcite cu aur. Candele de argint fórte frumoșe. În Sf. iltar are între altele un chivot de argint cu data 1813. Mai are un pomelnic în piatră ce are scris la vii Radu și Mariea ; iar la morți Ión, Ióna, Radu, Andrei, Păuna, Nicolae, Ión, Stana, Adrieana, Zoița.

Aceștia au dăruit o pereche case bisericeî Icóna, spre pomenire, 1873, Noembre 30.

Acéstă biserică este parochie. Are trei preoți și un diacon. Parochul C. Dumitrescu și supranumerariî : Zamfir . . . și diaconul Mihail Ionescu.

Biserica Sf. Gheorghe nouă

Acastă Sf. biserică este și ea una dintre bisericile ce împodobesc Bucurescii. Ea este începută din temelie, de un óre care boer Panaitache, talmaciú mare la pórtá otomană, în dílele domniei lui Antonie VV. la anul 1669, și terminată de Constantin VV. Brâncovénu la anul 1709.

Acastă Sf. biserică să află în centrul Capitalei. In prejurul său se află o frumoasă grădină cu acelaș nume, care este împrejmuită cu grilajiú de fer. Acastă grădină este făcută de municipalitatea Capitalei la anul 1847, după ce focul cel mare din acel an, consumând o parte din orașiú, a consumat și încăperile ce au fost zidite împrejurul bisericei.

Biserica este foarte impunătoare; mai cu sémă că s'a reparat în mod radical. Destul de mare. Are patru turle, între care una servește de clopotniță, și este cu cés.

In interior este foarte impunătoare și inoposantă.

Tóte obiectele frumoșe; între care se distinge un Sf. epitaf de mare preț și d'o frumusețe uimitóre. Acest Sf. epitaf se díce că este adus de la monastirea Văcăresci. Mai posedă două sfeșnice mari de argint. In Sf. altar obiecte sacre se află: Două repide de argint poleite cu aur, și cu inscripțiunea: «Date de Ión Constantin Basarab monastirei Sf. Gheorge, și pe care sunt sculptați Domnu și Dómna cu patru copii. Un Sf. potir de argint aurit,

și are inscripțiunea următoare : Ión Alecsandru VV. a totă Ungro-Valahiea, Mavrocordat, anul 1723.

Ctitorii zugrăviți să află Constantin Brâncovénul, și Avram patriearchul Erusalimului. Acest din urmă de bună sémă că este zugrăvit din timpul din urmă de egumenul contemporan cu patriarchal.

În interiorul acestei Sf. biserici, să află mormintele lui Constantin Brâncovénul cu familiile lor.¹⁾

Constantin Brâncovénul a fost fiul postelnicului Papa, și al Stanchei, fiica bătrânului postelnic Constantin Cantacuzino.²⁾

Acest postelnic Papa și soția sa Stanca, părinții lui Constantin Brâncovénul să află înmormântați la monastirea Brâncoveni din județul Romanați. Iată inscripțiunea după pietrele mormântale care dovedesc cele șise.

«Aicea zac ósele răposaiilor întru Duhul Sf. fericitul jupân Preda Vel Vornic Brâncovénu și al fiu-séu Papa postelnicul, căroră li s'a întâmplat perire întâi Papei postolnicul în zilele lui Constantin Șerban VV., pe vremea ce s'a ridicat dorobanții călărași hoșesce asupra Domnului séu și a némului boeresc, atuncea aú ucis pe Papa postelnicul, fiind létul 1655, iar pe tată-séu Preda Vornicu l'aú ucis Mihnea Vodă cel rău în casele domnesci din Târgoviște, nefiind vinovat nimic. Și s'aú pus acéstă piatră de Dumnéei jupânésa Stanca Cantacuzin, care a fost jupânésa Papei postelnicu, luna Iunie 4 din létul 1668».³⁾

După cum se vede acésta este interesantă pentru istorie și apoi și în privința paliografică merită atențiune.⁴⁾

Pe cea-l'altă piatră să citește :

Subt acéstă piatră zace țărâna jupânesei Stanca Cantacuzino, fata lui jupân Constantin din vechiú și înpărătesc rod Cantacuzin biv Vel postelnic și a Domnei Ilinchi, fata

1) Bilciurescu. Monastirile și Bisericile din România, pag. 144.

2) Gr. G. Tocilescu. Ist. R. pag. 68.

3) Cesar Boleac. Monastirile închinat pag. 452.

4) Idem.

betrânului Ion Șerban Basarab VV. jupânésa lui jupân Papa Brâncovénul, feciorul lui jupân Preda Brâncovénul biv Vel Vornic și mama blagocistivului Domn Ión Constantin Brâncovénul Basarab VV., care cu mare blândețe și cu multe milostenii, și cu nespuse alte bunătăți, trăind și împlinind vârsta ei de ani (șters) din care 44 văduvă săracă de soțul ei (.) creștinește saŭ săvârșit la anul de la zidirea lumei 7207 și de la spășenie 1699 Febr. I-iŭ, întru al 11 an al Domniei fiului său Ión Constantin B. B. VV., carele cu mare cinste și cu tóte creștinescile pomeniri și mili aici la monastirea Brâncoveni, unde ea însă-și la mórte aŭ lăsat, aducând-o lângă soțul ei Papa postelnicu și socru său Preda Vornicu, o aŭ as-trucat». ¹⁾

După cum s'a vădŭt mama lui Constantin Cantacuzino, și sora fiilor acestuca, Drăghiciŭ, Șerban, Constantin, Mihaiŭ și Toma.

Biserica Sf. Gheorghe nouă este parochie.

1 Cesar Boleac. Monastirile inchinate, pag. 453.

Biserica Colței

Biserica cum și spitalul Colțea sunt întemecate la început din temelie, de marele spătar Mihaiu Cantacuzino, la anul de la Cristos 1715.

Acésta să dovedesce din cuprinsul inscripției care a fost d'asupra porței, la turnul cel mare, ce acum să află la intrarea în muzeul de antichități, și are următoarea cuprindere :

«Acéstă înconjurare de zid cu totă coprinderea, din temelie s'a zidit de Dumnealui jupân Mihaiu Cantacuzino, marele spătar, fiind coprint de Dumnezeească râvnă, toate acestea foarte înfrumusețate precum să vede, pentru mărirea lui Dumneșeu și pentru vecinica pomenire, a Dumnélui și a tot nêmul Dumnélui. Saũ săvârșit în zilele luminatului Domn a totă țara Românescă Ion Stefan VV. Cantacuzino fiind Archiereu Mitropolit prea Sfințitul părinte Antim, 7223 (1715).

Acéstă Sf. biserică este foarte frumoasă și foarte solidă. În interior are obiectele cele mai frumoșe, între care icóna hramului Sf. Trei Erarchi Vasile, Grigorie și Ión, de argint poleită cu aur. Încă o icónă de argint. Candelari mari și frumoșe de argint. O evanghelie de argint poleită cu aur. Două sfesnice de argint pe Sf. masă.

Ctitori zugrăviți în biserică sa află : nemuritorul spătar Mihaiu Cantacuzino și soția sa Mariea (Marga).

În această biserică să află mai multe pietre mormântale, între care în partea dreaptă, una de marmură albă în zid, și are următoarea coprire :

«Mormântul familiei princiare Racovițesci, în care repausă Alexandrina C. Șuțu născută Racoviță, închinată, repausată la 2 (14) Aprilie 1866 în București cu toți frații și surorile ei. Tată-său Dumitrascu Racoviță, mămă Smaranda Racoviță născută Ipsilante, și mătușea sa Lucsandra Văcăreasca născută Racoviță. Erigieat de fiul răposatei Lucsandra Racoviță, Grigorie C. Șuțu».

În fața bisericeii Colțea să află monumentul de marmură albă mărime naturală, a ilustrului fondator spătarul Mihai Cantacuzino, pe al cărui pedestal să află următoarea coprire :

«Spătarul Mihai Cantacuzino fondatorele monastirei Sinaea din județul Prahova 1695, al monastirei Colțea, spitalului și scôlei 1715. Decapitat la Constantinople 1716. Acest monument s'a ridicat la anul de la Christos 1870.»

La spate :

«Spitalul Colțea avea la începutul său 24 paturi pentru bolnavi de ambele sexe. Astăzi conține 200 paturi. Clinice medicale, chirurgicale, ophtalmologice și măsuri de anatomie, laborator de chimie, farmacie centrală.»

Numirea de Colțea provine : că spătarul Mihai Cantacuzino, a cumpărat acel teren spațios când a voit să zidescă acest mare aședământ de la vornicu Colceag¹⁾.

Acastă sf. biserică are un singur preot din trei; și anume : pe preotul Dr. Constantin Popescu și un diacon Vasile Preoteșcu.

1) D. Papazoglu. Istoria Țării Buzului București, p. 21

Biserica Curtea Veche

Biserica Curtea Veche din București are cu totul o deosebită importanță, și cu totul o deosebită însemnătate de celelalte biserici, pentru că aici a fost prima reședință Domnescă după strămutarea Curții Domnesci de la Târgoviște la București, și pentru că aici să făcea ungerea Domnitorilor cu Sf. mir.

Acastă Sf. biserică să află în piața cea mare a orașului, ea a fost zidită pe malul stâng al râului Dâmbovița la anul de la Christos 1546, de Mircea Vodă.

Iată inscripția din frontispiciul acestei Sf. biserici:

«Acastă Sf. și Dumnezeuască biserică unde se cinstesce hramul blagoslovenia prea slăvitei născătoare de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, din temeliea ei este zidită de bătrânul Mircea Vodă, și în urmă de fiul său Pătrașcu Vodă, cu frații săi Radu și Mircea cel tânăr, o au înfrumusețat și o au zugrăvit, iar când au fost acum în zilele blagocistivului și creștinului Domn Ión Ștefan Cantacuzino VV. Domniea sa pentru podoba acestei Sf. biserici au deschis ușa fiind foarte strâmtă, făcând'o de piatră după cum se vede, și o au înfrumusețat'o atât pe dinăuntru cu frumoase icône și podobe, cât și pe dinafară precum se vede, întru slava marelui și a tot țiitorului

Dumneceă, și întru povenirea lui, a părinților și a moșilor lui, săvârșindu-se lucrul ei la létul 7223, August 20».

Acéstă Sf. biserică are o construcție cu totul deosebită de a celor-l'alte biserici. Are o turlă măréță, și-o clopotniță în fața sa. La intrarea în interior îți face o plăcută și deosebită inpresie. Tâmpla cu mai multe închipuiri simbolice din vechiul testament, are o deosebită însemnătate, și te face fără voe să o admiri cu deosebită dragoste. Apoi pictura, jețurile domnesci, sunt fórté frumóse. Mai are doué icóne de argint, una Buna Vestire și alta soborul Sf. Ingeri. In Sf. altar se deosibesc 4 evanghelii de argint, și un Sf. Chivot. Are și următorul pomelnic ctitoresc: «Mircea VV., Alexandru VV., Iliăși VV, Șerban VV., Matei VV., Constantin VV., Ștefan VV., Păuna Dómna, Mariea Dómna.»

Palatul Domnesc de la Curtea Veche, cu biserica, paraclisul, și tóte încăperile clădite de Mircea Vodă în Bucuresci, lângă Dâmbovița, din care astă-đi a rămas numai biserica sub numirea de Curtea Veche, au existat până la anul 1718, când printr'un incendiú s'a prefăcut în ruine. Curtea Domnécă în care se afla aceste clădiri, coprindea tot teritorul dintre albia Dâmboviței, strada Șelari, strada Gabroveni și strada Șepcarî (Calpaciî); ea avea doué porți pe Dâmbovița: una pe calea Rahovei, numită pórtá de sus; cea-l'altă pe calea Șerban-Vodă, numită pórtá de jos. Pimnițele de sub palat avea osebite eșiri, din care una resufla tocmai spre răspântiea în apropiere de terenul pe care este astă-đi Bărăția, și după versiunea altora, mai în târgul Cucului. Acest târg era un fel de obor. Tărâmul pe care se ținea acest târg, cunoscut de obște sub numirea de târgul Cucului, era tocmai acela după lângă grilajiul biserisei Sf. Gheorghe nouă.

Ruindele palatului Domnesc era tocmai pe pământul de

la strada Sóreului, ocupat astă-zi de clădirile Domnului Pencovici, iar ale paraclisului ai cărui pereți au fost în picioare până la anul 1825, păstrând figurile coconilor și domnițelor pe dânsese, se coprindea în curtea caselor No. 2 din stradă Sóreului, d'a stânga porților acestei curți.¹⁾

Biserica Curtea Veche este filială la biserica Sf. Gherghe nouă, și are un preot, C. Stănescu.

1) Ioan Brezoeanu. Vechile instituțiuni ale României pag. 71, 72

Biserica Sf. Dumitru

Din coprinsul foarte deslușit al inscripțiunei din frontepiciul bisericeî Sf. Dumitru strada • Carol I din Bucurescî, se vede lămurit că acéstă Sf. biserică, este întemeiată și împodobită de mai mulți Episcopi, Erarchi pioși și adevărați patrioți ai țerei nóstre.

Iată coprinsul plin de erudițiune al inscripțiunei:

«Casă și lăcaș al celui prea înalt sânt, 45 ani apropie de când pe aceste temelii ascult rugăciunile și legăturile fiilor mei, când atunci mă începuse răposatul Episcop Constandie și mă desăvârși urmașul său răposatul Episcop Gherasim, după demisia celui d'întâiu.

«Iară al meu prea iubit fiu evlaviosul și în fericire răposatul Episcop Chesarie iubind podóba mea și cinstea aceleuia în numele căruia m'a ridicat, m'aú împodobit pe d'inafară și mai cu deosebire prin năuntru cu tot ce trebuința a cerut și evlavia sa a găsit de cuviință pentru gloria a tóte ziditorului, și ast-fel întru tóte desăvârșit încuviințată m'am aflat la anul 1843 Octombrie 26 și întru acest chip până la anul 1847 Martie 23, când am fost pradă focului împreună cu mare parte a Capitalei, dar silința, râvna și evlavia prea iubitului meu Episcopul Filótoiu m'aú adus în acéstă stare ce mă aflu, în zilele Prea Înălțatului Domn Barbu Dimitrie Știrbeiú, și a Prea Sfințitului Mitropolit Nifon, la anul 1852».

Acastă sântă biserică este frumósă și maréță.

Are o turlă, în față sunt zugrăviți doi-spre-~~dece~~ Prooroci. In fundul curței are o frumósă clopotniță, lângă care se află măréța casă sfântă, a sfântului Sinod a sfintei noastre biserici Autocefale Ortodoxe Române.

In interior această Sfântă biserică, îți face o impresie cu totul plăcută și deosebită. Inaltă, impunătoare și curată. Numai pe acel creștin evlavios n'a impresionat care n'a intrat într'ênsa.

Ca obiecte principale într'ênsa se distinge :

Un frumos Epitaff și trei policandre mici de argint. Iar în sfântul altar, un potir de argint poleit cu aur, scris pe dênsul slavonește, se citește însă cuvêntul Ion Radu VV. Un sfânt chivot de argint în formă de biserică.

Acastă sântă biserică de sigur că acum va fi mai bine îngrijită și păstrată, pentru că în fața sa, s'a ridicat mărêțul palat al poștelor, care face podóbă Capitalei țerei Românesci și fala némului Român.

Prin construirea de asemenea palate nărește în țara noastră și prin îngrijirea și păstrarea bisericilor construite de evlavioșii noștri strămoși și după cum spune D. Sava N. Șoimănescu un evlavios și patriot român (în cartea sa Biserica Episcopiei Argeșului) prin legi înțelepte prin cultura poporului și a clerului pământén, și prin întórcerea celor indiferenți la credința strămoșéscă, România va învinge orî-ce dușman, orî-ce ispită și propagandă străină.

Din nenorocire, cu vêntul ce bate despre apus ne vin și miasmele bolnăviciose care bântue acele părți, materialismul, care face bucuria judaismului !

Țic a judaismului, pentru că numai jidaniî se bucură de introducerea la noi în țară a acelor erezii străine care ne vin prin scrieri ce din nefericire a început a prinde rădăcină și în țara noastră. Numai jidaniî care n'aû nici o patrie pentru că i-a risipit Dumnezeu peste tot pământul, se bucură când se propagă și la noi cosmopolismul, adică negarea naționalității și credinței strămoșesce, indiferența

pentru patrie și românism ; pentru că numai ast-fel se poate furișa invasia jidănescă. Se găsesc tineri neexperimentați crescuți în străinătate și răciți de patria lor, cari înclină spre devisa ovreilor : *unde e gheșeftul acolo e și patria !* Ei visază o republică universală cam asemenea cu alianța Israelită universală, adică ștergerea hotarelor și sentimentelor de patrie și de naționalitate.

Să luăm dar aminte și într'un gând să mărturisim, că de nu ne vom trezi din somnul indiferentismului pentru biserica noastră și de nu ne vom arma cu energie și credință pentru apărarea religiei străbune, atunci și naționalitatea noastră va fi în pericol.

Și pericolul va fi cu atât mai mare, cu cât cei ce râvnesc la România, ca la o pradă, sunt mulți și puternici și va fi vai de biserică și poporul român, când indiferența unora și rătăcirea altora se vor face cода toporului străin.

Acel ce protesta în numele națiunei și evangheliei contra călcării autonomiei de străini și în contra regimului de privilegie, sclavie și corupțiune, nemuritorului *Ioan Heliade Rădulescu* (care și astă-zi vorbește tinerimei de pe înălțimea pedestalului său de marmoră) nu numai că stima religiunea părinților săi, dar, încă scria în fruntea primei Constituțiuni, în fruntea proclamației de la 48, cuvintele evanghelice :

«Dumnezeu e Domnul și s'a arătat noă; bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului.»

Cu aceste principie egalitare și evanghelice, cu respectul către persóne, către proprietate și Dumnezeuire, iar nu cu ideile comuniste, socialiste și materialiste, nu cu eresurile celor ce propagă ađi răsturnarea baselor societăței, proprietatea, familia și religiunea, s'aă prezentat înaintea poporului român și a Europei civilizate Heliazi, Golești, Tel, Magheri, Brătien, Bălcesci și alți bărbați cari aă emancipat și regenerat acéstă țară.¹⁾

1) Publicat în «Teologul» No. 17, anul I, la 15 Decembre 1897, pag. 1.]]

Biserica Domnița Balașa

Acastă Sf. biserică este cea mai strălucită din București.

Ea împreună cu mărețele palaturi ce o înconjură, precum marele spital Brâncovenesc, scôla și asilul Domnița Balașa, apoi în timpul verei strălucita și uimitorea grădină de pomi și flori împodobesc mult cu adevărat Bucureștii, Capitala țerei Românesce.

Aceste măreață biserică este întemeiată la începutul ei, de Domnița Bălașa a cincea fică¹⁾ (din șapte) a lui Constantin Brancoveanu, după cum se constată atât din numele ce poartă, cât și din inscripțiunile bisericeii.

Iată inscripțiunea de la vechea biserică :

«Acest Sf. și Dumneșcesc lăcaș în care se prăsnuesce cea întru mărire înălțare de la pământ la ceruri a mântuitorului nostru, s'aũ ridicat din temelie la anul 1751 de răposata Domnița Bălașa, fica lui Constantin VV. Basarab Brâncoveanu, cu toate încăperile de prin prejur, orânduindu-le spre locuință săracilor celor fără adăpostire, la care aũ închinat totă starea sa și a soțului său Manolache Lambrino, dar vremea ce toate le învechesce aducând la dărâmare toate încăperile, strănepotul său banul Grigorie Basarab Brâncoveanu, odrasla cea din urmă în care

1) Veđi tabloul în mușaul de antichități.

s'a sfârșit acest slăvit și vechi neam al Basarabilor și al Brâncovenilor. Le-aș prenoit adăogându-le la anul 1831, iar la anul 1838 ghenar, întemplantu-se înfricoșat cutremur care derăpănând și Sf. biserică, Dumneei Băneasa Safta Brâncoveanu, născută Balș, soția răposatului ban, ce aș zidit spitalul Brâncovenesc, și l'aș înzestrat din casa soțului Dumisale ca o stăpână și eforă, iconomisând din veniturile acestei Sf. biserici și jertfind și din ale Dumneaei, aș ridicat din temelie în locul celei vechi, măbind'o și înfrumusețându-o spre pomenirea vecinică, care s'aș săvârșit prin osârdnica stăruință a Epitropilor numitului spital, ce sunt și ai sfintei biserici, Căminarul Manoil Serghiead și Stolnicul Ioan Nădăianu, la anul mântuirei 1842».

Inscripțiile de la actuala biserică.

Inscripția din stânga :

«Prima biserică cu patronul înălțarea s'a fondat la anul 1751 de Domnița Bălașa fiica lui Constantin Vodă Brâncoveanu. S'a reînnoit la anul 1831 de banul Grigorie Brâncoveanu. Și la 1838 dărămându-se de cutremur s'a reconstruit de Safta Brâncoveanu. Fiind epitropi I. Nădăianu și M. Serghiead».

Inscripția din dreapta :

«Actuala biserică s'a construit din temelie la 1881, în zilele Majestaților lor Regele Carol I și Regina Elisaveta.

Efor fiind Mitropolitul Primat Calinic Miclescu, epitropi N. Bibescu și T. Văcărescu, prin a căru stăruință s'a terminat la 1888».

Biserica Domnița Bălașa, atât în exterior dar mai cu seamă în interior este d'o frumusețe uimitore. Zugrăvêla, policandre, candelê, sfeșnice, în fine tot în biserică sunt obiecte de mare frumusețe și de mare artă și mai cu seamă un Sf. epitaf se distinge prin frumusețe și scumpete,

Ctitorii zugrăviți în biserică se află :

În dreapta :

Grigorie Brâncoveanu și Safta soția sa. Manolache Brâncoveanu și Zoea Brâncoveanu născută Sturza.

Domnița Bălașa și Constantin Brâncoveanu țin biserica. Apoi la spatele Domniței Bălașa, Dómnă Maria mama sa.

«Pomelnicul Măriei Sale răposatei întru fericire Domniței Bălașa Brâncoveanu.

«Care pomelnic s'a făcut Sf. biserică prin osârdia Dumnelui Sandu, biv vel căpitan Zalefecer, episcopul bisericeii, pentru a fericirilor ctitorii pomenire; care Dumnezeu primind'o la jertfelnicul cel mai presus de ceruri, să'i facă pe toți părtași împărăției sale cei vrednice.

Amin.» ¹⁾

Răposatii :

«Constantin V. V., Maria Dómnă, Bălașa Domnița, Constantin, Anița; Ștefan, Bălașa : Radu, Stanca, Maria : Ilinca, Ancuța : Radu Mateiș, Smaragda, Șerban, Maria : Pană, Safta, Iordache, Luca, Neagu, Constantin, Ióna, Andronic, Ilinca cu fiii lor. Toma, Maria cu fiii lor, Mateiș Bălașa, Antonie V. V., Bălașa, Constantin, Smaragda, Papa, Stanca, Barbu, Șerban V. V., Mateiș V. V., Preda Păuna, Grigore V. V., Ióna, Petru, Daniil, Gheorghe, Neacșa, Gavriil Ieromonachul, Barbu.» ²⁾

În interiorul bisericeii Domnița Bălașa în partea dreaptă se află un strălucit monument de marmoră albă, făcut în formă de sicriu, în care se păstrează osemitele ilustrei fondatoare, și un înger veghiașă lângă dîsele.

Iar în partea exterióră a bisericeii în partea dreaptă, la o distanță cam de 20 pași de biserică, în mijlocul florilor și cu fața spre biserică, se află impunătórea statuă de marmoră albă, în mărime naturală, a nemuritórei Domnița Bălașa, pe al cărui pedestal se află scrisă următórea co-prindere :

În față :

„Domnița Bălașa fiica lui Constantin Basarab Brâncoveanu,

¹⁾ Scris acest pomelnic în zilele Domnului Ștefan Mihaiș Racovișă, care a domnit în Muntenia un an, de la 1764—1765. Florenșian. Ist. Rom. pag. 124.

²⁾ Veđi pomelnicul bisericeii Domnița Bălașa din Bucuresci de D. în biserica ortodoxă Română, pe Iulie 1896; pag. 315.

Domn al țerei românesce, a fondat acest aședământ la anul 1751.

Spre răsăsit :

Dotația aședământului proprietăței.

Râioși, Crovul, Gârjani, Bădesci, Fundeni, Necsesci, Sărățeni, Braniscea, Răsturnați, Mătășaru, Chula, Ciomernicul, Gurbănesci, Belciugu, Manolache, Móra Banului, Viile Șerbeni și Scaeni. O prăvălie și cinci embaticuri.

La spate :

Eternă venerațiune și recunoștință ilustrei fondatöre.

Spre apus :

În zilele Regelui României Carol I, s'a ridicat acest monument. Find Efor așezămintelor Brâncovenesci Mitropolitul Primat Calinic Miclescu ; Epitropi : N. Bibescu, T. Văcărescu 1888.

În partea stângă a bisericeî, tot în partea exterióră se mai află încă o frumósă statue de marmoră albă mărime naturală, ce represintă de Dómna Zoe Bibescu, împărțind milă la saraci.

Biserica Domnița Bălașa se distinge atât prin frumusețe și mărețiea ei, cât și prin personalul ce o servește, care se compune din patru preoți și doi diaconî cu corul cel mai bun din Capitală.

Privind omul aceste așezăminte de mare bine-facere pentru omenire, privind acéstă mărétă biserică, mai cu sémă în interior, asistând la sf. slujbă, îi vine a cugeta și, privind portretul Domniței Bălașa, care e zugrăvit în biserică, pare a se adresa către tot omul, dar mai cu sémă pare a se adresa mai mult către ómenii necredincioși, cari sunt indiferenți către Dumneđeú și religiunea crescină, către biserică și cultul divin, pare a se adresa zic și a le face următórea întrebare : Ómeni necredincioși și bârfitori de cele sfînte ! Óre cine credeți că m'a inspirat și m'a îndemnat pe mine să clădesc aceste așezăminte : biserica, școla și asilul de femeî văduve sermane, și să le înzes-

trez cu totă averea mea și a soțului meu, compusă din cinci-spre-zece moșii?

Cine a îndemnat pe urmașii din nămul meu Grigorie și Safta Brâncoveanu de a fondat acest mare spital la care 'și-a alinat, își alină, și își va alina durerile atâta lume suferindă? Cine a inspirat și îndemnat pe marele filantrop, spătarul Mihaiu Cantacuzino, de a zidi marele spital Colțea? Pe Grigorie Ghica II, de a zidi spitalul Sf. Pantelimon și pe alți mulți crescini făcători de bine, de a fondat în această țară atâtea instituțiuni de bine-facere? Cine? Vă întreb pe voi ómenii necredincioși: doctrinele vóstre otrăvitoare ce le răspândiți în popor? Nu, crescismul, religia, biserica, Evanghelia mântuitorului nostru Isus Christos m'aú îndemnat. Că ea a spus și spune lumii aceste sublime cuvinte, după care eu m'am inspirat și le-am urmat, și alți atâtea mari filantropi.

«Veniți blagosloviți părintelui meu, de moșteniți împărăția, care e gătită voe de la întemecrea lumii.

«Că am fost flămând, și m'ați dat de am mâncat, am însetat și 'm'ați dat de bcut, străin am fost și m'ați primit, gol și m'ați îmbrăcat. Bolnav și m'ați căutat. În temniță am fost și ați venit la mine. Adevăr grăesc voe, că ce-ați făcut unuia dintr'acești frați mai mici ai mei, mie a'ți făcut.» (Matei cap. 25).

Dar ómenilor necredincioși în legea lui Dumnezeu și bnfitorilor, iată ce le dice Domnul Gheorghe Erbiceanu ¹⁾.

«Singura ușurare posibilă vine tot de la sentimentul crescin care îndemnează pe sėrac a fi prevădător, econom și răbdător, iar pe bogat a fi mesericord și caritabil.

«Socialismul este renașterea tuturilor relelor, spre stărpi rea căroră crescianismul a venit pentru a curăți pămēntul. Socialismul nu suferă discuțiune; el 'și-a luat forma unei distrugerii sėlbatice a orii cārei organizațiunii sociale. Acesta'i un reu înspăimântător, a cāruu invasiune, face să

1) Veđi omenirea și religia în «Biserica ortodoxă romānă», pe Murtie 1895, p. 98.

se simțescă mai tare necesitatea de a ne alipi de crucea lui Christos ca de o ancoră de salvare. Socialismul este pentru bătrâna Europă trâmbița supremă, cel din urmă avertisment, pe care Dumnezeu îl trimite, pentru a o rechema la datorie. Deci, conclusia finală este, că toate problemele atât cele particulare, cât și cele generale nu'și află soluțiunea lor definitivă, de cât în învățământul și în practica serioasă a creștinismului».¹)

Biserica Domnița Bălașa are patru preoți. Preotul N. Cesărescu, preotul C. Enescu, preotul B. Nicolescu și protoereul plășei de jos, A. Protopopescu, și doi diaconi, numitul diacon prin vocea sa Athanasie Enescu, și încă un diacon.

1 Publicata în 'Teologul', anul II, No. 5 și 6 Maiu 1, anul 1898.

Biserica Sf. Nicolae (Șelari)

Acastă Sf. biserică, este și ea, una dintre bisericile cele mai frumoase din Bucuresci. Ea are o importanță cu totul deosebită, fiind că Majestatea Sa Regele este ctitor la această Sf. biserică. Ea se află în centrul orașului, lângă strada Lipscani, și este întemeiată la început de următoarele religioase persoane, ce sunt indicate în inscripțiunea veche a bisericei, și care este următoarea:

«Acastă Sf. și Dumneșiască biserică întru care se prăs-nuește, Sf. mare și de minuni făcător Nicolae, este făcută de Șerban Cantacuzino biv vel (fost mare) paharnic, și Drăghici Cantacuzino vel spătar, împreună cu Iorgu Staroste și Apostol Lazăr, spre slava lui Dumneșeu, pentru vecinica lui pomenire, a părinților, moșilor și strămoșilor, în zilele luminatului Domnului nostru Ión Constantin Basarab VV. la anul de ȋidirea lumei 7250 meseța August».

A doua inscripțiune:

«Acastă Sf. și Dumneșiască biserică, întru care se prăs-nuește Sf. Mare slăvit și de minuni făcător Nicolae, aũ -fost făcută de Șerban Cantacuzino vel paharnic, cu Iorgu Staroste și Apostol Lazăr de la leatul 7250; acum de la leatul de la Christos 1802, Octombre 14, aũ căđut dintr'un groaznic cutremur din temelie, și s'aũ ȋidit a doua óră din ajutorul de obște, în zilele luminatului nostru Domn Constantin Alexandru Ipsilante VV., fiind Mitropolit

Prea Sf. Sa Părintele Dositei Ionico, spre slava lui Dumnezeu, pentru večnică pomenire, a părinților, a moșilor, a strămoșilor, și la facerea bisericei fiind ostenitori: Hagi Gheorghe Polizo, Nicolae Zaharia, Gheorghe Dumitru, 1804 sau «îdidi biserica».

Iată și inscripțiunile actualei biserici:

«Partea întâia».

«Istoria clădirei acestei Sf. biserici».

«La anul de la îdidierea lumii 7250, luna August, s'a făcut acest Sf. locașiu cu hramul erarhului Nicolae de Dumnealău Șerban Cantacuzino bil vel paharnic, Drăghici Cantacuzino vel spătar, Iorgu Staroste și Apostol Lazăr, pe timpul Domniei lui Constantin Basarab. Dărâmându-se din temelie în anul 1802, Octombre 14, printr'un graoznic cutremur, s'a zidit la anul 1804 cu obștesc ajutor, în zilele Domnitorului Constantin Alexandru Ipsilante și Mitropolitului Dositei, fiind ostenitori la această frumósă faptă Hagi Gheorghe Polizo, Nicolae Zaharia și Gheorghe Dumitru».

«Partea a doua».

«Reconstituirea din nou a acestui locașiu».

«La anul 1868, Domnitorul României Carol I, prin intermedierea D-lui Ión C. Brătianu, ministru de interne și ad-interim la finanțe depuse însemnate sume din caseta sa pentru această frumósă lucrare, fiind curatorii bisericei, ajutători cu bani și ostenitori Domni Vasile Constantin, Stamate Atanasiu, Ștefan Boscu și Petrache Sachelarie. Când mai veniră într'ajutorul unei ast-fel de nobile și tot-d'auna lăudabile operațiuni, persóncele aci notate: Domni Costache Stocanovici, Ion Constantin, Petre Enciulescu și Ghiță Radulian».

Acastă biserică este frumósă; are două turle.

În interior foarte frumósă și curat; ca obiecte se disting jețurile M. S. Regelui, M. S. Reginei, și al Prea Sf. Mitropolit. Apoi icóna hramului Sf. Nicolae îmbrăcată în

argint și foarte veche. După aceea trei candelă mari cu câte 6 puț, 6 candelă frumoșe la tâmplă.

Ctitori zugrăviți în biserică sunt: M. S. Regele și M. S. Regina.

M. S. Regele ca ctitor ce este, la hramul bisericei Sf. Nicolae, în fie-care an vizitează această Sf. biserică.

M. S. Regele Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen este născut la 8 (20) Aprilie 1839; proclamat Principe Domnitor cu drept de ereditate prin plebiscitul de la 8 (20) Aprilie 1866. Proclamat de Rege al României la 14 (26) Martie 1881. Căsătorit la 3 (15) Noembre 1869 cu M. S. Regina Elisabeta, principesa de Vied, născută la 17 (29) Decembre 1843. M. S. Regele este fiul Principelui Carol Anton de Hohenzollern și al Josephinei de Baden.

Cele mai însemnate fapte din Istoria României sunt legate de numele Regelui Carol I.

România de astăzi s'a constituit numai în trei decenii; dezvoltarea economică socială și culturală a României e o operă uriașă și la nici un popor nu vom găsi realizate niște așa mari progrese într'un timp atât de scurt.

Sarcina d'a pune într'o vie lumină actele mari săvârșite sub glorioasă domnie a Domnitorului și Regelui Carol I, aparține domeniului Istoriei. Aci se va reînprospăta memoriei românilor numai actele de la 1866, 1877 și 1881, de cari sunt legate trei mari evenimente: proclamarea Principelui Carol de Hohenzollern ca Domn al Principatelor-Unite, războiul pentru independență, și proclamarea regalității.

La 10 Maiu 1866, președintele adunării deputaților salutând alegerea de Domn a Principelui Carol; iată prin ce cuvinte a răspuns Domnul Românilor:

«Ales de națiune, cu spontaneitate, Domn al Românilor, mi am părăsit, fără a sta la îndoială, și țara și familia, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care mi a încredințat destinele sale.

«Puind piciorul pe acest pământ sacru, am și devenit

Român. Primirea plebiscitului, îmi impune, o știu, mari datorii; sper că'mi va fi dat a le împlini. Eă vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margini către noua mea patrie și acel neînvins respect către lege, pe care 'l-am cules în exemplul alor mei.

«Cetățean astă-đi, mâine de va fi nevoe, soldat, eă voiă împărtăși cu d-văstră sórta cea bună ca și pe cea rea. Din acest moment totul este comun între noi; credeți în mine precum și eă cred în d-văstră.

«Singur numai Dumnezeu pôte ști ceea ce viitorul păstrează patriei nóstre! Din parte-ne să ne mulțumim a ne face datoria. Să ne întărim prin concordie, să unim puterile nóstre spre a fi la înălțimea evenimentelor.

«Provedința care a condus pe alesul d-văstră până aici, și care a înlăturat tóte pedicile din calea mea, nu va lăsa neîndeplinită opera sa.»

Nu se scie cât a fost de puternic efectul cuvintelor rostite atunci de ténérul Domnitor; ceea ce este sigur, e că astă-đi inima fie-căruí Român trebuie să vibreze la amintirea acestor cuvinte sincere, căci numai în urmă ne putem da bine séma cu câtă «inimă leală», cu cât neînvins respect de lege s'a urcat pe tronul lui Mihaiú Vitézu și Ștefan cel Mare, Carol de Hohenzollern.

«Cetățean astă-đi — a đis Carol I la 1866—mâine de va fi nevoe, soldat. Eă voiă împărtăși cu voi sórta cea bună ca și pe cea rea».

La 1877 am avut dovada cea mai strălucită a sincerității acestor cuvinte.

După proclamarea regatului s'a deschis țerei o eră nouă. Întréga activitate s'a îndreptat asupra desvoltărei economice și culturală a țerei, în frunte cu iubitul nostru Rege Carol I, a căruí deviză este: *Nimic fără Dumnezeu*.¹⁾ Acéstă Sf. biserică are doi preoți; Pr. Manole paroch și pr. Ilie supranumerar și un diacon.

1) Publicat în «Teologul» anul II No. 9.

Biserica Dintr'o ȕi

Biserica numită Dintr'o ȕi se află în centrul oraşului Bucureşti în apropiere de Tétrul Naţional, în faţa Primăriei Capitalei şi la spatele Academiei Române.

Acéstă sântă biserică nu se scie când şi de cine este întemciată la început. După cum ne spune inscripţiunea din frontispiciul bisericeii, ea la început a fost construită de lemn şi învechindu-se cu totul la anul 1702 Măria Sa Dómnă Maria soċia Domnitorului Constantin Brâncoveanu aũ făcut'o de zid şi a înfrumuseţat'o.

Apoi după 123 ani, arȕend cu totul, s'a preinoit şi înfrumuseţat cu ajutorul Măriei Sale Domnitorului Grigorie Ghica şi a altor pravoslavnici creştini prin stăruinţa stolnicului Stanciu.

Iată şi inscripţiunea din frontispiciul bisericeii care a-deveredă în mod sigur cele ȕise.

«Acéstă Sf. biserică ce se numesce Dintr'o ȕi, hramul Sf. Niculae, a fost mai nainte făcută de lemn şi învechindu-se, luminata Dómnă Maria soċia a Măriei Sale Constantin Brâncoveanu, la létul 1702 de la naşterea Domnului nostru Isus Christos, îndemnându-se aũ făcut'o de zid şi a înfrumuseţat'o cu tóte spre pomenirea Măriei Sale. Ispravnic fiind dumnélui Enache Văcărescu vel (mare) Agă. În urmă la létul 1825, în ȕilele Măriei Sale Grigorie Ghica VV., întâmplându-se de aũ ars cu totul s'aũ prenoit şi s'a

înfrumusețat precum se vede cu ajutorul Măriei Sale și a altor pravoslavnic, prin silința D-lui Biv Vel (fost mare) stolnic Stanciul epitropul acestei Sf. biserici, isprăvindu-se de prenoit la létul 1827 Septembrie.»

Dómna Maria soția Domnitorului Constantin Basarab Brâncoveanul, a fost fica marelui logofăt Neagoe, fiul Domnitorului Antonie VV.

Ea cu soțul său nemuritorul Domnitor Constantin Brâncoveanul a avut 11 copii, (veți tabloul de la museul de antichități, din care 4 băieți și 7 fete, și anume: I-iu Constantin VV., II Stefan VV., III Matei VV, IV Radu VV., V Domnița Anica, VI Domnița Stanca, VII Domnița Maria care a fost soția Domnitorului Moldovei Constantin Duca VV., VIII Domnița Safta care a fost soția Vornicului Iordache Crețulescu fondatorul bisericei Crețulescu din București și a bisericei Crețulescu din orașul Târgoviștea, aceștia au fost cununați la anul 1700 de Atanasie patriarhul Antiochiei, naș fiind Teodosie Mitropolitul Ungro-Valachiei, (veți patriarhii, Mitropolii și Episcopii greci de G. I. Ionescu-Gion pag, 36). IX Domnița Bălașa fondătorea bisericei Domnița Bălașa din București și soția marelui ban Manolache Lambrino, X Domnița Ancuța și al XI Domnița Smaranda.

Biserica Dintr'o ți a fost împrejmuită cu zid după cum se obicinuia în vechime, însă pentru utilitate publică, și pentru înfrumusețarea Capitalei; zidul s'a dărețat în ȗilele fostului primar al Capitalei răposatul întru eternă și fericită amintire Pache Protopopescu, și biserica s'a pavat jur împrejur, și a rămas expusă în str. Academiei, colț cu strada Ene, ceea ce îi dă o îndoită frumusețe ca mai înainte când era împrejmuită.

Biserica este frumoasă, cu o turlă care îi servă și de clopotniță.

În interior de și învechită dar e curată. Într'ênsa se află zugrăviți Constantin Basarab Brâncoveanul și soția sa Dómna Maria, și Domnitorul Grigorie Ghica VV.

Ca obiecte principale în interiorul bisericeii se află : un Sf. Epitaf d'o frumusețe rară, cusut cu aur curat pe catifea roșie fină. O iconă înbrăcată cu argint reprezentând pe Sf. Nicolae, și are următoarea inscripțiune pe dēnsa : «Acēstă Sf. Iconă a marelui și Sf. Erarch Nicolae făcătorul de minuni, s'aū îmbrăcat de Domnia lui Vel Ban Constantin Ghica la létul 1810 Martie 1, prin ale căruia rugăciuni primesce mult milostive Dómne întru împărăția ta sufletul răposăților robilor lui Dumneđeu Scarlat, Dumitru și Ralița.

Se mai află în acēstă Sf. biserică un chivot de argint, care are data 1816.

Numirea de biserică Dintr'o ȃi după tradiție, se ȃice că provine, că, în ȃiua în care s'a început tot în a- cea ȃi la un an sau doi s'a sfințit.

Acēstă Sf. biserică este filială la biserica Enei, cu care este în vecinătate.

Bisericile fiind o probă vie despre luptele Românilor pentru creștinătate și naționalitate, nu s'ar gândi nimeni, nici un Român iubitor de némul său, că acēstă biserică va fi neglijată și uitată de cei în drept ci din contră îngrijită și păstrată.

Acēstă Sf. biserică Dintr'o ȃi are un preot Alexandru Stănescu.¹⁾

¹⁾ Publicat în ziarul bisericesc «Teologul» No. 15 anul 1 la 15 No·mbre 1897, pag. 2.

Biserica Albă

Primul fondator al bisericei Albe de pe Calea Victoriei din Bucuresci este un stimat și pios păstor sufletesc, preotul Neagu Dârvaș de unde 'și are și numirea suburbia aceia de Dârvaș. Acésta se constată din următoarele două inscripțiuni ce se află în frontispiciul ambelor uși ale bisericeii.

I-a inscripțiune: «Acéstă Sf. și Dumneșeească biserică fiind fôrte veche, zidită de preotul Popa Neagu Dârvaș și jupanésa Rada i Vișa. Care din pricina mai multor cutremure acele după vremuri s'aũ întemplat s'aũ surpat. Acum dar din Dumneșeiscă râvnă îndemnat fiind Dumnélui marele Clucer Nicolae Trăsnea, dinpreună cu soșia Dumisale Maria o aũ ridicat, o aũ înălțat din temelie precum se vede la împrejmuire. Pe lângă hramul Sfintului slăvitului marelui proöroc Ilie Tesviténul, a lui desevșire la anul de la nascerea Domnului nostru Isus Christos, 1827.»

II-a inscripțiune: «Acéstă Sf. biserică zidită întâiași dată de preotul Neagu Dârvaș, la anul 1827, s'a reclădit de Cluceru Nicolae Trăsnea avënd hramul Sf. Nicolae și Sf. Profet Ilie Tesviténul, care mai în urmă devenind în desevșită ruină, s'a reparat radical la anul 1873 prin inițiativa și stăruința Dumnélor curatorî major N. Popovicî și Ioniță Constantin, când s'a făcut din nou turlele și invelitóreă, antreul, poliéla tēplei, jețurile, pardoséla și ferestrele.

«Tóte acestea cu propriile fonduri ale bisericeî și cu un mic ajutor din partea enoriașilor, ale căror nume sunt scrise în registru acesteî Sf. bisericeî.»

Acéstă Sf. biserică mai înainte a fost împrejmuită cu zid și case, iar acum este expusă în stradă și pavată jur împrejur fórté frumos. În interior este de o curățenie exemplară. Acéstă biserică este vizitată de lumea de elită din oraș.

Ca obiecte principale într'ênsa se află: Tóte icónele împărătescî sunt îmbracate cu argint, curate, și fórté frumoșe; o Sf. evanghelie îmbrăcată cu argint, are data 1838; Procopețele și veșmântăria (odăjdiile) preoților sunt din materiile cele mai scumpe și mai fine.

La acéstă Sf. biserică a servit cu deosebită demnitate ca diacon și preot, talentatul și simpaticul arhiereu prea Sfințitul Nifon Ploescénul, vicarul Sf. Mitropolii.

Numirea de biserică Albă de sigur că provine, că la începutul zidirei ei, a fost văruiată sau văpsită cu văpsea albă care se obicinuia în vechime.

Acéstă biserică este parochie și e cu desevârșire bine îngrijită, ceea ce face onóre administratorilor ei.

Așa ar trebui să fie pretutindenea, tóte bisericile din țara noastră, ar trebui să fie bine îngrijite, fiind-că așa a spus și a învățat pe toți românii Vitézul și prea înțeleptul nostru rege Carol I, că: «Popórele care îngrijesc monumentele lor se ridică ele înșile, căci pretutindenea monumentele sunt povestirea vie a istoriei, oglinda trecutului, semnele vederate pentrn generațiunile viitóre». (Veđi discursul róstit de M. S. Regele, la sfințirea monastirei Curtea de Argeș).¹⁾

Acéstă biserică este parochie. Are doi preoți, preotul G. Rădulescu, paroch și preotul Marin Tacian, supra-numerar și diaconul Nicolae Dragomirescu.

1) Publicat ca și cele precedente tot de autorul acesteî cărți, și în ziarul «Teologul», No. 18, anul II, la 1 Ianuarie 1898, pag. 3.

Biserica Dómnrei

Biserica Dómnrei de pe Calea Victoriei, cu hramul intrarea în biserică a Maicei Domnului, și Sf. Elefterie, e zidită din temelie și înzestrată cu toate cele trebuincioase, la anul 1683 de Dómnra Mariea soția lui Șerban Cantacuzino Basarab VV., care a întemeiat monastirea Cotroceni.

Iată inscripțiunea din frontespiciul bisericeii :

«Acéstă Sf. și Dumneșească biserică este zidită și înălțată din temelia ei până în sfârșit de luminata Dómnra a luminatului Domn Ión Șerban Basarab VV. Cantacuzino, și oblăduitor țarei Românesce, care a fost și mai din nainte de Măriea Sa Dómnra, făcută de lemn, întru lauda și proslăvirea Sf. hram Vovedenie presvetie Vladicistina tei bogorodița i prosnodniî Marii. Ca să fie măriei Sale fiilor și părinților vecinică pomenire și sufletelor răposaților întru fericire, leat 1683.»

Acéstă biserică a cărei construcțiune este foarte solidă, cu bolțile de zid și grosimea zidirei aproape două metri, este un deposit sacru de atâtea lucruri admirabile, odore scumpe și antice, care trebuie conservate ca documente neprețuite. Se află un epitaf de totă frumusețea și lauda lucrat în fir de mătase fină de către însăși Voivoda Mariea cu ficele sale. Subt mormântul lui Isus Cristos stă portretele Domnului, Dómnrei și un copil, cusuți foarte bine,

și înprejur are următórea iuscripție : Acéstă Sf. pogrebanie făcutu-ău Prea luminata Dómnă Mariea a Prea luminatului Domn Ión Șerban Cantacuzino VV. la biserica Măriei Sale din Bucureșci ce este Sf. hram Vovedenie bogoro-dițe meseța Sept. 12 leat 1683«.

Acest Sf. epitaf de și vechiú, dar e d'o frumusețe rara, înprejur o mulțime de sfinți cusuți în fir.

Are o evanghelie îmbrăcată în argint din anul 1686. Are icóna hramului Sf. Elefterie fórté veche îmbrăcată în aur masiv, la 1777 de către vistierul Enache Văcărescu și Mateiaș Ghica, și reparată și adăogită la 1844 de către Scarlat Petrovici. Are icóna hramului intrarea în biserică făcută de pe la 1600, pe când biserica era de lemn.

Are icóne împărăteșci îmbrăcate în argint dintre care Domnul Cristos de către Elena Chirițescu la anul 1867.

Acéstă biserică este filieală la biserica Sf. Nicolae (Șelari). Are un Preot Nicolae Constantinescu.

Biserica Zlătari

Acastă Sf. biserică se află lângă marele palat al poștelor și Hotel de France.

Ea a fost refăcută la anul 1850 de arhiereul Calistrat Livis. La început a fost făcută de lemn de nisce făurări, de unde numirea de Zlătari, ș'apoî zidită de familia Cantacuzino.

Iată inscripțiunea din frontespiciu, în limba grecască:

«Intru slava și cinstea sfinților și marilor mucenici Dimitrie și Gheorghe, s'a clădit din nou, din temelie această Sf. și Dumneșiască biserică Zlătari cu numele de monastire în anul mântuirii 1705, prin ajutorul Domnului Chir spătarul Mihail Cantacuzin, fiul cel întâiu al lui Șerban Cantacuzino VV. și al soției sale Maria Dómna, care au luat parte la clădirea și întemeerea acestui Sf. și Dumneșesc locașiu, în zilele Inalt Prea Sf. Mitropolit al țerei românesce chirio chir Theodosie, care a cârmuit biserica lui Cristos până la anul 1709, și murind, corpul său s'au înmormîntat în biserica Sf. Mitropolii din Bucuresci.

Iar a doua oră, în anul 1850, fiind în mare ruină și dărăpănare această Sf. și Dumneșiască biserică, s'a început a se reclădi din nou din temelie, cu bine-cuvîntarea Inalt Prea Sf. Mitropolit al Ungro-Valachiei D. D. Nifon, în zilele Prea Înălțatului Domn al țerei Barbu Dimitrie Știrbeiu; de Prea Sf. Arhiereu D. D. Calistrat Livis, e-

gumenul de pe atunci al acestei Sf. biserici, care a putut de a terminat numai zidirea bisericeii din roşiu, caci după câte-va zile a încetat din viaţă în urma unei bôle de care de mult suferea, şi al cărui corp i s'a înmormântat aici în partea din dreapta a bisericeii, în mormânt de zidărie şi piatră peste tot.»

Piatra cu inscripţia, de d'asupra este de marmură sculptată, şi pe care este scris grecesce amintirea repausatului Archiereu. Şi în locul decedatului s'a pus ca egumen Prea Sf. Archiereu DD. Atanasie Livis, care a stăruit de s'a săvârşit atât lucrarea Sf. biserici ce era începută, cât şi totă înprejmuirea cu camere şi apartamente, precum să vede, în jurul acestei Sf. biserici chiar din temelie.

Iar patronul acestei Sf. şi Dumneşcesci biserici s'a denumit de Prea Sf. egumen: naşterea Maici Domnului care se serbeză la 8 Septembrie, ziua întru care chiar s'a şi sfinţit această biserică.

Biserica este spaţioasă, şi frumoasă. Are o frumoasă clopotniţă.

În interior are două policandre de aramă turcască argintuite, cum şi o colivitră de alamă.

Acastă Sf. biserică este parochie. Paroch este Prea Sf. Archiereu Calistrat Orleanu Bârlădeanu, şi doi preoţi, preotul Ghiţă Ionescu şi preotul Radu Christescu, şi diaconul Dobre Popescu.

Biserica Sf. Apostoli

Acastă Sf. biserică se află în localitatea Bucurescilor numită Dudescu, aprópe de biserica Antim.

Ea a fost zidită de Mateiú Basarab, în locul unei alte bisericuțe vechi de lemn, iar mai în urmă de Ștefan Cantacuzino, după cum ne încredințază în mod cert următórea inscripțiune :

«Acastă biserică a Sf. Apostoli Petru și Pavel fiind înțâేశi dată de lemn, s'a zidit de piatră de reposatul Mateiú VV, și acum s'a împodobit și pe din lăuntru și pe din afară cu adausul clopotniței și cu altele de Prea înălțatul Domn Ión Stefan Cantacuzino VV, în anul dintêiú al domniei lui, fiind el enorieăși la dênsa prea luminatul împărătesc ném al Cantacuzinescilor, la létul 7223, Iulie 10.»

D'asupra acestei inscripțiuni este marca țerei, de de-subtul ei este emblema familiei Cantacuzino.

În biserică obiecte principale sunt: icóna hramului Sf. Apostoli Petru și Pavel îmbrăcată cu argint. Încă doué icóne Domnul Christos și Maica Domnului d'asemenea îmbrăcate în argint.

Ctitorii zugrăviți în biserică sunt: Ștefan Cantacuzino și soția sa Dómna Păuna. Mateiú Basarab și soția sa Dómna Elena. Apói părinții și doi frați ai lui Ștefan Cantacuzino, și anume: Stolnicul Constantin Cantacuzino și soția sa jupânésa Safta, părinți. Și frații sêi Iordache și Mateiú Cantacuzino, și un archimandrit.

În Sf. iltar are un chivot de argint scris pe el grecesce cu data 1805, Februar 20, și următorul pomelnic ctitoricesc: Ștefen VV, Păuna Dómnă, Mateiú VV, Elena Dómnă, Constantin, Safta, Mateiú, Iordache, Drăghici, Mihaiú, Clement monachul.

Acéstă Sf. biserică este filială la Mihaiú-Vodă, și are două preoți, preotul Nicolae și preotul Florea Nicolescu.

Biserica Antim

Acéstă Sf. biserică, s'a zidit în anul 1715 de către nemuritorul și patriotul Mitropolit Antim Ivireanul, în timpul Domniei lui Ștefan Cantacuzino, după cum se arată din următórea inscripțiune ce există în frontespiciul bisericeii, în grecește :

«Acest templu al tuturor Sfinților cu voința lui Dumnezeu, să consacră Dumnezeuului tuturor, în timpul lui Ștefan Cantacuzino renumitul și strălucitul Domn al pământului Valachilor, fiind păstor Antim al Ungro-Valachiei din Ivir, s'a ridicat din temelie cum să vede și s'a închinat Sfinților Dumnezeu în mijloc, după cum a cântat David : și în mijlocul templului Dumneđeilor, în anul mântuirii 1715.»

Acéstă biserică spațioasă și falnică, și ca plan și ca execuție arhitectonică, este de sigur executată după modelul dat de însuși Mitropolitul Antim, care, se zice că a fost priceput în artele frumoase, după cum dovedesce acest Sf. monument. În cât privește sculptura petrelor atât pe colónele de afară cât și pe cele din năuntru, și mai ales pe pietrele ce forméză bordura ușei principale, de bună sémă trebuie să fie executate după modelurile date de el, ca rosete, flori, frunze, struguri, etc. În general acéstă biserică presintă visitorului un interes special ca arhitectură și sculptură. Se susține tradițional că ușile prin care

intri în biserică, ce sunt sculptate admirabil în lemn, ar fi lucrate de însuși mâna Mitropolitului Antim.

Să găsește și un diptic (pomelnic) în această biserică de la anul 1747, în care sunt trecuți Domni, Mitropoliți de la Mitropolitul Antim până la acea epocă.

Iată coprinsul acestui diptic.

«Pomelnicul lui Pahomie Bujoreanu, și al fiu-său Constantin postelnicul; și s'a dat la monastirea de la toți Sfinții danie, de s'a zugrăvit și s'a poleit templele bisericeii cu taleri 174, și s'a dat și patru suflete de țigani, și patru boi și patru vaci și 40 matce de stupi, ca să se pomenescă la Sf. Ieltfelnic, și să se caute la trei patru ani, după obicei. Și s'a scris la létul 1747.»

Ctitorii zugrăviți în biserică sunt: Mitropolitul Antim Ivireanu în stânga, și în drépta un Domnitor.

În interioru bisericeii pe un stâlp, se află următoarea poezie:

De și sunt neînsuflețit
 Stâlp de piatră întărit,
 Omule și de la mine
 Poți afla de'î vrea un bine.
 Eu am trei frați potriviți
 Tot d'odată aci înfiți
 De o parte și de altă
 Doi în stânga, unu în drépta.
 Caută la noi și vezi
 Ca să te încredințezi
 Că și pietrile unite
 Pentru folos potrivite
 Cât de multă greutate
 Lesne póte să le pórté.
 Chir Antim Mitropolitul
 Ivireanul mult slăvitul
 Aicea ne-a așezat
 Și cu zidul ne-a legat
 Să ținem acest lăcași

Al Sfinților toți sălaș.
 De densul întâiu zidit
 Iar pe urmă prenoit
 De chir Iosif întâiul
 Episcopul Argeșul
 Care se odihnește
 Drept mine aci trupește.
 Dându-și obșteșcul sfârșit
 După ce a veșuit
 O viață lăudată
 Vrednică de mare plată;
 Și de cinste omenescă
 Și de slava cea cerescă.
 Vecinica lui pomenire
 De la Domnul răsplătire,
 Cere-î dar și tu cu mine
 Apoi caută de tine,
 Și de vreî să moscenescă
 Bunătățile ceresci,
 Urméză cum a urmat
 Ast părinte minunat.
 Și de Domnul iubit
 Și de pietre pomenit
 Și în viață lăudat
 Și între cei morți ne uitat.

În exterior în partea dréptă a bisericeî, se află mormântul Episcopului de Argeșiu Ilarion, pe care se află o piatră frumoasă de marmură albă, și scrise următoarele cuvinte:

Ilarion Episcopul Argeșului, răposat la 8 Ianuarie 1845, în vârstă de 67.

Mai jos :

Aicea trupuî să odihnește
 Iar în virtute Duhui trăește
 Căci mult a patriei fericire
 Dobândi vecinica pomenire.

În curtea bisericeî Antim, să mai află un frumos paraclis, unde se face serviciul divin iarna. În acest paraclis, în interior d'asupra uşei se află următoarea inscripţiune:

«Acest paraclis s'a început de răposatul Mitropolit Antim şi s'a isprăvit de răposatul boer Matei Ruset, însă mai scurt şi mai strâmt. Iar răposatul Episcop Iosif Argeşiu l'a mărit şi înpodobit cu toate trebuinţioasele la anul 1812 Maiu 23. Acum iar din nou s'a reparat precum se vede în dîilele Prea Sf. Sale Episcop Clement la anul 1860.»

În acest paraclis d'asupra uşei să află zugrăviţi: Clement Episcopul Argeşului; Matei Ruset biv Vistier; Stanca soţia sa şi încă o femeie Joiţa.

În Sf. altar să află o evanghelie de argint suflată cu aur şi pe dânsa sunt scrise cuvintele acestea: Fiind în rea stare, s'a prefăcut de Prea Sf. Sa părintele Episcop de Argeşiu Clement; 1855 Aprilie 19.

Biserica Antim este filială la biserica Albă din Postăvarî, şi are două preoţi: bătrînul preot Stefan Eromnimon, fost la biserica Sărindar şi preotul Nicolae Ionescu.

Biserica Albă (Postăvari)

Acéstă Sf. biserică să află lângă biserica Antim.

Iată inscripțiunea din frontespiciul său :

«Acéstă Sf. și Dumneeească biserică, cu hramul Sf. Nicolae, nu să scie de cine este zidită întêiū; și cu tôte cercetările și stăruințele ce s'au întrebuițat întru acésta nu s'au găsit nici măcar o însămnare cât de mică, însă după tradiția unora să ȕice că ar fi fost o a doua biserică după a Sf. Atanasie Bucur ce să ȕice; apoi acum fiind clătită de rîu s'au ruinat în cât nu se mai putea repara. S'a sfătuit și s'a unit mai mulți mahalagii a o dărâma de tot și a o zidi din temelie, care s'a început la 1856 Februar 17. Iar dintr'acești mahalagii iubitori de Dumneȕeū care a contribuit cu râvna și fapta Dumnélor, adecă: jupân Gheorghe Ión Franzelaru și Dumnéluī serdaru Costache Constantinescu, Nicolae Constantinescu franzelaru, și frații Iancu și Costache Staicovici. A mai ajutat și alte multe persóne străine evlavióse, și așa s'au sêvêșit și înfrumusețat după cum să vede. Tot de o-dată cu acéstă ocaziune, pe lângă hramul Sf. erarch Nicolae s'au mai adăogat încă douē hramuri : a Sf. mucenic Gheorghe și a Sf. 40 de mucenici. Și ast-fel a luat sfîrșit acéstă Sf. biserică, și s'au sfințit la anul 1857, Septembrie 28. In ȕilele căimacanolui Domn Alexandru Ghica al țē-

rei românesce și Arhipăstor D. Nifon Mitropolit Ungro-Valahiei, 1857, Sept. 8».

Acastă Sf. biserică este foarte curată în interior. Ca obiecte se distinge: icoana hramului Sf. erarch Nicolae îmbrăcată cu argint.

Se susține tradițional că la această icoană, s'ar fi rugat Mihaiu Vitezul la anul 1592, pe când era dus de sântinela, spre a fi omorât, din ordinul Domnitorului Alexandru VV.

Din această rugăciune fiind mântuit, spre recunoștință către Sf. Nicolae, a zidit biserica Mihaiu-Vodă cu hramul Sf. Nicolae.

În această Sf. biserică mai este o mică inscripție care este acesta: «Pictura acestei Sf. biserici s'aŭ reparat cu ajutorul D-lui avocat D. Georgescu, a soției sale D-na Liea, precum și cu ore-care parte din fondurile bisericeî. Prin stăruința episcopilor N. Georgescu, P. Teodor și preotul M. Georgescu. De către pictorul Anton Serafim, 1889.»

Acastă biserică este parochie și are două preoți, parohul Toma Ionescu și supra-numerarul preot Stan.

O CALĂTORIE LA IAȘI

Avém o dorință mare și ne strămutată d'a visita orașul Iași, capitala Moldovei, patria atâtor Voevozi Moldoveni, Domnitori celebri ce au ilustrat și apărat țara Moldovei prin vitejia și patriotismul lor, de holdele barbare și invasiunile străine, atâtea secole, cu prețul sângelui lor.

Cum și patria atâtor erarhi pioși și mari patrioți adevărați, ce au ilustrat țara lor, prin zelul și râvna lor înfocată către biserica și religia noastră Română-Ortodoxă, și marea evlavie ce a avut'o și a propoveduit'o, transmitend'o și în păstoriții lor, Domnitori, boeri și popor, de a împodobit și presărat în acastă țară atâtea monumente Sfinte, monastiri și biserici mărețe, fala și ocrotirea poporului Român, ce o dată în vremuri, când țara era supusă la grele încercări, erau asilul oșténului Român, cum și mângăerea și adăpostul celor străini și înviforați de furtunile și nevoile acestei vieți a lumii deșarte și trecătoare, dar pline de nedreptăți și de dușmăni.

Și tocmai în anul 1898, am avut acastă fericită și mult plăcută ocasiune.

Era în ziua de 14 Iulie, când însoțit numai de gândul meu, la ora 7 dimineața am plecat din gara Bucureci. Cam pe la ora 2 p. m. eram în gara Mărășesci.

De aci spre Tecuci trenul tot mergend înainte la Iași, se inundase cu totul de evrei. Și cu cât trenul înainta, cu atât pe la stații, și în vagónele trenului, mai mulți evrei mișuiău. Așa mi se părea că merg la Palestina, dar nu în Moldova.

Vedându-mă între atâtea străini de altă nație, mă cam mâhnii: Ideia însă că 'mă îndeplinesc scopul meu de mult dorit, mă învesclea. Și tot mergând, cugetam cum, atâtea nații străine s'a strecurat prin țara noastră, de a adus suferințe îngrozitoare poporului Român și el ca o stâncă de granit nu s'a mișcat de la postul său, și deci țara Românească, a rămas tot țara Românească curată, și va fi cât va fi lumea.

Iată ce ne spune în această privință Venerabilul Protoereu al plășei de sus din București, vechiul și eruditul profesor la Siminarul Central și Nifon, *părintele Econom Ștefan Călinescu*, care în zelul său și marea sa râvnă ce are pentru binele bisericii noastre Românești, pentru luminarea și fericirea Clerului țerei, și deci și pentru prosperitatea scumpei noastre Patrii, neîncetat a propovedit și propoveduesce atât de pe catedra sa de profesor, cât și prin scrierile sale religioase cu care a îmbogățit școlile și biserica noastră; Iată ce ne spune într'o scrisoare a sa către Români ¹⁾. care scrisoare pentru temenicia adevărului conținut într'ênsa, împodobesc cu ea prezenta mea scriere:

„Știi tu frate Române ce ești și ce putere de viață este în tine? Știi că ai să răspunzi că ai fost și ești Român; că ai fost și ești creștin ortodox sau drept credincios. Ascultă dar ce dice despre tine un cugetător, eșit din sênul tău curat“:

„Când Români ai stat neclintii în Dacia, cucerită de strămoși; când ai înfruntat toate nenorocirile vécurilor furtunose; când s'a strecurat printre atâtea neamuri barbare ce le-au călcat țara și le-au adus suferințe îngrozitoare, când printre aceste sguduiri seculare, ai păstrat limba și credința, Patria și numele întregi și nestrămutate: orî ce om drept cugetător trebuie să fie coprins de admirațiune patru vitalitatea și valoarea acestui popor latin în orientul Europei.

„De la anul 274 după Christos, când tu ai fost lăsat în propriile tale puteri lipsit de ajutorul împărăției Romane, tu, cuceritorul Daciei, te ai sprijinit, te-ai susținut numai prin

1) Revista „Albina“ No. 18, pag. 545.

puterea ta, având credință în tine, în valoarea ta, în viitorul tău, în Dumnezeu!

„Peste tine au venit Goții în secolul al IV; aceștia s'au dus, tu ai rămas în țara brațului tău de fier. Au venit Hunii, spaima lumii de atunci prin sălbăticia lor, dar s'au dus; tu ai rămas. Au venit Avarii dar și aceștia s'au stins; tu ai rămas. Au venit Bulgarii, cu ei te-ai înfrățit și ai dus mult timp viața împreună fără a te amesteca și pierde. Au venit Ungurii, te-ai luptat vitejesc și ți-ai păstrat țara. Au venit Tătarii, i-ai pus pe gonă și tu din locul și din moșia ta nu te-ai clintit.

„Neamurile ce-au cutreerat țara ta nu s'au lipit de tine spre a te uni și cantopi cu ei; dar tu ai asimilat și contopit pe alții prin a ta însușire bună și umană.

„De la anul 274 încă până în secolul al 9-lea, puterea ta de viață a stat mai mult ascunsă. Dar prin secolul al 13-lea ai început să te arăți treptat pe câmpul vitejiei.

„Puterea ta de viață crescând treptat și-a ajuns culmea prin constituirea principatelor române, în Muntenia sub Basarabi, în Moldova sub Dragoș. După întemeierea Domniei Românești ai arătat cine ești și ai fost vădit de lume, ce poți.

În timpul lui Mircea cel Mare prin credință și iubirea patriei ai pus pe fugă taberile vrășmașilor, făcându-te stăpân pe amândouă țărmurile Dunărei de la Severin până la mare. Păstrarea legii sădită în Dacia de legionarii Romani, strămoși și Apostolii tăi, iubirea țerei, unde zac osemintele lor apostolice te-au întărit și însuflețit să stai stălp neclintit în fața dușmanilor nenumărați, ce ai înfruntat și gonit din locul Patriei tale.

„Ce vom adăoga despre eroismul tău în timpul lui Țepeșiu, al lui Ștefan cel Mare.

„Să știți frate Române că sînt oameni rătăciți prin lume, oameni care din cauza relelor deprinderi umblă din loc în loc, din țară în țară spre a trăi în mod necinstit. Unii ca aceștia sémănă gânduri rele, vătămătoare voe și Patriei noastre, dar în urmă folositore lor.

„Aceștia fac societăți d'ale lor și trag în cursă și pe ai noștri. Asemenea ómenî răi vorbesc de rău guvernele țerei, legile țerei, credința și legea noastră creștinească, ca să ne depărteze de ale noastre și să ne prindă în mreșile lor. Veneticii vë cîtesc cărți de răscolă, de ne credință, de bârfirea celor religioșe și de preoții némului românesc, spre a răci dragostea și credința noastră și spre a semăna neghina lor.

„Moșii și strămoșii tēi aū suferit dureri mari în trecut, dureri, pe care nici nu ți le poți închipui. Și cu tóte acestea ei aū stat și aū rămas stâlpi nemișcați din loc, așteptând ȑilele dorite de suflarea Románescă spre a trăi în libertate, fie-care liniștit în ale sale nemesti, ne turburat de spahi.”

Apoi mă mai gándém, cum țara Románescă la anul 1821 prin revoluțiunea marelui patriot și eroū nemuritorul român *Tudor Vladimirescu*, prin sângele său vărsat a scăpat țara românească de domnia Grecilor-Fanarioți, ce încă de la cădere-rea țerei lor cu capitala ei Constantinopole în mâinile Turcilor, la anul 1453, își aveau îndreptate privirile asupra țerei Románesci, sacrificând prin intrigile lor pe cei mai buni și mai scumpi fi ai ei.

Cum la anul 1877 prin gloriosul resbel făcut sub comanda vitezului și prea înțeleptului nostru Rege Carol I, am scăpat definitiv, și pentru tot-d'a-una de sub jugul Turcesc, ce, de secolî, apăsa țara noastră.

Și acum! acum când orî ce Român se crede liber și independent în țara sa, un popor ce rătăcesce în această lume, Evreii, cum a rătăcit Cain, gonit de urgia lui Dumnezeu, pare, pare că neliniștesce pe Român atît de bun, și ospitalier.

La acestea tóte cugetând eū în tren, séra la ora 10 am ajuns în orașul Iași.

MITROPOLIA MOLDOVEI

În prima ȑi de diminéță, după sosirea mea în Iași, plecaș unde îmi era prima țintă dorită, la Mitropolia Moldovei.

Îndată ce o zării din partea despre răsărit, după strada

Ștefan cel Mare, citiți după marele său frontispiciu următoarea coprire, scrisă cu slove mari de aur sub icôna în relief ce reprezintă pe Sf. Simion când a luat pe Mântuitorul Cristos în brațe, aceste cuvinte: *Acum slobozesce pre robul tău stăpâne, după cuvântul tău în pace.*

Maî jos :

Edificată sub Arhipăstoria Mitropolitului Veneamin Costachi, în Domnia principelui M. G. Sturza, anul 1833, când din căderea bolților a rămas ne terminată,

Maî jos :

Restaurată și terminată în Domnia Regelui Carol I, anul 1880-85, sub Arhipăstoria Mitropolitului Moldovei și Sucevei Iosif Naniescu.

Acastă Sf. biserică este de o mare înălțime și de o colosală mărime. Are patru turle la cele patru colțuri, cu ceas.

Intrând în marele său antreu imediat mi se înfațișă, două plăci mari de marmură albă, cu slove mari aurite, una în dreapta și alta în stânga, cu următoarele coprinderi :

În stânga :

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh, Treimea cea de o ființă și ne despărțită. Noi Carol I cu mila lui Dumnezeu și voința națională Rege al României, aflat am în părăsire această Sf. și Dumneșească biserică catedrala Mitropoliei Moldovei din Iași, a căreia prima piatră fundamentală s'a pus în ziua de 3 Iulie anul 1833 cu multă rîvnă Dumneșească și cu mare ceremonie religioasă de către prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Moldovei și Sucevi Veniamin Costachi. În numele Sf. marelui mucenic Gheorghe, pe locul vechei biserici ce-au fost clădită de fericitul întru pomenire Ștefan VV. cel Mare, închinată Sf. Ioan Botezătorul, și în urmă reînviată de Anastasia Doamna soția lui Duca VV., care i-a pus hramul Întâmpinarea Domnului, destinând-o tot atunci să fie catedrală Mitropolitană. Continuatu-s'au lucrarea clădirei acesteia începută din nou din anul 1833 până la anul 1839, când s'a așezat și acoperemântul ei; dar din cauza căderei

bolților d'înăuntru, și a petrecerei din Arhipastoria Moldovei în anul 1842 a fericitului întru pomenire fondator a Mitropolitului Veniamin la Mănăstirea Slatina, unde a și încetat din viață în 18 Decembrie anul 1846, precum și grelelor împrejurări ale timpurilor ce au urmat încetând atunci lucrarea, această biserică a rămas în părăsire și ne terminată până la anul 1880.*

In drépta :

„In numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh Treimea cea de o ființă și ne despărțită. Noi Carol I cu mila lui Dumnezeu și voința națională Rege al României, vădând patria înțărîtă și înălțată în urma marelui resboi pentru independența națională din anul 1877, am decis în anul 1880, după votul dat de Camerile leguitoare a săvârși clădirea acestui locașiu Dumnezeesc, începînd lucrările de restaurare în 15 Aprilie 1881, când s'a pus a doua piatră fundamentală la pilaștri anteriori adaoși acum din nou pentru susținerea bolților. Terminatu-s'au întréga lucrare în anul mîntuirii 1886, al Domniei noastre al 21-lea, al regatului meu al 6-lea. Impodobindu-se și înzestrându-se cu vase sfinte, candelile de argint, policandre, odóre și vesminte preoțesci, precum și cele 10 ferestre cu măestrie împodobite și închinare de noi ca un prinos al rîvnei noastre pentru înălțarea Sf. noastre biserici ortodoxe. Intru pomenirea mea, a iubitei mele soții Elisabeta Regina și a urmașilor noștri; prin stăruința Prea Sfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Moldovei și Sucevei Iosef Naniescu președinte al comisiunei de privighere și de conducere a lucrărilor de restaurare, și prin concursul guvernului sub-presedința Domnului Ion C. Bratianu și a Miniștrilor mei de Culte réposatul Vasile Boerescu, la începutul lucrărilor, și Dimitrie A. Sturza, în urmă până la terminare, fiind membrii comisiunei de restaurare Domniî Scarlat Pastia fost vice președinte al camerei deputaților și fost primar de Iași Nicolae Drosu fost senator, înlocuit după încetarea din viață la 1884 de Lt. Colonel Constantin Langa, iar architect diriginte Al. Orăscu vice-președinte al Senatului, și pictor profesorul Gheorghe M. Tătărescu,

ambii din Bucuresci. Și s'a sfințit acest Sf. locașiu de Mitropolitul Iosef Naniescu, joii 23 Aprilie 1887."

Cum intrați în biserică observați că, ca ctitori, sînt zugrăviți în biserică, la drépta atît pe perete cît și la ferestra d'întăi. *M. S. Regele* și *M. S. Regina*; iar în stînga *Prea Sfințită Mitropolia Veniamin Costachi* și *Iosef Naniescu*.

Privind interiorul bisericei, O Dumneșule! trebuie tot așa o minte ca să dicteze și o pană ca să scrie, ca cea care a dictat și lucrat; ca să descrie măreția, strălucirea acestei gra-dióse și strălucite bisericei a Sf. Mitropolii a Moldovei.

Eú voiú spune atît că, pictura, policandre, sfesnice, în fine tot în biserică, sînt de mare frumusețe și scumpe. Dar mai cu sémă se distinge sicriul de argint unde se păstrează relicvele Sf. Prea Cuvioase Paraschiva, ce costă, după cum mi s'a spus, 40,000 lei. O iconă Sf. Gheorghe d'asupra iconostasului de mare frumusețe dăruită de *țarul Rusiei Alexandru II* și costă 40,000 lei. Și un sfânt Epitaf lucrat în mătase colorată cu multă măiestrie.

Apoi în partea dréptă lângă sicriul cuvioasei Paraschiva, două portrete mari ale *Mitropolitului Veniamin Costachi* iar jos un monument de marmură albă unde se păstrează osemintele sale, cu următoarea inscripțiune pe monument :

„Veniamin Costachi Mitropolitul Moldovei și Sucevei, născut în 10 Noembre anul 1768, hirotonit episcop Hușilor la 1792 Iunie 27, și la 1796 Iunie 1 trecut la episcopia Romanului; iar de la 1803 Martie 15 Arhipăstorind în Mitropolia Moldovei până la 1842, când a demisionat, retrăgându-se la monastirea Slatina, unde a încetat din viață în 18 Decembre 1846."

Venerabilele sale oseminte transportate din Slatina în anul 1886, s'au depus aici spre eternul repaos în această Sf. Biserică a Mitropoliei Iașilor începută de el însuși în anul 1833 și terminată acum în 1886. În zilele Majestății Sale Regele României Carol I, prin stăruința Mitropolitului Moldovei și Sucevei Iosef Naniescu, în 30 Decembre anul 1886."

Intrând în Sf. Oltar. am vădut Sf. Prastol împodobit cu cruci scumpe, Evanghelii, între care se distinge trei chivote

marî de argint poleite cu aur, și un al patrulea ceva mai mic cu următoarea inscripțiune pe el:

„Acest chivot s'a făcut cu bani lăsați de *Regina Serbiei Natalia*, când a vizitat biserica Sf. Mitropolii din Iași, la 3 Maiu anul 1887, îndată după sfințire de *Iosef Naniascu Mitropolitul Moldovei*.“

La proscomidie are pe o placă mare de marmură albă, cu slove marî aurite următoarea coprire:

„Numele Mitropoliților Moldovei și Sucevei cum sunt publicate mai d'înainte cu numărul lor în șir cronologic din cele mai depărtate timpuri, până astăzi; iar acum 1894 săpate în această marmură, s'a așezat în altarul bisericeii marî a Mitropoliei din Iași, de *Mitropolitul Moldovei Iosef Naniescu* în anul 1894.“

1) „Iosef cel întâi Mitropolit al țerei Moldovei anii 1332—4.

2) Calistrat

3) Macarie

4) Macarie

5) Varlaam I

6) Mitrofan

7) Eftimie Munténu

8) Ștefan Munténu

9) Teoctist I

10) Iosef I

11) Grigorie I (nu țamblach)

12) Damian

13) Calist

14) Teoctist II

15) Filoteiu

16) Teofan I

17) Gheorghe I

18) Teodesie I

19) Ghedeon I

20) Pahomie

21) Varlam II

22) David

- 23) Teoctist III
- 24) Neofit
- 25) Mitrofan
- 26) Gheorghe II
- 27) Gheorghe III
- 28) Anastasie
- 29) Grigorie II
- 30) Gheorghe IV
- 31) Teofan II
- 32) Anastasie II
- 33) Grigorie III
- 34) Gheorghe V (Movilă)
- 35) Nicanor
- 36) Anastasie III
- 37) Teodosie II (Barnovschi)
- 38) Anastasie IV (Crimca)
- 39) Teofan III
- 40) Atanasie
- 41) Varlaam III
- 42) Ghedeon II
- 43) Sava I
- 44) Dosoteiu (de la Probota)
- 45) Teodosie III
- 46) Ioan (de la Râșca)
- 47) Teofan IV (de la Slatina)
- 48) Sava II
- 49) Misail
- 50) Ghedeon III
- 51) Gheorghe IV
- 52) Nichifor
- 53) Antonie (Putnénu)
- 54) Iacov I (Putnénu)
- 55) Gavriil I (Calimah)
- 56) Leon (Gaica)
- 57) Ambrosie
- 58) Gavriil II (Bănulescu Ecsarcu)

- 59) Iacov II Stamate
- 60) Veniamin Costachi
- 61) Meletie
- 62) Sofronie (Miclescu)
- 63) Calinic (Miclescu)
- 64) Iosef (Naniescu)

După datele statistice clădirea Mitropoliei Moldovei ar fi costat 5.000.000 lei vechi, iar restaurarea 1.258.233 lei¹⁾.

Terminând visitarea acestei strălucite biserici a Mitropoliei Moldovei, am mulțumit lui Dumnezeu înaltului creator al tuturor văduțelor și ne văduțelor că m'a învrednicit la acesta, apoi am mulțumit Păr. Diacon Șerban care m'a condus. După aceea am mers de am sărutat mâna înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Iosef Naniescu* ce se afla în grădina ce este împrejurul bisericii.

Intrebându-mă I. P. S. S. că de unde sunt, i-am spus că sunt din Bucuresci, preot supra numerar la biserica Sf. Ión Moși și că am venit expre să vizitez biserica Sf. Mitropolii din Iași precum și alte biserici principale.

Înalt Prea Sf. Sale i-a părut bine și mi-a spus că *biserica noastră creștină este temelie Statului nostru Românesc, cum familia este temelie societății; că biserica și religiunea sunt legătura cea mai tare care înfrățesc pe oameni și îi apropie de Dumnezeu. Ea propagă iubirea aproapelui, îndulcesc moravurile și îmbunătățesc mulțimea săracă și suferindă care în orice societate din lume este cea mai numeroasă. Pentru biserică strămoșii noștri s-au luptat vecuri întregi. Biserica și religiunea înpuțină relele în omenire foarte mult, prin blândețea și mângâierea cuvântului Evangheliei. S'o iubim și s'o respectăm ca pe o mamă scumpă și duiosă.*

După aceea mi-a recomandat să vizitez și monăstirea Sf. Trei Erarhi și Sf. Nicolae Domnesc.

Am mulțumit *Înalt Prea Sf. Sale* pentru înalta bună vo-

1) P. G. Revista «Albina», No. 12, 13 pag. 362.

înțã adevãrat pãrintescã ce a avut cãtre mine, și sãrutându-i mãna cu profund respect, m'am retras.

BISERICA SF. TREI-ERARHI

De la Mitropolia Moldovei, am plecat la biserica Sf. Trei-Erarhi, care e aproape.

Acestã Sf. bisericã este reparatã radical și terminatã acum ; fãrã însă sã fie ceva din obiecte aședat într'însa.

A descrie eũ frumusețea, mãreția și sculptura în piatrã cu care e ziditã acestã bisericã, cum și felurimile de flori sãpate în piatrã, atãt în interior, dar mai cu sémã în exterior, 'mã este cu neputințã mie ; atãt voiũ spune cã cel mai nereligios om și cel mai indiferent cãtre biserica și religia nãstrã creștinã, rãmãne uimit și încremenit la vederea acestuĩ al doilea giuvaer dupã monastirea Curtea de Argeș, al țerei nãstre, moștenit de la prea mult evlavioșii și religioșii nãstri strãbunĩ.

Biserica Sf. Trei Erarhi din Iași este cântatã și descrisã, în vremuri, de multe pene mãestre, iatã ce ne spune una din ele, a rãposatuluĩ întru eternã și fericitã amintire, *Prea Sf. Melhisedec*, eruditul episcop al Romanuluĩ: ¹⁾

„Acestã Sf. monastire s'a ȓidit de *Vasile Lupu*, domnitorul Moldovei la anul 1639, precum aratã inscripția urmãtãre de la intrarea în bisericã :

«Cu voia Tatãluĩ și cu conlucrarea fiuluĩ și cu sãvîrșirea Sf. Duh. Iatã eũ robul stãpãnuluĩ Domnuluĩ Dumneȓeũ și mântuitorul nostru Isus Christos și închinãtor al Treimeĩ. Ión Vasile V.V. cu mila luĩ Dumneȓeũ Domnitor țerei Moldovei și cu Dómna nãstrã Teodosia și cu dãruițĩ de Dumneȓeũ copii Ión V.V., Maria și Luxandra, zidit'am acestã sf. rugã, în numele Sfinților trei Erarhi, Vasile cel mare, Grigore Teologu și Ión Crisostonul. Și s'a sfințit cu mãna Mitropolituluĩ Varlaam, anul 1639 Maiũ 6.,

Acestã bisericã capo-d'operã de artã arhitectonicã și sculp-

1) Melhisedec. Notițe Ist. și Arhiologice, pag. 161.

turală, care rivalisează cu monastirea de la Curtea de Argeș a lui Neagoe Basarab, este dovada de *spiritul inteligent și cult al lui Vasile Lupu*.

Episcopul Melhisedec ne spune că doctorul Gaster continuând descrierea bisericii Sf. Trei Erarhi, descrisă de arhidiaconul *Paul de Alepo*, ține: :

„Biserica Trei Erarhi este peste tot făcută de piatră cioplită și pe din afară este cu totul împodobită cu deosebită măiestrie, care întrece totă înțelepciunea, nu sunt lucruri plane ci toate sculptate. Dedesuptul coronamentului biserica este încinsă cu două brâie negre de piatră, cioplite asemenea. Biserica are două turle înalte. Intrarea la ea în Anvon este prin două uși, una spre sud și alta prin nord. D’asupra fiecărei uși este o ferăstră înaltă cu zăbrele și întocmai ca cele d’întăi. Antreul bisericii formează o boltă încrucișată. Ușa la intrarea în anvon este prin împrejur cioplită cu măiestrie; prin ușa acesta intri în nartică; în zidurile ei se află firide unde sunt mormintele copiilor lui Vasile Lupu și al Dómnului sale d’întăi.”

„Din nartică intri în templu prin două stâlpi mari ciopliți din piatră în formă de arbori prin cari sunt vine-de aur de jos până sus.

„Partea de mijloc a bisericii are asemenea două arcade una spre sud și alta spre nord.

„Cupolele bisericii sunt foarte înalte.

„Altarul este de o frumusețe și de o eleganță extra-ordinară și arcadele cupolei sunt diferite unele de altele și acoperite cu plăci de aur și de argint; în față are trei ferestre cu gratii și stâlpi de asemenea acoperiți cu aur.”

În genere se poate ține că această biserică, atât în privința zugrăvelei, cât și în privința frumuseței ei arhitectonice și sculpturale, coprinde mintea omului de mirare și de evlavie către Dumneșeu, și de respect către nemuritorul Domnitor Vasile Lupu V.V.; fără a nara aici, și obiectele mobile din biserică, descrise de episcopul Melhisedec, ci numai partea imobilă a ei, cum se afla la vizitarea mea.

BISERICA SF. NICOLAE

De la biserica Sf. Trei Erarhi m'am dus la biserica Sf. Nicolae, care iarăși nu este departe.

Acastă Sf. biserică s'a făcut acum din nou, mai mică după cum a fost, cu o turlă. Pe din afară era terminată, iar înăuntru acum se zugrăvea.

Biserica cea veche cu trei altare unde se săvârșea Sf. leiturghie în trei limbi: românește, grecesce și rusesce, d'odată; iată cum o descrie episcopul Melhisedec:

„Biserica Sf. Nicolae numit cel Domnesc spre deosebire de altă biserică a Sf. Nicolae numit cel sărac, s'a zidit de *Marele Ștefan* în anul 1491, precum arată următoarea inscripțiune:

„În numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh, Ión Ștefan V.V. cu mila lui Dumnezeu Domnitor țerei Moldovei, fiul Domnului Bogdan V.V., Voiu și zidi acest templu într-o pomenire și ruga Sf. Erarh și făcător de minuni Nicolae, spre desuflărire răposăților moși și părinți și a fratelui nostru și pentru sănătatea Domniei noastre și a fiilor noștri. Și am început a zidi în anul 1491 luna Iunie 1, și s'a săvârșit în luna August 1493.“

Acastă Sf. biserică în anul 1676 a fost reparată și reformată de Antonie Ruset. Reforma făcută de el consta în aceea, că a zidit din nou clopotnița și cele două altare lipite de biserica marelui Ștefan la intrarea în ea. Altarele acestea au fost dedicate: unul Sf. Arhidiacon Ștefan, altul Sf. mucenice Varvara. Între aceste două altare a fost intrarea în biserică a Marelui Ștefan, care coprindea în sine altarul principal. Atât biserica marelui Ștefan cât și altarele posterioare ale lui Ruset au fost zugrăvite.

Se vede că și Domniul *Duca Vodă* cu soția sa Dómnă Anastasia și fiul lor *Constantin Duca Vodă* au fost bine-făcători ai acestei Sf. biserici, căci portretele lor au fost zugrăvite pe peretele din dreapta bisericii marelui Ștefan, și cu epigrame grecești.

În această Sf. biserică a existat un vas sau cristelniță, pentru aiasmă, cu această inscripțiune :

„Acastă cristelniță datu-o'au *Antonie Ruse W.*, din mila lui Dumnezeu Domnul țerei Moldovei, la Sf. Mitropolie unde este hramul Sf. Nicolae în Iași, pentru pomană 1678.“

Din această inscripție se vede că după strămutarea Capitalei de la Suceva, biserica Marelui Ștefan din Iași a devenit Mitropolie unde locuia Mitropolitul țerei.

Acăsta a continuat până la domnia lui Duca Vodă, când *Domna Anastasia* a reînnoit biserica Sf. Ión Botezătorul ce se numea biserica albă, a dedicat-o Întâmpinării Domnului și a prefăcut-o în Mitropolie unde până astăzi este reședința mitropoliților Moldovei.

Biserica stretenia a existat până la anul 1833, când *Mitropolitul Veniamin* a dărîmat-o și a pus temelie actualei catedrale a Moldovei.

De la biserica Sf. Nicolae m'am dus la palatul administrativ din Iași care în vremuri a fost palatul Domnilor în aceiași curte cu Mitropolia.

Aci mi se înfațișă statuia de bronz pe pedestal de marmură roșie a *marelui erou al țerei Moldovei Ștefan cel Mare*; pe această statuie se află scrisă următoarea coprire :

În față :

Ștefan cel Mare 1457 Aprilie, 1504 Iulie.

La spate :

Ridicat prin subscripție națională.

După aceea admirai pozițiunea unde a fost palatul voevodilor Moldovei, unde se mai cunoște zidul cu care a fost împrejmuit cum și bolovanii de piatră mari, negri de vechime, în curtea bisericeii Sf. Nicolae; ruine ce pare că'ți șoptesc că a vădut multe evenimente și a petrecut multă lume! Ce pare că'ți spune că *omul este muritor, faptele bune însă, sunt nemuritoare*; și cu acestea se alege omul, din marea agitațiune și frământare a acestei lumi plină de lăcomii și de strâmbătăți !

După aceste vizite fiad ora prânzului, cu multă anevoință

d'abia am găsit un birt ținut de creștini (greci) pe strada Moțoc, de am cinat : fiind-că toate cele-alte sunt ținute și mișuite de evrei.

Rar, foarte rar se găsește prăvălie românească în orașul Iași.

În București, enoria noastră Sf. Ión Moși, începând de la casa cu No. 352 spre răsărit până la barieră, No. casei 413. pe strada cea mai principală, Calea Moșilor, lăsând pe cele-lalte strade, sunt : 72 de prăvălii, din cari 41 creștinesci în cari se coprinde și alte națiuni, cum : nemți, unguri etc., iar restul de 31 iudani curați.

Cum se vede este de îngrijit; ori-ce român iubitor de țara și némul său trebuie să se îngrijască, fiind-că némul evreesc se întinde ca pecinginea în toate orașele țerei românești.

După cină plecaiū la monastirea Goliea, unde am trecut prin hală. O ! Dumneșule ! aici ce veduiū, mă înspăimântaiū : totă hala era plină numai de evrei.

Am vedut evrei vîndînd carne, pesce, brînză, paseri, fructe, zarzavat, în fine ori-ce ; apoi prin oraș am vedut evrei cîrcumari, băcani, cojocarî, sacagiî, vîndînd porumb, pepeni, orz, ovê în fine ori-ce, numai pe câmp cât am mers eu până la Iași câte poști o fi, mi s'a spus că 24, numai ȕic evreu a-rînd, secerînd, cosind ori pîzind oile, sau boii, sau prășind iarba pe linia trenului, sau prin oraș vre-un evreu cu cîsa sau secera sau sapa la spinare, n'am vedut. Ei nu le produc aceste articole de prima necesitate pentru existența omului pe pămînt, ci numai le consumă și le speculă. Românul pasce vaca și o îngrijesce, iar ovreii îi mîncă laptele și untul.

O ! Dîmne ! asta e o mare nedreptate pe pămînt !

Dar ce mă încerc eu neînsemnatul să fac pe ori-ce român să înțelegă bine acêstă afacere, să se convingă de acêstă nedreptate ; să ne spue marele apostol al românismului, Bardul de la Mircesci, înfocatul și adevăratul patriot român, nemuritorul poet *Vasile Alexandri*, să ne spue el despre acêstă importantă chestiune, pot ȕice cea mai importantă.

Iată'î graiul : ¹⁾

1) V. Alexandri. Discurs ȕinut în ședința Senatului de la 10 Oct. 1879.

„Ce vedem ađi pe s ma acestei p rđi de lume ce se numesce România?

„Vedem un popor bl nd, generos, ospitalier, inteligent, iubitor de progres, apt a se asimila cu nađiile cele mai civilizate, tolerant în materie de religie; un popor care în timp de mai mulđi secol  de restriđte, de lupte cr ncene, a řtiut, prin o politică dibace ři prin vitejia lui, să'ři păstreze nađionalitatea ři să'ři scape mořia de poftele nes đioře ale puternicilor s i vecini; un popor care într'un număr mic de ani, a operat cu liniřte în s nul țerei sale reforme sociale de acelea cari la alte nađiuni a  pus sutimi de ani ca să se introducă prin torente de s nge; un popor care s'a afirmat în ochii lumei ři prin calitățile spiritului, ři prin calitățile inimei ři prin desvoltarea intelectuală ři prin bărbăția sufletului; poporul rom n, st p n pe o țară frumo� , m n s  ři menită prin poziția ei de a fi pridvorul templului civilizației moderne la marginea orientului încă barbar.

„Acest popor a avut din vechime ři p n  în đilele noastre, sórta cea mai stranie, cea mai periculósă pentru existența sa nađional , fiind o colonie latină perdut  între alte mari ginte de s nge strein. Vecinic el s'a găsit față cu un nou duřman, cu o nouă amenințare !... Când cu s lbatecele horde de la nord, când cu torentul asiatic ce a inundat o parte din Europa Orientală, când cu nenumărate încercări de cotropire ale vecinilor lui, Tătari, Unguri, Poloni etc., c nd cu otrava corosivă ři demoralizatoare a Fanariořilor, când cu brațul apăsător al protectoratului rusec ři câte alte calamități isvorite d' n ntru ři din afară . . . ři bietul vultur românesc, prins în lupte gigantice ři seculare, de ři a pierdut dou  prea scumpe din aripele lui, una peste Carpați ři alta peste Prut, a eřit învingător   relei sórte ce l'a persecutat, cu inima  ntr g , cu capul t f r ! . . .  n fine el a dat piept cu Turcul, care 'l ținea în vasalitate de 400 de ani, 'ři-a rec știgat independența vitejesce, atr g ndu 'ři laudele Europei, ři când, s rmanul, se credea scuturat de greutatea nenorocirilor, când se credea într'o viață scutit  de grijă ři de lupte. iată că se găsesce față cu

o nouă amenințare, față cu o nouă cumpănă, față cu năvălirea israelită ! . . .

„Ce este această nouă cumpănă ? Ce este această nouă năvălire ? Cine sunt năvălitorii, de unde vin ce voesc ? și cine este noul Moise care 'i conduce la noul pământ al făgăduinței, aședat astă dată pe malurile Dunărei ?

„Ce sunt năvălitorii ? Sunt un popor activ, iuteligent, neobosit întru îndeplinirea misiunii sale ; sunt adepți celui mai orb fanatism religios ; cei mai exclusiviști din toți locuitorii pământului, cei mai ne asimiliabili cu cele-lalte popóre ale lumii ! . . . Credincioși până la mórte religiei lor ; șefii lor sunt Rabiniî carî le dictéză legi speciale pentru ei ; patria lor e Talmudul ! Puterea lor e neměsurată căci se resimă și se întemeiază pe două alte puteri : fracmașonia religiósă și aurul !

De unde vin acești năvălitori ? Judecând după numărul înspăimântător ce curge neconținut pe toate frontierele țerei, pe toate potecile munților, peste plaiuri și peste ape, ar crede cine-va că ei fug alungați de biciul persecuției, căci năvălirea lor presintă spectacolul emigraților din secolii trecuți . . . însă nu ! . . . Ei vin în cea mai mare parte din Imperiul Austriei, unde evreii se bucură de protecția legilor și unde au căpătat chiar drepturi civile și politice. Ei vin și din Rusia care le-a acordat dreptul de a deveni proprietari . . . Fug dar de bine ! . . . Pentru ce ? . . . Aci e misterul care trebue să ne pue pe gânduri.

„Ce vreaú ei la noi ? . . . O poziție socială mai avantajósă ? . . . Nu, căci după plângerile lor, aici este țara persecuțiunii . . . O patrie ? Nu, căci patria lor este Talmudul ; în el cred, în el viețuesc, în el mor ! . . . Și acest fanatism secular face tária lor, căci el îi opresce de a se asimilia cu cele-lalte popóre și și de a se contopi în ele ; îi menține ca o nație streină între cele-lalte nații, ca un Stat în Stat. Ei caută dar aicea nu o poziție socială, nu o patrie dar o proprietate lesne de dobândit, efină de cumpărat ; o proprietate pe care să o pótă trece către orî-cine altul când această transacțiune comercială ar conveni intereselor lor ; o proprietate care prin poziția ei

să presinte avantajul de a fi ca o tarabă deschisă pe pragul ce desparte Orientul de Occident.

„Găsindu-se înecați între miliónele de locuitori ai marelor țări Europene, ei vrea, la rândul lor să înece pe un popor mic și prin ajutorul capitalurilor ce posedă, să devie proprietarii ai pământului aceluși popor, iar din vechii stăpâni ai țerei să facă niște iloți, precum sunt astă-zi țeranii din Galiția și o parte a Bucovinei.

„Țara Românescă e frumoasă și îmbelșugată, ea are orașe mari, drumuri de fier, șosele, instituții dezvoltate și un popor cam ne prevădător, ca toate popóarele de viță latină.

„Dacă prin nepăsarea noastră sau prin aplicarea unor fatale și absurde teorii umanitare, am da, înși-ne, o mână de ajutor la îndeplinirea planului lor, ar cădea pe capul nostru un blam.

„Dacă, înșelați de acele teorii înțelese pe dos, sau dominați de o spaimă imaginară sub influența unor amenințări imaginate, am uita că patria română este un deposit sacru încredințat nouă de părinții noștri pentru ca să 'l transmitem întreg și nepătat la copiii noștri.

„Acum să examinăm pe ce se întemeiază alianța israelită ca să reclame pentru numeroșii săi coreligionari drepturi de cetățeni în România? Cărți sunt serviciile făcute țerei de către comunitatea judaică? Adus'au ea vr'o dată ajutorul ei bănesc la nevoile Românilor fără a căta în acel ajutor un profit usurar? Unitu-s'au cu sufletul la durerile țerei? Impărtășit'au bucuria ei în zilele de triumf? Nu... Regret de a constata că Evreii din Moldova, afară de foarte puține excepții, s'au arătat vecinic nepăsători de sórta României, ba pot dice chiar ostili propășirei nóstre naționale. Unirea Principatelor a fost pentru ei un doliu!... Independența română o îngrijire, și lupta Românilor pentru acea independență un motiv de a scumpi banii, de a cresce camăta și de a specula asupra miseriei obștești!

„De la 1842 când a început năvălirea ovreiască s'au crescut camăta și au produs ruina proprietății mari.

„Fondat'au la noi evreii institute de folos public? Nu.

„Am neglijet de a pune în privirea lumei lungul isvod de locui-

torii aduși la sapă de lemn, și de familii odată avute și astă-zi cădute în sărăcie prin unealta infamă a usurei și prin hrăpirea nesățioasă a evreului ce exploatează mai cu seamă Moldova. Am neglijat de a publica în foile Europene durerosul și înspăimântătorul martirolog al nenorociților români otrăviți de Evrei prin băuturi falsificate.

„Rachiul otrăvit, vândut de Evrei prin satele noastre, are aceeași țintă și produce același efect: demoralizarea, secarea puterilor, tâmpirea și mórtea.

Privescă lumea nepărtinitóre starea prosperă a acelor ce se ȳc persecutați de noi, în comparație cu starea acelor ce sunt acușați de a fi persecutori, și declare în conștiința din care parte este persecuție?

„Cum, persecutatul se bucură de toate libertățile religioase și comerciale, cum el circulă și se aședă unde 'i place? Cum póte clădi burguri și ridica sinagoge și fonda jurnale?

„Dar se va găsi póte un filantrop, om de stat, economist politic care ar ȳce că persecutorul român e leneș și persecutatul evreu e harnic; că românul trebuie să dea pas evreului fiind unul încet și cel-l'alt activ. La acéstă stranie aserțiune voiñ răspunde acelui economist politic atât de aspru în privința românului și atât de generos în privința evreului, îi voiñ răspunde invitându'l să 'și arunce ochii pe câmpiile țerei și să vadă cine muncesce sub arșița sórelui în lunile de vară? Cine cu sudórea lui scóte róda pământului pentru că economistul politic să aibă cu ce trăi în lux, și pentru ca evreul persecutat să aibă ce exploata fără muncă.

„Românul e leneș? Dar . . . el e leneș la câștiguri ilicite și acéstă lene 'l onoréză, căci e o calitate, o probă de conștiință.

„Cum se face că în timp de 20 de ani numărul acelor persecutați a crescut de la 80.000 la 400.000?

„Iată un tablou îngrozitor de creșterea acestei populații năvălitóre:

„Recenseméntul din 1859 arată pentru populațiunea României următóarele cifre:

„4.299.000 creștini . . . Populațiune totală 4.434.000 suflete 135.000 jidani.

„Mișcarea populațiunii, adică sporirea prin excesul nascerilor asupra morților, după documentele statistice, ne dă până la 1872 următoarele cifre :

„4.586.500 creștini . . . Populațiune totală 1872 : 4.846.500 suflete, 260.000 jidani.

„Pe basa aceleiași creșteri, populațiunea pentru sfârșitul anului 1879, se poate admite ast-fel :

„4.759.500 creștini . . . Populațiune totală 1879 : 5.095.300 suflete, 335.800 jidani.

„Cifra de 335.800 jidani este greșită ; se poate privi ca adevărat 400.000.

„Din cifrele mai sus spuse rezultă că pe când populațiunea creștină în 20 de ani de la 1859—1879 a sporit cu 470.000 suflete adică cu a 9-a parte, populațiunea evreiască în acelaș interval a crescut cu 200.800 suflete, adică cu de 2 și jumătate ori, întreaga populațiune evreiască.“

Din calculele de mai sus ale lui Vasile Alexandri făcute în anul 1879 se constată că în România în acel an a fost 400.000 jidani, adică 1 la 13 locuitori : dar astă-đi anul 1899, adică 20 ani în urmă cât va mai fi crescut numărul lor ? Se ăice că sunt cu totul 700.000.

Să las însă, că Guvernele Țerei ca niște *adevărați părinți* ce ne îngrijesc și ne administreză, scie să supravegheze, ca această plagă pe capul țerei noastre să nu ia proporțiuni mai mari pe viitor și să 'mă urmez principalul meu subiect, pentru care m'am hotărât să scriu această modestă scriere.

MONASTIREA GOLIEA

Ajungând la Monastirea Goliea, ca să intri în curtea bisericeî, trebuie să intri prin gangul clopotniței, o colosală construcție, dărâmată pe jumătate.

Monastirea Goliea e d'o mărime colosală, construită de piatră.

Acéastă Sf. Monastire iată cum o descrie Episcopul Melhi-sedec :

„Monastirea Goliea ese zidită de *marele logofăt Ioan Golia și soția sa Ana*. Biserica lui Golia a fost o bisericuță mică de piatră ; dar *Vasile Vodă* o a zidit după monastirea Sf. Trei Erarhi, mare și frumoasă, așa că pe atunci aceste două monastiri erau în Iași cele mai iscusite. Motivul care l-a îndemnat pe Vasile Vodă a ridica biserica lui Goliea, ni 'l arată Archidiaconul *Paul de Alepp*, în descrierea călătoriei sale în Moldova cu patriahul Macarie la jumătatea veacului al 17-lea la finele domniei lui Vasile Vodă. El numesce Monastirea Goliea, Monastirea Maicii Domnului.“

Iată cuvintele Archidiaconului Paul de Alepp :

„Mersem în trăsură cu Patriahul Macarie, ca să vedem Monastirea Maicii Domnului, care aparține Dómnnei consórtiei beiuului, fiind zidită de ea de curând, biserica e foarte frumoasă. Acolo se află o veche și miraculoasă iconă a Maicii Domnului, încadrată cu 24 de rosarie. Măinele și brațele sale sunt de aur curat, făcându-se cu extremă cheltuială din partea Dómnnei ; căci fiul său Ștefan Vodă, cădând în bôlă grea și fiind dus de către mama sa la picióarele acelei icóne s'a însănătoșit. Din'naintea icónei sunt candelale de argint aurite cari ard tot d'a-una.

«In fața ușei sanctuarului sunt 4 candelabre de bronz mai frumoase și mai strălucite de cât aurul, lucrate în Danemarca și plătite, se zice, cu greutatea lor în argint.

«Din dosul jețului beiuului, pe o colónă e portretul lui Vasile Vodă în tóată statura, într'o haină îmblănită cu samur și ținând în mână efigia bisericeii pe care o presintă Domnului nostru Isus Cristos, spre bine cuvântare, înconjurat de îngeri. După el stă nevasta sa Dómna, o principesă circasiană, într'o haină tóată de samur, și urmată de fiicile sale, dintre ele una e acum cu Poloni și o alta fu căsătorită de curînd după fiul cazacului Chmeluischi. Lângă ei este Ștefan Vodă cu o a treia soră, cari după aceea fură duși în Galiția.

«Vasile Vodă avea un fecior Ión, dar acela era schilod. El

dorise să aibă un fecior întreg la fire, ceea ce a și dobândit prin nascerea copilului Ștefan. De aceia se explică și disperata rugăcinne a Dómnnei-mamă, și năzuirea ei la icóna făcătoare de minuni de la Goliea, și soțul ei pentru zidirea noiei biserici mai frumoasă și mai mare de cât cea veche a lui Goliea. Copilul s'a însănătoșit și a fost Domn în Moldova între anii 1658—1662. Vasile Vodă a împlinit votul Dómnnei, și a zidit din nou monastirea Golia».

Din descrierea reproducă mai sus, să vede că încă fiind Vasile Vodă în tron, biserica monastirei era gata și funcționa în totă splendoria ei. Cu toate acestea, din inscripția ce vom reproduce îndată, care este pusă de Ștefan Vodă d'asupra ușei bisericeii, se vede că rămăsese încă ceva nesfârșit de Vasile Vodă, carele fu detronat la 1652 de George Ștefan cu ajutorul ungarilor. Acele lipsuri le-a îndeplinit fiul său după ce s'a făcut Domn. Acesta se arată în următoarea inscripțiune slavonă ce este frumos lucrată, pusă d'asupra ușei la intrarea din pridvor în biserică. Inscripțiunea este despărțită în două colóne, și între ele la mijloc este marca țerei :

„Cu voința Tatălui, și cu conlucrarea fiului și cu sêvêrsirea Sf. Duh. Iată eu robul Domnului Dumneșeului nostru Isus Christos Ión Vasile VV. A zidit această Sf. monastire unde este templul înălțării, și nu o au sêvêrsit. Iar noi cu ajutorul lui Dumneșeu, Ión Ștefan VV. o sêvêrsii în anul 1660, Maiu 24.“

În nartica bisericeii sunt portretele ctitorilor.

În stênga :

Ieremia Movilă, marele logofet Ión Goliea cu soția sa Ana, și cu un fiu al lor.

La dreapta :

Vasile Vodă, Dómnna sa, Ștefan Vodă și Ruxandra Dómnna.

Observăm în fine, că biserica actuală a monastirei Goliea nu este în forma cum a zidit'o Vasile Vodă și cu fiul său, ci prefăcută în urma dărămării ei printr'un cutremur mare.

Cronica țerei ne spune că în anul 1739, Maiu 31, sub domnia lui Grigorie Ghica s'a întâmpat un mare cutremur

de pământ, carele între alte multe case și monastiri, a dărîmat și monastirea Goliea.

Icona făcătoare de minuni, de care am pomenit, încă din vechime a făcut a se privi această monastire ca un loc de tămăduire, mai ales pentru epileptici și alienați, care alergau aci spre vindecare prin rugăciune pentru a căror primire și întreținere monastirea avea deosebite încăperi.

În timpurile din urmă s'a înființat un ospiciu de alienați aici, dupe regulele științei medicale.

Altă însemnătate a căpătat monastirea Goliea, prin acea că din timpurile Domnitorului Alexandru Moruzi (1803—1805) aici s'a făcut casa apelor de unde ele se împrăscie în oraș. *Pentru această mare bine-facere s'a instituit la această monastire, a se serba cu procesiune ziua isvorului Maicei Domnului, în Vinerea săptămânei luminate.*

MONASTIREA BĂRBOIU

De la monastirea Goliea am plecat la monastirea Bărboiu, care nu este în așa mare depărtare

Episcopul Melhisedec ne spune că această sf. monastire a fost zidită mai întînu pe la începutul véculei al XVII-lea de *marele Vornic Bărboiul*, în onórea Sf. Apostoli Petru și Pavel. Apoi pe la 1669 urmașii lui Bărboiu, boerii Sturzesci, au înzestrat această sf. biserică cu moșii și au prefăcut'o în monastire.

Vechia biserică a lui Bărboiu a existat până la anul 1837. Ea a avut forma bisericilor moldovenesci obicînuite, și d'asupra două turle, din care una a servit de clopotniță. Egumenul grec d'atunci a dărîmat'o și a făcut pe această actuală: o biserică destul de frumoasă, în stil bizantin: un cuadra-lungăreț cu ferești mari, cu acoperămintul plan și ornat cu cinci mici cupole d'asupra.

Înăuntru cu două rînduri de colóne în număr de opt, patru de marmoră, iar patru de zid văpsite marmuriu; ele despart bolta și biserica în trei părți; cu un altar spațios. La

reînnoirea bisericeii a luat parte și marele logofăt Dimitrie Sturza. Acesta se constată din următoarea inscripție română, ce este d'asupra ușei la intrarea din afară :

„Acest Sf. locaș al Bărboiului unde se prăsnuesce soborul Sf. Apostoli, s'a prefăcut din temelie acum în anul 1841, cu cheltuială din veniturile acestei monastiri și cu ajutorul marelui logofăt Dimitrie Sturza și soției sale Elena, prin silința, sârguința și ostenela Mitropolitului Grigorie Iriniopoleos, și a boerilor Sturzeschi ctitori ai acestei monastiri, spre vecinică pomenire a lor și a tot nêmul“.

În interiorul bisericeii pe același perete d'asupra ușei se cîtesce următoarea inscripție :

„Sub stăpânirea prea evseveosului Domnului nostru voevod a tótă Moldova Mihail V.V. Grigorie Sturza, arhipăstorînd înalt Prea Sfințitul Mitropolit Veniamin, s'a ridicat din temelie și s'a zugrăvit acest prea frumos și Dumneșcesc templu întru slăvită pomenire a sfinților și slăviților și prea lăudaților Apostoli și întăiū corifei Petru și Pavel, și s'a sêvêrșit din averea și cu cheltuiala sfințitei și cinstitei monastiri împêrătescî și patriarchicescî a vetopedului din sfîntul Munte al Atosului, spre vecinică pomenire a fericîților și pururea pomeniților ctitori și a tot nêmul prea nobililor boeri Sturzeschi care aū afiorisit sfințita monastire Bărboiū sfințitei marelui monastiri a Vagidiului pentru ertarea păcatelor lor. Acestă cheltuială s'a făcut prin multe osteneli și sudori ale smeritului Mitropolit al Iriniopoliei Grigorie Vetopediul, pentru mîntuirea sufletescă a sa. Prin conlucrarea și neadormită privighere asupra acestei construcțiuni a arhimandritului și Ecsarhului Dionisie Vetopedênul, s'a sêvêrșit în anul mântuirii 1844, în luna lui Ianuarie.“

În lăuntru bisericeii în partea dréptă este zidit în părete un monument de marmoră albă, sub care sunt înmormântați mai mulți membri ai familiei Sturzeschi.

Acesta se vede din următoarele inscripțiuni :

„Cel ce crede întru mine de va și muri, viū va fi. Lui Sandu Stefan Sturza distinsului boer și vistier al Moldovei,

născut în anul 1758, mutat către Domnul în anul 1831, Iunie 7.“

„Ecaterina Sturdza, fiica lui Constantin Moruzi Domnul Moldo-Valachiei. S'a născut în anul 1767, s'a mutat către Domnul în anul 1831, Februarie 25.“

„Aici odihnesce robul lui Dumnezeu Alexandru Mihail Sturza, născut la 1794, adormit la 1849.“

La intrarea în biserică, în partea stângă este mormântul Domnitorului Ioan Sturza. Săvârșit din viață la 2 Februarie 1842, domnind în Moldova de la 1822 Iulie 1 până la 1828 Aprilie 23.

Monastirea Bărboiū are și o prea frumoasă și înaltă clopotniță.

MONASTIREA DANCULUI

De la monastirea Bărboiul m'am dus la monastirea Dancului pe care am găsit-o închisă. Acastă biserică este foarte ruinată, după cum mi s'a spus, se va dărâma spre a se lărgi curtea tétrului național din Iași, ce s'a construit lângă acesta biserică.

Acastă Sf. biserică s'a zidit de *Iurie Dancul* în anul 1541, pe timpul lui Petru Rareș VV.

Iată inscripțiunea acestei Sf. biserici:

„In numele Tatălui și al Fiului și al Sf. Duh. Bine voi robul lui Dumnezeu panul Iurie Dancul și zidi acest templu spre ruga Archistraticului Mihail și Gavril și celor-l'alte puteri netrupesci și spre pomenire sieși și părinților săi și pentru toți răposaiții, și s'a săvârșit în zilele ecceviosului Ioan Petru VV. în anul 1541, luna Iulie 30 zile.“

Acastă Sf. biserică până în zilele Domnului Constantin Duca Vodă (a doua domnie 1700—1704), a fost biserică parohială.

Acest Domn a prefăcut-o în monastire și a închinat-o la o monastire din Rumelia, dedicată Sf. patru-zeci de mucenici.

De la acastă Sf. biserică. am vizitat tétrul care este a-

própe. Apói statua lui *Gheorghe Asache*, care e în fața teatrului.

Acéstă statue are următórea inscripțiune :

În față :

Primului învățător din Moldova, Gheorghe Asache.

Șcólele românesce recunoscătóre.

La spate.

Născut 1788, reposat 1869.

Apói statua lui *Miron Costin*, ce este tot lângă tétru, dar în partea despre miadă-nópte.

Apói am mers de am asistat la vecernie, la biserica Sf. Spiridon unde este spitalul. În acéstă Sf. biserică care era fórte curată. se distingea un mare policandru de argint fórte frumos; iar Sf. slujbă se sêvêrșea cu multă strictetă.

MONASTIREA GALATA

A doua ȕi am plecat cu trăsura la monastirea Galata, ce se află lângă Iași în partea despre apus a orașului pe un dél.

Și acéstă Sf. biserică este mărétă, fórte mare, și zidită de piatră; are o colosală clopotniță. Este împrejmută cu zid înalt.

N'am putut'o vedea în interior fiind-că era închisă, și preotul lipsea d'acasă, care șade în apropiere, fiind-că casele din curtea bisericeî sunt locuite de soldați.

Acéstă Sf. monastire este zidită de *Petru Șchiopu* la anul 1578. El o zidise întâi pe o vale, în marginea Iașilor, despre miadă-ȕi, dincolo de Bahlui, dar acéstă biserică s'a dărîmat, curênd; în cât el venind a doua óră la Domnie în anul 1548, a zidit'o din nou pe un dél, unde se află și aȕi.

Monastirea Galata, după arhitectura sa este una din monumentele arhitectonice ale vécului al XVI-lea.

Petre Șchiopu și Dómna sa Maria se află înmormântați la acéstă sf. monastire.

MONASTIREA FRUMOASĂ

De la monnstirea Galata am plecat la monastirea Frumósa ce se află în partea despre miază-zi a oraşului.

Şi în casele acestei monastiri se află soldaţi; şi este împrejmuită cu zid înalt; are o măreaţă clopotniţă care în vîrf în loc de cruce, are ochiul lui Dumnezeu poleit în aur. Biserica d'asemenea este foarte măreţă. În interiorul său ca obiecte principale se distinge, două mari policandre de aur masiv după cum mi s'a spus. Apoi candelarele din biserică d'o frumuseţe rară.

Ctitorii sunt zugrăviţi :

Grigore Ghica II şi soţia sa Dómnă Joiţa, primii fondatori, cu copiii lor Scarlat şi Matei Ghica ce în urmă au devenit Domni, şi o copilă Ruxandra.

În partea exterioară din stînga, se află monumentul pe mormîntul Domnitorului Moldovei Mihail Sturdza născut la 1758, săvîrşit la 1833.

MONASTIREA CETĂŢUIA

De la monastirea Frumósa m'am dus la monastirea Cetăţuia ce se află în partea despre miază-zi pe un deal foarte înalt.

Aseastă Sf. biserică era în reparaţiune în partea exterioară.

N'am putut intra în interior fiind închisă, şi cheile fiind la preot cara şade în oraş. Am privit'o în interior pe fereastră, după schela zidarului, ferestrele fiind foarte sus.

Episcopul Melhisedec ne spune că acéstă monastire este zidită de *Duca vodă* în a doua Domnie la anul 1672 sub Mitropolitul Moldovei Dosoteiŭ; fiind zugrăvit în biserică Duca Vodă, Dómnă lui Anastasia, şi copiii lor : Constantin, Ruxandra, Ecaterina, Elena şi altă copilă mică.

Monastirea aceasta are cea mai frumósă poziţiune : ea este situată pe un deal înalt care predomină asupra Iaşilor.

De nicăeri nu se póte privi mai bine oraşul ca de aici. Acéstă monastire a fost destinată a fi tot d'o dată şi fortă-

reață de apărare, în care se asigurau Domniî în timp de rebeliuni și de invasiuni barbare. De aceea ea era o curte spațioasă, îngrădită cu zid înalt; la poartă are o clopotniță măreță cu marca țerei.

În curtea acestei monastiri se află nisce ruini, ce au fost palatul lui Duca Vodă și pe care omul vizitator contemplându-le, și cugetând la acele timpuri pline de adevărata dragoste creștină a românilor și a glorioșilor Domni creștini, îi vine să esclame cu cuvintele duios ale poetului român: ¹⁾

O ziduri întristate, o monument slăvit!
 În ce mărire înaltă și voi ați strălucit,
 Ce jale vă cuprinde, cum totul v'a perit!
 Sub osândirea sorții de tot ați înegrit;
 Din gloria străbună nimic nu v'a rămas.
 Ori unde nu se vede nici urma unui pas,
 Și 'n vreme ce o dată ori-care muritor
 Privea la voi cu rîvnă, cu ochi ațintitor,
 Acum de spaimă multă se trage înapoi
 Îndată ce privirea-i cade drept pe voi....
 Dar, însă, ziduri triste aveți un ce plăcut,
 Când ochiul vă privesce în liniștit minut,
 De jale 'l pătrundeți, de milă 'l uimiți,
 Voi încă în ființă drept pildă ne slujiți,
 Cum cele mai slăvite și cu temei de fier
 A omenirii fapte din fața lumii pier.
 Cum toate se repune ca urme îndărăt
 Pe aripele vremei de nu se mai arăt.
 Cum omul, cât să fie în toate săvîrșit
 Pe negândite cade sau pier în sfârșit,
 Eu unul, în credință, mai mult mă mulțumesc
 A voastră dărimare pe gânduri să privesc,
 De cât zidire 'naltă de cât palat frumos,
 Cu strălucire multă dar fără de folos.

1) Vasile Cârlova. Autorii Români pag. 179.

MONASTIREA SOCOLA

Visitând Monastirea Cetățuia, am mers de am vizitat Monastirea Socola, care se află în aceeași direcțiune a Iașilor dar ceva mai spre răsărit de monastirea Cetățuia, situată într-o vale. Biserica am găsit-o închisă.

Accastă Sf. monastire este fondată la anul 1572 de *Domnița Sultana*, fiica lui Alexandru Lăpușneanu V.V.

Biserica a fost refăcută la anul 1827, ea însă a păstrat caracterul de arhitectură al epocii în care a fost lucrată la fundațiune.

Lângă această monastire acum s'a zidit un mare spital pentru alienați.

A treia zi am mers de am vizitat Palatul Universității pe al cărui frontispiciu are scris cu slove mari de aur:

1860 **Universitatea** 1896. Apoi pe plăci de marmură albă, busturile.

În dreapta:

1) Matei Basarab, 2) Vasile Alexandri, 3) Miron Costin, 4) Gheorghe Asachi, 5) Vasile Lupu, 6), Mihail Cogălniceanu.

În stînga.

1) Mihail Sturdza principele Moldovei, 2) Aug. Treb. Laurian, 3) Dosoteiu Mitropolitul, 4) Veniamin Costachi, 5) Grigore A. Ghica, 6) Al. Ión I Cuza.

De la Universitate am mers de am luat puțin aer de la grădina Copou, ce este situată în aceeași direcțiune spre miază-noapte de oraș, cum este șoseaua Chiselef din București. Aici este un mare monument: O columnă ținută de 4 lei.

Pe urmă am mers să vizitez cimitirul orașului, ce este situat în partea despre răsărit, pe strada numită Eternitatea.

Aici am văzut marețul monument al lui Vasile Adamache ce are în față această inscripțiune:

Academia Română recunoscătoare.

La spate:

Patriotului luminat Vasile Adamache.

Am mai văzut monumentul lui Dinutric Suceveanu renumitul protopsalt al Sf. Mitropolii din Iași, și după cum mi s'a spus de preotul cimitirului, mare filantrop.

După aceia mormîntul arhiereului Erimia Gălăţeanul.

Apoi al arhiereului Vladimir Suhopan ce a fost Vicar în Bucuresci sub Mitropolitul Calinic Miclescu. In fine între multe alte, încă un monument pe mormîntul Elisei Mărzescu în etate de 15 ani, cu următoarea poesie :

Anii dulci ai tinereţii
S'aû pălit d'al morţei vînt,
Şi speranţele vieţii
Dispărură în mormînt.
Voi ce m'aţi iubit în lume,
Suvenirea mea păstraţi
Să şoptiţi al meu nume
Când pe Dumnezeu rugaţi.

Maî erau câte-va biserici principale de vizitat în Iaşi, dar timpul şi resursele mele ne permiţendu-mi, a cincia di după plecarea mea din Bucuresci, am plecat înapoi ducînd cu mine cele maî plăcute impresiuni şi suveniruri scumpe ce se află în oraşul Iaşi, iar pe de altă parte mîhnit pînă în suflet de mulţimea jidanilor cu care e coplesit sërmanul oraş Iaşi.

Să ascultăm însă plîngerea şi durerea marelui apostol al Românismului, poetul *Vasile Alexandri* ').

Scumpă Moldovă! ţară de jale!
Ah! în ce stare tu ai ajuns!
Lasă-mă a plînge ranele tale
Căci pînă 'n suflet mă simt pătruns!
Tu ce esci bună, dulce, iubită,
Tu ce esci fiica lui Dumnezeu,
Lu-i şi corbî şi vulpi streine
Fac a lor hrană din corpul tău.
Şi tu Moldovă, plătesci cu bine,
La toţi aceia care 'ţi fac rău!

O! cât de crunte's otrăvitoare
 Sunt pentru tine a lor mușcări,
 Când ei cu buze sfâșietore
 Răspund l'a-tale dulci sărutări!
 Pentru corónă'ți de Suverană,
 Pentru al tău nume și al tău drept
 Eă înfrunta-voiă hidră dușmană,
 Ș'un scut ți-oî face din al meu piept!
 Voi ȃice ție: „mamă întristată!
 Prinde la suflet în viitor,
 Căci tu scăpa-vei din muncă o-dată!
 Și 'i avea parte de viitor!
 Las' să pradă hoții în taină,
 Să urle lupii în urma ta.
 Lasă'î să rupă mândra ta haină,...
 Haină mai mândră tu vei purta!
 În zadar răii vrău în orbire
 Cereasca lege a 'mpotrivi.
 Cerul voesce a ta mărire
 Și tu Moldovă, mare vei fi!»

Modesta mea călătorie făcută în orașul Iași, și visitarea frumóselor biserici d'acolo, m'a impresionat și entusiasmat așa de mult în cât m'am hotărît să scriu această călătorie a mea, pentru că după cum ne spune un mare patriot Român¹ de câte ori străbatem vécurile istoriei nóstre, suntem co-prinși de un religios respect pentru faptele cele mari, pentru bărbăția, pentru ȃtriotismul, pentru credința ce găsim în acest glorios trecut, și suntem fericiți de câte ori ocasiunea ne duce în mijlocul acestui măreț spectacol care singur póte întări inimele și încuraja sufletele întristate de moliciunea și căderea timpurilor presente. Câte exemple de virtuți mari la strămoșii nóștri, și câte învățături folositoare pentru noi, urmașii lor, când am voi să cunóscem bine acele virtuți, când ele s'ar în

1) Radu Ionescu. Revistă Română 1862. Necrologul lui Ștefan cel Mare, pag. 517.

tipări adânc în inima noastră și când ne-am pune toate silințele spre a le imita! Ce timpuri de mărire, de putere și de eroi! Acolo vedem o lungă luptă de veacuri pentru neatârarea țerei; acolo găsim nenumărate fapte de mari sacrificii și de un nemărginit devotament pentru drepturile sfinte ale acestei țări, care de multe ori ar fi fost copleșită de sălbaticile năvăliri ale păgânilor; acolo admirăm, cu inima coprinsă de o mândrie națională, patriotismul acelor Domni eroi și mari căpitani iluștri cavaleri ai creștinătății care au făcut să răsună în lume gloria armelor române, și care, în fruntea unor cete mici, pline de curaj și de vitejie erau neobosiți în lupta lor pentru patrie, pentru libertate și pentru credință.

Acest trecut atât de glorios și de strălucit prin numeroasele lupte ale strămoșilor noștri și prin nenumăratele lor biruințe, este singura noastră glorie, singurul izvor sacru al naționalității noastre; acest trecut ne-a păstrat, după atâtea veacuri, limba ce suntem mândri că vorbim, credința curată acelor dintâi părinți ai bisericei lui Isus Christos, și mai presus de toate, drepturile cele mari de care ne bucurăm astăzi de a trăi ca națiune liberă în mijlocul unor împărății puternice care au coprins atâtea țări! Acest trecut trebuie să fie tot d'a-una viă în mintea noastră, să fie tot d'a-una desfășurat cu totă mărirea sa înaintea ochilor noștri, și să deștepte în noi toți o adâncă recunoscință și o generală admirațiune pentru neperitabilele fapte ale strămoșilor noștri și pentru drepturile cele mari ce ei au știut să păstreze acestei țări, cu sacrificiul vieții lor. Ne simțim coprinși de o viață nouă și însuflețiți de speranță și credință în viitorul patriei noastre de câte ori ne ducem cu gândirea în acest trecut, și facem apel la toți bărbații cu inimă și cu talent ca să scuture pulberea uitării aruncată peste aceste veacuri de glorie națională și să facă din ele obiectul statornic al cugetărilor și ocupațiunilor lor.

Să ne silim, fie-care pe cât mijlocul îl iartă, să vorbim despre acest trecut, să-l aducem necontenit aminte Românilor, să arătăm pe fie-care erou cu totă strălucirea în care este înfășurat, să înfățișăm fie care faptă, fie-care biruință cu totă

adevărata sa mărire, să dăm cea mai mare întindere documentelor care pot arunca o lumină nouă asupra acestui trecut, și să cunoștem bine calca urmată de strămoșii noștri spre a ajunge cu mijloce mici, la atâta glorie și putere. Atunci poate, acel mare spirit de viață națională a istoriei noastre va goni din mijlocul nostru moliciunea și nepăsarea care ne-au coprins, astăzi, va deștepta în sufletele slăbite, bărbăția, credința către religia noastră Românească, și patriotismul bravilor noștri strămoși, și va împinge pe aceia cari au putere și mijloce pe adevărata cale națională care să reînvieze între Români, trecutele veacuri de mărire, și să-i ducă la un viitor de putere, de independență eternă, și de fericit progres.

MATEI BASARAB

Unul dintre Domnitorii cei mai celebri ai țerei Românesce, unul dintre cei mai înfocați apărători și protectori ai bisericei și ai religiunei noastre Creștinesce, un mare zelos și adevărat Apostol al Românismului, este fără îndoială și ilustrul Domnitor *Matei Basarab*.

Acest bun, blând și faimos Domn este fiul vornicului Danciu, și al jupânesei Stanca din satul Brâncoveni județul Romanați; el să trăgea din familia Basarabescilor de peste Olt și făcea parte din partida boerilor Pârvulesci. Suirea sa pe tron s'a făcut prin ajutorul Oltenilor, și prin ajutorul Oltenilor a domnit.

În locul lui Leon Tomșea, el fu ales Domnitor de către boeri ca puținii alți dintre predecesorii săi, și ocupă scaunul Domnesc în ziua de 10 Martie anul 1633 în urma unei alegeri în totă regula.

Prin suirea sa pe tron erau împăcate două din ramurile pretendenților la Domnie. El era de bună sémă urmașu al Dănescilor fiind văr bun cu Radu Șerban Basarab; afară de acesta dēnsul se căsătorise cu Elena Năsturel sora lui Udriște Năsturel și moștenitoarea lui Pătrașcu fiul lui Mihaiu Viteazul, care 'murise de tânăr fără copii; prin urmare el reprezenta și ramura Drăculescilor Călugăresci, a cărei parte bărbătească se stinsese; se înrudea asemenea prin Domnița Florica care se măritase cu Stroe Buzescu, cu puternica familie a Buzescilor, care ajunsese atât de puternică ca și Pârvulescii de altă dată, care mai se stinsese; prin urmare Matei Basarab avea toate

șensele de a domni cât se pôte mai mult, mai cu sémă că era fôrte bogat, om cu mare pricepere, cumpănire, dréptă judecată, mult patriotism și dotat cu mare religiozitate.

Cât timp a domnit el în țara Românească, a făcut multe lucruri folositoare concetățenilor săi; mai întâi scóse din biserică limba slavonă, prin acésta el învrednici pre credincioși ca să înțelegă rugăciunile ce se rostéu de preoți în biserică; după aceea înlocui în actele și corespondența oficială limba slavonă prin cea română; *împedică năvălirea clerului grec* care amenința a copleși pe cel Român; apoi cu crisovul de la anul 1639, împreună cu Mitropolitul țarei Teofil, Ignatie Episcopul Râmnicului, și cu Stefan Episcopul Buzéului, împreună cu soborul întregel țeri, *smulse din mâinile grecilor* prin secularizare monastirile: Tismana, Cozia, Argeșiu, Bistrița, Govora, Délul, Glavaciogul, Snagovul, Cotmeana, Valea, Râncăciovul, Mislea, Bolintinul, Câmpu-Lung, Căldărușianî, Brâncovenî, Sadova, Arnota, Gura Motrului, Potocul, Nucetul, și Tânganul; care nu fusese închinat de fondatorii lor la nici o monastire streină, și pe care Domniî grecisați din urmă le închinase fără nici un drept la diferite monastiri grecești din Orient; pe urmă ridică de-asupra monastirilor dăjdiile și sarcinile înființate de mai mulți Domni ce'l precedase; numi prin alegerea soborului egumenî. Români pe la monastiri pe totă viéta, înapoie monastirilor satele cotropite de boeri cu voea Domnilor; pe urmă reconstrui cetatea Târgoviștea, înființă tipografie românească la Mitropolia din Tîrgoviștea și puse să se tipărescă cărți Românesce; adună într'un mare volum sub titlu de îndreptarea legii toate legile, pravilele, obiceiurile țerei, și usurile religióse civile și reprisive și le tipări în noua sa tipografie. Înființă școlă pentru preoți și cântăreți.

În fine construi și repară 40 de monastiri, cele mai multe cădute în ruină din cauza vechimei și-a cutremurilor, pe care monastiri le înzestră cu moși mari și bogate daruri.¹⁾

Iată cum spune însuși despre acele 40 de monastiri zidite

1) N. D. Popescu. Calendar pe anul 1892. pag. 74.

de el, prin inscripțiunea ultimei sale monastiri Sărindarul din Bucuresci, care din nenorocire s'a dărâmat.

«Făcând Domnia mea 40 de biserici, precum mă făgăduisem la Dumneșeu, am îndeplinit cu acesta pe care am zidit-o din temelie în locul unei bisericuțe vechi ce se dicea a coconilor, zidită de Vlad banul Severinului și al Făgărașului la anul 6870, și am numit-o Sărindarul, la leatul 7160, lăsând tot hramul adormirea ca să fie pomenire părinților, noș și fiilor noștri Amin».)

Să nasce acum întrebarea care să fie acele 40 de biserici zidite de mărinimosul Domn Matei Basarab? eu m'am ocupat cu această importantă chestiune și am descoperit de prin cărți acestea: Monastirea Cârnu din județul Buzău, Sadova jud. Dolj, fosta Sărindarul, Căldărușani, Negoesci Ilfov, Câmpu-Lung, Gura Motrului Mehedinți, Strihaia, Brebu Prahova. Sovejea Putna, Arnota Vâlcea, Monastirea dintr'un lemn, Govora, Plumbuita, Sf. Apostoli din Bucuresci, Biserica Domnescă din Ploesci, Sf. Niculae din Târgoviște, Plătăresci Ilfov, Brâncoveni Romanai, Drăgănesci Teleorman, Sf. Dumitru din Craiova. Măcsineni, Episcopia Buzăului (fost schitul Frăsinet), Mitropolia din Târgoviștea, Slobozia Ialomița și Mărcuța.

Iar restul de 15 monastiri, în interesul țerei noastre, ș'al memoriei ilustrului întemeetor Matei Basarab, sunt rugate acele persoane ce le vor descoperi, de prin cărți, din inscripțiuni, sau alte isvóre să bine-voesca a le face cunoscute prin publicitate, spre a se ști de tot românul iubitor de nêmul și țara sa, în complet acele 40 de biserici zidite de marele, renumitul și nemuritorul Domn Matei Basarab.

Acest mărinimos Domn, nici el n'a scăpat de ura și dușmăniile lumii aceștiea. La urcarea sa pe tron o parte dintre boerii țerei, în majoritate greci, preferară a se da în partea lui Radu fiul lui Alecsandru Ilieași ce Domnea în Moldova și pe care Pôrta îl numise Domn fără știrea boerilor țerei.

1) Acastă inscripțiune este copiată din colecția Domnului Major Papazoglu. C. St. Bilciurescu. Monastirile și Bisericile din Romania. Biserica Sărindar din Bucuresci, pag. 142.

Acest Radu cu boerii partizanii săi, și cu oște de adunătură plătiți și compusă din Tătari, Turci și Moldoveni porniră spre Bucuresci spre a'î lua tronul lui Matei Basarab. Matei aflând despre această noutate, nu stătu în nelucrare, ci'și adună toate oștile de care putu să dispună.

Radu și ai săi se apropieă și a trecut apa Colentina pe la Obilesci (Pantelimon) și tăbărără sub pólele monastirei Vornicului Dan (Mărcuța) unde maseră nóptea. A doua zi, inamicii se isbiră sub pólele monastirei Plumbuita pe malurile Colentinei, Radu fu învins și pus pe gónă de Matei, unde răzbi la Afumați și de acolo se îndreptă și se duse în Moldova la tatăl său.

În memoria acestui resbel glorios, de bună siamă că Matei Basarab a rezidit Sf. monastirea Plumbuita. După cum spune poetul Român ¹⁾ că,

Monastirile zidite
De pe atneci mărturisesc
Tot învingeri implinite
De poporul Românesc.

După aceea Matei Basarab ca să se întărească și mai mult pe tron, avu curagiul să facă cea ce nu îndrăsnise mulți să săvârșească, adică: se hotărâ a se duce în persónă la Constantinopole spre a se îndrepta și a se face cunoscut Sultanului și curței sale. Așa dar plecă din Búcurești în ziua de 13 Septembrie 1633, însoțit de Mitropolitul Grigorie, Episcopul Teofil și o mulțime de boeri. Din cauza intrigilor ce se urzîu de boeri inamicii săi, fu primit însă de Sultan tocmai la 25 Ianuarie 1634. Și stând la judecată cu boerii care îi aducîu diferite pârî, dreptatea a rămas în favórea sa, în cât boerii inamici eșiră rușinați, iar Matei fu condus la conacul său cu mari onoruri și cu o pompă ne mai pomenită până atunci la un Domn Român. După aceea la 3 Februarie 1634 fu primit din nou de Sultan, care 'l investi cu noi steme și dădu boerilor caftani; apoi la 18 Februarie porni din Constantinopole, și la 10 Martie

1) G. Sion. Poesii. Mărirea Strămoșilor, pag: 85

reintră în Bucuresci, unde fu primit de boeri și popor cu multă bucurie.

După acestea Matei Basarab pe când se ocupa cu înbunătățirile țării sale, o nouă furtună și mai violentă se scormoni pe capul său; și acesta și mai grea și mai dureroasă pentru-că venea de la însuși fratele său.

Vasile Lupu urcându-sa pe tronul Moldovei în locul lui Alexandru Ilieașiu, din cauza intrigilor turcesci și grecesci, ce atunci mișuiu în țară, invidiază pe Matei Basarab și dorește a-l lua tronul. Două lupte au avut între dânși, și pe amândouă le-a pierdut Vasile Lupu. În acest mare conflict intervin Paisie Patriarhul Ierusalimului, și Varlaam Mitropolitul Moldovei ca să împace pe Vasile și pe Matei, Voevođii. În acest scop Mitropolitul Varlaam a făcut mai multe călătorii la Târgoviscea, la Matei Vodă. Insuși principele Transilvaniei Racoți I-i a intrat și el la mijloc ca să-l împace.¹⁾

În fine la anul 1645 Matei Basarab și Vasile Lupu se împăcară. Și spre semn și întărire de împăcare și de prietenie Vasile Vodă a zidit cu cheltuēla sa o monastire în Târgoviscea numită Stelea.

Iată și inscripția acestei Sf. monastiri:

„Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu sporul Duhului Sfânt. Închinătorul întru Cristos Dumneđeu și în sfântă și de vieață făcătoare și ne despărțită Treime, Ión Vasile VV. cu mila lui Dumneđeu Domn țării Moldovei. Acest Sf. hram al Invieri Domnului nostru și Mântuitorul nostru Isus Cristos, mai înainte zidit de Stelea neguțătorul, și unde au fost astrucat corpul răposatului părintelui nostru Nicolae Vel Aga, când ne-au dăruit Domnul Dumneđeu cu domnia țării Moldovei stricatău acea de mai înaintea noastră Sf. biserică, și sperând în ajutorul lui Dumneđeu, am început a o reedifica în ȕilele fratelui nostru Ión Matei Basarab VV. cu mila lui Dumneđeu Domn țării Ungro-Valahiei. Și s'a u isprăvit cu voia lui Dumneđeu în luna Septembrie anul 1645. Scrisau Apostol.“

1) Al. Papadopol Calimat. Despre Gheorghe Ștefan VV. Domnul Moldovci, pag. 33

În această monastire au fost găsduiți la 1650, de Matei Basarab, Patriarhul Antiohiei Macarie și Archidiaconul său Paul de Alep care ne au lăsat descrierea principatelor Muntenia și Moldova din acea epocă.¹⁾

În timpul acela, monastirea Stelea a fost cea mai frumoasă din orașul Târgovisce. Numai pentru poleitul crucilor de pe cupole Vasile Lupu cheltuise 700 galbeni. Iar astăzi cum se află îngheață inima piosului creștin când o vede în ce stare de ruină este!!

Motivul că pe această monastire o a ales Vasile Lupu a o rezidi cu totul din nou este: pentru că aici a fost înmormintat tatăl său Nicolae Vel Agă.

Asemenea și Matei Basarab, spre semn și întărire de împăciuire și de înfrățenie cu Vasile Lupu, a zidit, tot atunci în Moldova Monastirea Sovejea, în ținutul Putnei Plaiul Zăbrăuți, așezată în fundul munților Vrancei, în valea Dragomira, cum dovedesce această inscripție de pe ușa bisericii.

«Cu ajutorul lui Dumnezeu, cu porunca și cu cheltuēla prea păcătosului rob al lui Dumnezeu Ión Matei Basarab Domnul și Voevodul a totă țara Ungro-Valahiei, și a soției sale Dónna Elena s'a ridicat acest Dumneșcesc hram al nascerii Domnului Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Isus Cristos, afară din hotarele țerei noastre, în locul Moldovenesc al Vrancei. S'a zidit cu buna voință și cu condescendența la voința noastră a prea iubitului fratelui nostru Domnul Moldovei Ión Vasile VV. în anul faceri lumii 7153.»

Schitul Sovejea, se zidise întâiu la 1637 de Ieromonahul Partenie de la monastirea Bisericanii, cu ajutorul Țarului Moscovei Mihail al III, cum dovedesce actul subscris de Mitropolitul Moldovei și Sucevei Varlaam, de Evloghie Episcopul Romanului, de Atanasie Episcopul Rădăuților și de Gheorghe Episcopul de Huși. În zilele războaielor dintre Matei Basarab și Vasile Lupu, acest schit au fost pustiit și stricat de către aliații Unguri și Munteni. Acum Matei Vodă îl restaură și

făcea din schit o mare monastire, în amintirea îpîciuirii sale cu Vasile Lupu, și după stăruințele Mitropolitului Varlam, ca pe această biserică a o rezidi fiind-că o distrusese prin resbel. ¹⁾

Dar abia aū trecut cinci ani și streinii vrăjmași ai țerei, iarăși învrăjbiră pe acești doi mari și mărinimoși Domni ai țerei Românești; care vrajbă se sfârși tot prin învingerea lui Vasile Lupu, în bătălia ce a avut la Finta pe Ialomița.

Dacă 'acești Domni ar fi fost în bună armonie în timpul îndelungatei lor Domnii, ar fi făcut tot mai mult bine acestei încercate țeri, și epoca lor de domnie s'ar fi numit cu adevărat epoca de aur pentru țara Românească; fiind-că amândouă aū fost omeni cu calități superioare. Mari bine făcători, zeloși apărători și protectori ai bisericei religiunei și ai țerei lor; nisce adevărate geni ai României.

Amândouă aū lăsat urme neșterse, prin care se probéză în mod evident generațiilor, mărețica și patriotismul sufletelor lor. Unul înpodobindu-și țara între alte multe bine faceri și cu 40 de biserici; iară altul între altele cu strălucita monastire sf. trei Erarchi din Iași, care este al doilea giuvacr al țerei, după Monastirea Curtea de Argeșiu, și care s'a reparat acum radical din râvna M. S. Prea Înălțatului și de Cristos Iubitorul Regele nostru Carol I.

Matei Basarab după o Domnie de 21 de ani încetă din viață după o vârstă de peste 70 ani, în ziua de 8 Aprilie anul 1654, cinci luni după ce încetase din viață soția sa Dómna Elena, și fu înmormîntat în biserica Domnescă din Târgoviște, iar d'asupra mormîntului sên a fost pusă o frumósă piatră cu următoarea poezie:

Aicea zac eu Matei, în acest mormînt rece,
Pentru că cu voi, cu vii numai pociu petrece,
Cela ce am fost ore când de toți prea lăudat,
Acum zac fără suflet, de lut înpresurat.
Nu mai vë rog, d'am greșit să mă ertați
Acest mormînt întunecat pururea să'l cercetați.

1) Idem pag. 35.

Osemintele lui Matei Basarab au fost desgropate de aici, și transportate la Monastirea Arnota făcută de el unde se află și astăzi.

Pe aceste oseminte ale lui Matei Basarab se află o piatră de marmură albă, de o execuțiune admirabilă. Se prezintă în relief marca țerei: Vulturul cu Cruce, Sórele și Luna de două laturi, sub ghiarele pasărei un coif, sus o coronă, având de amândouă părțile trofee: Zea, stégul cu Cruce, tobă, trâmbița, bucium, tolba cu săgeți, arc, ciocan, alibardă, tun și două butoe de praf de pușcă.

Apoi următoarea inscripție :

„Aicea zace Matei Basarab prin harul lui Dumnezeu odinióră stăpân și Voevod al țerei Românesce, bărbat prea înțelept, prea viteaz și milostiv; al multor biserici și monastiri întemeetor și înoinitor, nici odată biruit în biruințe, Vrășmașilor înfricoșetor, prietenilor ocrotitor, al țerei sale înavușitor, carele cu mare avuție și cu totă înbelșlugarea în pace și în linisce a domnit 21 de ani. A adormit întru Domnul în adâncimea anilor, în anul Domnului 1654, în cinstite bătrânețe“.

Când este dovedit și se scie în mod cert mărețele fapte săvârșite de Matei Basarab pentru țara Românescă: Când este dovedit și se scie în mod cert cât a protejeat și a apărat el limba religiunea și biserica românescă, care după cum să scie a fost *sórele dădător de viață pentru Români!* când este dovedit și să scie în mod cert, *cu cât foc și ardóre ș'a apărat el țara sa, de năvălirile streinismului: care a fost și este foarte periculos pentru țara Românescă, cu cât zel și cald patriotism a lucrat el pentru înălțarea și prosperitatea acestei țeri!* Când se scie toate aceste: *Matei Basarab* se consideră cu drept cuvânt unul dintre cei dintâi bine făcători ai acestei țeri; și ca atare Româanismul trebuie să-i fie recunoscător. Și recunoștința va fi îndeplinită prin immortalizarea ilustrei sale memorii printr'o probă vie, adică: prin înălțarea unei mărețe statne. Deci dar cu cel mai profund respect se atrage prin acesta, cu tot dinadinsul, înalta atențiune a valoroșilor noștri înalți Demnitarî Bisericesci și politicesci ca să

facă să se ia inițiativa spre a se ridica pe locul unde au fost biserica Sărindar, în locul squarului numit pacea popórelor, o statuă lui Matei Basarab, chiar pe locul Sf. Mese, unde a fost a 40-a biserică zidită de el, și pe pedestalul acestei statue să se scrie între alte fapte eroice și patriotice ale lui și cele 40 de biserici zidite de el. Acésta ca o recunoscință; sciut fiindcă, *datori sunt fiii să cinstéscă cenușa și virtutea strămoșéscă.*

1) Publicat și în ziarul societăței clerului român «Consolatorul» No. 8 și 9, anul 1899.

C U V Î N T

Așezat și pronunțat la nascerea Domnului nostru Ișus Christos, anul 1897, în biserica Sf. Ioan (Moși) din Bucuresci, de Preotul Marin Dumitrescu.

*Mărire întru cei de sus, lui Dumnezeu,
și pe pământ pace, între oameni, bună-voire.
(Luca, Cap. 2 Inc. I).*

Acestea sunt, iubiți creștini, primele cuvinte mari și sublime, adresate lumii de Domnul și Mântuitorul nostru Ișus Christos, prin îngeri săi, imediat după nașterea Sa, asupra căror sublime cuvinte, vă atrag deosebită luare aminte, pentru că în aceste vorbe mari se reazămă totă legea și scriptura, de la întemeierea lumii, și se va rezema cât va fi lumea.

La aceste cuvinte să ne gândim în tot-d'a-una în vieța noastră, pe aceste cuvinte să le ascultăm și urmăm, căci pentru ele s'a pogorât Dumnezeu pe pământ, și s'a născut din Sf. feciורă Maria, serbare măreață ce o serbăm astă-đi.

Frađilor,

După cum ne spune Sf. scriptură, la începutul lumii, când Dumnezeu a făcut pe om, sânt acum 7405 ani, l'a făcut bun și drept, după chipul și asemănarea sa l'a făcut pe densus. Bărbat și femeie i-a făcut pe ei. Și i-a bine cuvîntat în đina în care i-a făcut. Apoi i-a aședat într'o grădină strălucită, ca să o lucreze și s'o păzească. După accia le-a poruncit ca din toți pomii ce se aflau în acca grădină să mănânce, dar din pomul cunoscinței binelui și al rului să nu mănânce, ei or în ce đi vor mânca, cu mörte vor muri. Duhul cel rău,

însă, transformat în șearpe, Ț-a îndemnat, și ei, sârmanii, s'au amăgit și au mâncat. Decî, dar, au călcat porunca dată lor de Dumnezeu. Din cauza călcării acestei porunci sfinte, copiii și urmașii din neam în neam ai lui Adam și Evei, s'au abătut la fapte rele ; și cu cât s'au înmulțit lumea pe fața pămîntului, cu atît și faptele rele și fără de legile, au crescut din ce în ce și mai mult în nêmul omenesc.

Vădînd Dumnezeu că rîutatea ômenilor a crescut așa de mult și că tôte cugetările inimei lor sunt numai rîutate, s'a întristat în inima sa și s'a hotărât să stărpescă prin potop de ape tot nêmul omenesc după fața pămîntului. De la om până la animal, până la tărătorii și până la pasările cerului. Așa dar, a pierdut Dumnezeu tîtă suflarea de pe pămînt prin potop. Noe însă, a aflat grația lui Dumnezeu de a scăpat. Dar Noe a avut feciori și fete și decî iarăși s'a înmulțit lumea. Și, cu cât lumea se înmulțea, cu atît și feptele rele, și nelegiuirile și mai mult cresceau.

Vădînd Dumnezeu atâtea nedreptăți și fără de legi din partea ômenilor, și fiindu Ț milă, ca un bun părinte, de fiii sîi, a voit să Ț mîntuiască, și decî a trebuit să se pogoare pe pămînt, să se facă om, întrupându-se din Sf. feciôră Maria, și să se nască dintr'ânsa, într'o esle din orașul Betleemul Iudeei, în zilele lui Irod Impêratul.

Eveniment mare! Sărbătoare distinsă ! pe care astă-Ți o prăsnesc a 1897 oară tîtă creștinătatea de pe fața pămîntului, și o va prăsnui cât va fi lumea.

După cum ne spune Sf. Evanghelie, nascerea lui Isus Christos așa a fost. „*Find logodită Sf. feciôră Maria, mama lui Isus, cu Iosif, mai înainte d'a fi ei împreună, s'a aflat avînd în pîntece din duhul sfînt. Dar Iosif, fiind drept și nevrînd s'o vîdească, a vrut s'o lase pe ascuns.*

Și pe cînd gîndea la acîstea, iacă îngerul Domnului, Ți s'a arătat în vis, zicînd: *Iosife, nu te teme d'a lua pe Maria, că ce s'a zămislit într'ânsa, de la Duhul Sf. este și ea va nasce fiu, și veȚ chema numele lui Isus, căci el va mîntui lumea de păcatele lor*“ . (Matei, Cap. Inc. 18).

Cum a fost vicața lui Isus Christos cât timp a vețuit pe pământ, și ce exemple a lăsat lumii?

Modul cum persóna lui Isus Christos este descrisă în Sf. Evanghelie, rezultă că el nu se pôte confunda cu nici unul din fiil lui Adam, cari aũ existat, saũ cari vor exista pe pământ până la finitul lumii, căci, tot ce se rapórtă despre el, este mai pre sus de om și de natura umană.

În extrema umilință, a lui Isus Christos, se vede tot ce pôte fi mai înalt și mai covârșitor, căci blândețea și bunătatea sa sunt mai pre sus de ceea ce pricepe mintea umană. Iubirea sa de ómenii nu are marginii, căci nimenii, nici odată, nu 'și-a închiiuit, că omul, trebuie să iubească pe vrășmașii săi; iar cu exemplul vieței sale, ne învață, că noi, trebuie să facem bine, celor ce ne fac rău, și să iubim pe cei ce ne urăsc.

Pentru a aduce la îndeplinire scopul întrupărei și al venirei sale în lume, mântuirea ómenilor, prin readucerea lor la cunoștința adevăratului Dumnezeu, el în vârsta tinereților sale suferă insulte de tot felul și cele mai cumplite prigonirii, fără a șovăi, fără a riposta ceva și fără a se da înapoi. Nevinovat fiind, suferă ura și calomnia, tăcând, bine-cuvîntând și rugându-se a se erta păcatele celor ce 'l insulta și tortura. Un singur moment nu 'și a pierdut profunda și extrema sa linisce sufletescă, ci, tot-d'a-una, cu aceiași mulțumire sufletescă, lucra și îndemna la bine și la virtute.

Purtând adevărata natură umană, avea și era cuprins de toate sentimentele cele nobile, inerinte acestei naturi. Simțea bucuria și întristarea; bucurându-se de fericirea ómenilor și întristându-se de faptele lor cele rele. În preziua morței sale îl vedem rugându-se și în acelaș timp, ca om, întristându-se; dar, fiind, cu natura sa divină, mai pre sus de ómenii, învinge melancolia și întristarea sa sufletescă, și, în mijlocul întristării și al amărăciunei, în mijlocul persecuțiilor nedrepte și al torturilor, la cari era supus nevinovat fiind, nu scóte nici un cuvînt de ură saũ de răsbunare.

Ducând crucea și pe ea suferind moartea, la batjocurile ce 'i se adresa, el nu răspundea de cât cu cuvintele celei mai

marî şi mai sfinte iubiri. El nu face alt, de cât se ruga pentru persecutorii şi ucigătorii săi. *S'a sfârşit*, este ultimul său cuvînt, simbolul trimfului său.

Tóte acestea covîrşesc marginele naturei umane, orî cât s'a distins unii fii ai lui Adam, prin viaţa şi faptele lor. În persóna lui *Isus Christos* este singurul fenomen, ce se presintă în Istoria omenirei, pe care însuşi ateii 'l recunosc.

În totă viaţa sa, Isus Christos, nu face de cât voia părintelui ceresc. El, pe pămînt fiind, lucră ca cum ar fi într'o altă sferă, în sfera cerescă, căci faptele ce el săvârşesce, şi virtuţile, la cari el îndeamnă pe ómenî, nu sunt pămîntesci, nici comune şi cunoscute ómenilor. Nu se luptă de cât contra *nedreptăţei, a răului şi a păcatului* şi vorbeşte tot-d'a-una cu putere şi autoritate, la care nimeni nu póte, de cât să cedeze şi să se supună, căci majestatea, care este în el, covârşesce totă nobleţea şi bunătatea cunoscută ómenilor.

El este adevăratul ideal curat şi perfect, la care póte să aspire omul, pentru care se şi numesce fiul omului. Nu pórtă în sine simbolul vre-unui neam sau popor, ci, este mai pre sus de orî ce naţionalitate, de orî ce localitate, distanţă şi timp. În cercul activităţii sale intră şi se coprinde totă omenirea împărţită în némuri şi popóre. La el nu se află Elin sau Roman, Iudeu sau Persan, Egiptean sau Brahman, ci, toţi sunt una, pot să 'i urmeze şi să se mîntuiască prin cuvintele Evangheliei sale.

În el, dispăre culórea de rasă şi tóte obiceiurile şi năzuinţele némurilor se asimiléză, devenind toţi iarăşi fii ai lui Adam, fraţi între dînşii şi fii ai aceluiaşi părinte—Dumneđeu.

Isus Christos îşi consacră totă viaţa şi activitatea sa pentru binele ómenilor; el suferă pentru ei tóte şi chiar mórtea cea mai desonorată, mórte de cruce.

El predică tutulor *Evanghelia mîntuirei* şi caută să rege-nereze, prin *Evanghelia* sa, întréga omenire, schimbându-le vieţa, moravurile şi ideile religióse, înălţându 'i la adevărata religiune şi cult, plăcut şi bine primit de Dumneđeu.

El întreprinde renascerea morală a omenirei, pe calea păcel

și a convingerei raționale. Departe de el sabia și siluirea. Cel ce voesce și crede în mine și în cel ce m'a trimis pe mine, ȳice el, acela să mântuesce. Intreprinderea sa pare, celor mari ai lui Israil și puternicilor ȳilei d'atunci, un scandal și o ne-bunic, dar el preȳice tuturor, cu siguranȳă, că cuvintele sale, vor ajunge până la marginile lumei, și îndeamnă pe Discipoli săi, să 'l urmeze mai departe, ȳicându-le: Indrăsnii, aveȳi încredere și curagiū, căci, eu am învins lumea.

Și cine sunt aceștiea care vin să-și asume răspunderea d'a-l vesti neamurilor până la marginile pământului? Ce pregătire materiă, morală sau intelectuală au? Simpli Galilei, ca și învăȳătorul lor, care ca și el nu avău unde să și plece capul. Dar ei au credinȳă, că vor învinge și vor supune lumea, spre a crede și a se închina celui crucificat pe Golgota, și au și supus-o.

Ast-fel este după descrierile Evangeliștilor, persoana lui Isus Cristos, Domnul și Mântuitorul nostru. Așa esemple a lăsat lumei. Așa ar trebui fraȳilor să veȳuască lumea pe pământ.

Așca dar cum să presintă arătarea sa în lume, cele în-tâmplăte și triumful evangheliei sale să presintă ca un fenomen extra-ordinar, în care se vede degetul lui Dumnezeu, singur care a putut să facă, ca din sămânȳa cea mică, să crească arborile creștîenismului, sub care toȳi ômenii să pot umbri și adăposti, găsind alinare în tôte nevoile vieȳei, mângâere sufletăscă, credinȳă și speranȳă pentru o viăȳă eternă dincolo de mormînt, *a cărui esenȳă sunt faptele nôstre cele bune ce vom săvârși aici pre pământ.*

Fraȳilor !

Ca cel mai mic, și cel mai după urmă următor al Aposto-lilor, profit și eu astă-ȳi de o sîrbătore, așa de mare și atât de solemnă, a nașterii Domnului nostru Isus Cristos, și, de și cu nedestoinicie, îmi fac însă datoria sfântă care mi se impune și propoveduesc de pe acest anvon, sublimele cuvinte ale Mântuitorului Cristos transmise noă de Sf. Evanghelie, prin

care ni se spune, că numai faptele cele bune ce va putea face omul pre pământ cât trăește, cu ele se alege; iar cele lalte toate cum: gloria, averea, lăcșul, petrecerile, etc. sunt toate nimic, sunt deșertăciuni, sunt trecătoare. Tot din Sf. Evangelie să șcie că cea mai neprețuită moșcenire pentru fiii și urmașii tăi. o Omule! este numele cel bun cel poți lăsa după morțe.

Toate bunurile pămăntesci, care tu omule le-ai adunat, și le-ai păstrat pentru moșcenitorii și urmașii tăi, li se pot răpi de nisce neprevăđute nenorociri ale vieței. Dar stima care tu o insuflă pentru tine în inimile contemporanilor, și care de obicei să face mai mare și mai lămurită, când cursul vieței tale pămăntesci este împlinit, când or ce ură amuțesc din naintea mormântului și pisma încetăză și ea cu clevetirile ei.

Dacă să îndestulăză omul ca să aibă un nume bun numai până când trăește între ómenii, el nici odată n'a cunoscut mărimea virtutei.

Așa dar iubiți ascultători, să luăm bine aminte, să judecăm matur, că scopul venirii Măntuitorului pre pământ, și formarea bisericeii sale în tot neamul ómenesc, nu este altul, de cât ca în totă lumea, în toate țările, și în toate orașele și satele, în toate enoriile și familiile să existe aceste mari și sublime cuvinte pronunțate de Isus Cristos, prin îngerii săi. imediat după născerea sa; adică: Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pre pământ pace între ómenii bună-voire.

Adică omul în tot d'auna să iubăscă și să prea mărească pre Dumnezeu, din totă inima sa, din tot sufletul și cugetul său, și din totă virtutea sa. Iar pe ómenii să-i iubăscă ca pe sine însuși. Să nu răpăscă dreptul altuia, să nu asuprească pe altul, să nu fie răzbunător, etc. Cu un cuvânt, dacă omule nu-ți place să-ți faci ție altul rău, nici tu să nu faci la altul rău. *Și atunci, și numai atunci, va fi pace și dragoste între ómenii și Dumnezeu se va proslăvi întru Slava Sa. Amin.*¹⁾

1) Publicat în «Teologul» Anul I No. 20.

CUVÎNT

Aședat și pronunțat la 22 Februarie 1898, în Duminica I-ia a Sf. și marelui post, în Biserica Sf. Ión (Moși) din București, de preotul Marin Dumitrescu.

*Adevăr, adevăr ȳic voă, că acest neam
de bôlă nu ese din om fără numai cu ru-
găciune și cu post.*

(Matei Cap XVII Vers 14)

Așa a ȳis fraȳi creștini Mântuitorul lumei Domnul nostru Isus Christos, pe când propoveduea în lume și făcea minuni, când s'a prezentat la El un om care ingenunchind înaintea lui ȳicea: *Dómnne; miluesce pe fiul meu: că este lunatec, și reu pătimesce; că de multe ori cade în foc și de multe ori cade în apă.*

Mântuitorul Christos vindecând pre acel bolnav, de aceea bôlă cumplită, s'a adresat către Ucenicii Săi și li-a ȳis: acest ném de bôlă nu ese din om, fără numai cu rugăciuni și cu post.

Așa dar, astă-ȳi fiind Duminica întâiea a Sf. și marelui post, e de mare necesitate, să cere inperios, ca după slabele mele puteri, cu smerenie să vorbesc de post care e virtutea cea mai importantă, pentru că cine are marea norocire s'o posedă și practice, nu în zadar s'a născut în această lume; și dacă o are pe acesta, tóte cele l'alte virtuȳi vin de sine, și deci omul este fericit pe acest pământ.

Ce este dar cumpătarea? Ce este postul? și de unde se nasce el?

Un mare evlavios și renumit Domn al țerei nóstre, Négoe

Basarab, care a întemeiet Monastirea Curtea de Argeș, ce strălucesce în această țară, cum sórele pe cer; a ȑis: că, *postul se nasce în om din frica de Dumneȑeȑ. Iar din post să nasce curățenia, din curățenie să nasce rugăriunea, și din rugăciune smerenia, smerenia nasce dragostea, iar dragostea totă legea și proorocia rězămă.*

Omul necumpătat, omul îmbuibat de mâncare și mai cu sémă de bėtură multă, n'are altă preocupare, nu se gȑndesce la alt-ceva de cȑt la acestea. Observaȑi în această lume și veȑi vedea că așea este.

Corpul lor este asemenea ca focul, iar mâncarea și bėutura peste măsură este ca lemnele, ce cu cȑt bagȑ lemne în foc, cu atȑta să aȑȑă și să aprinde focul și mai mare și arde. Așea și la om, din mâncare și bėetură multă, tȑte relele vin, tȑte nenorocirile, tȑte bólele, și decȑ și sfărșitul vieȑei într'un mod prematur, prȑpȑstios și fatal.

Drept aceea dar, omul să fugă de ne-cumpătare în mâncare și bėetură multă, și să se nevoescă cu cumpătare, cu postul, căci de la acestea tȑte bunătȑțile isvorăsc.

Omul care mȑnȑncă puȑin, în tot-d'a-una e sȑtul; omul care mȑnȑncă mult în tot-d'a-una nu e sȑtul.

Iubiȑi Creștini!

Postul să derivă de la Dumneȑeȑ. El este primul legiuitor al postului. *Insușȑ Domnul nostru Isus Cristos a postit 40 de ȑile și 40 de noȑȑi.* (Matei cap. IV. Vers 2, 3.)

Virtutea acėsta însă, de bună sémă se vede că e ca o flȑre care nu pȑte cresce în or ce loc, așa și ea n'a prins rădăcină în totă lumea, și decȑ urmȑtorȑ Mȑntuitorului Cristos, Sf. Apostoli, aȑ fost nevoiȑi, să aplice legea Domnului, și să atragȑ atenȑiunea lumeȑ să fie cumpătată, să postescă, pentru care a legiuit Canonul 69.

Apoi urmașȑ Sf. Apostoli, Sf. Pȑrinȑi, să instituescă cele patru posturi de peste an, cele douė ȑile din sėptėmȑnă, și să legiuescă și ei Canȑnele: Sinȑduȑ al 6-lea Ecumenic Canonu

29, 52 și 89. Laudichiea Canonu 49, 51, 52. Gangra Canonu 19.

Luminătorul lumei, stâlpul bisericeii lui Cristos cel ne-clătit, marele dascăl al lumei și Erarh, Sf. Ión cel cu cuvintele lui ca aurul cu adevărat, la a cărui iconă noi creștinii ne închinăm și o sărutăm, și cu drept cuvânt, mare zelos și credincios următor al lui Isus Cristos, iată ce spunea la anul 386, după Cristos, în timpul preoției sale, păstoriților săi din acel timp, despre cumpătare, despre post. Care cuvinte pentru temeinicia adevărului conținute întrânsele s'a păstrat și transmis, din generație în generație, până în zilele noastre.

«Să nu ne temem de post, carele ne liberază de nenumărate reutăți.

«Eu ȋic acesta nu fără temei, ci pentru că știu, că unii se tem de post, ca de un tiran cumplit, și din potrivă ei înșiși să vatămă pe sine prin îmbuibare și ne cumpătare. Eu deci vă îndemn, ca să nu perdeți prin desfătare și beție folosul ce aduce postul. Postul nu este sêlbatic și înfricoșat ci înfățișarea lui este blândă și lină.¹⁾

Inalt Prea Sfințitul nostru Arhiepiscop, actualul Mitropolit Primat D. D. Iosef, în zelul Sêu și marea Sa râvnă și dorință ce are, pentru binele și fericirea păstoriților Sêi, din Eparhiea sf. Mitropolii a Ungro Valachiei, și deci ș'a scumpei noastre Patrii, cu blândeței cunoscută, ca un bun și adevărat părinte sufletesc, iată cum ne învătă și ne spune despre cumpătare, despre post.

Postul este veselia sufletelor, înfrumusețarea bătrânilor, disciplina și educațiunea tinerilor; Invățătorul celor cumpătați diédemă, și ornamentul a tótă vârsta și secul. Căci dacă postul e dietă bună pentru restabilirea și păstrarea sênătăței trupesci, cu atât mai vêrtos este el adevărată dietă a sufletului și semnul cel mai dinstinctiv al evlaviei, care spre tóte este de folos, având atât făgăduința vieței de acum cât și a celei viitoare.

1) Episcopul 'elhisedec. Predice. pag. 409—410.

Postul este s^{en}ătate, sciință, agerimea minței, înțelegere, frumusețe și deosebite daruri de la Dumnezeu.

Trebue bine înțeles, iubiților, că postul nu este numai schimbarea bucatelor, s'au înfrânarea totală or parțielă de hrană pe o vreme, ci post este or ce faptă de abnegațiune. Postindu-ne, fraților, trupesce, să ne postim și duhovnicesce. Să deslegăm totă legătura nedreptăței, să rupem încurcăturile tocmelelor celor silnice, tot zapisul cel nedrept să'l spargem.

Dar rugăciunea? O Dumnezeu! Prea Sfinte!

Ea este singurul mijloc de a ne pune or când în contact direct cu părintele Ceresc, de la care vine fie ce clipelă a a vieței noastre, fie ce suflare, bucătică de pâine, paharul de apă, rađa de lumină, picătura de pl^oe, or-ce adiere, or-ce bucurie, or-ce oră de recreație, de odihnă și de somn, t^ote talentele și darurile spirituale; și precum el deschide mâna Sa și ni le dă cu dragoste și cu și, săptămână cu săptămână, lună cu lună, așa și noi trebue să-i mulțumim pentru t^ote și în tot timpul.¹⁾

Fraților!

Din cele spuse până acum, s'a văd^{ut} în mod clar și sigur, că postul s'a instituit de Dumnezeu pentru binele și fericirea Omenirei, și vă atrag deosebită luare aminte cu dréptă și matură judecată să judecați și să vedeți *cât de folositoare, și cât de sublime au fost, sunt, și vor fi, învățăturile Mântuitorului Cristos, ale urmașilor Săi Sf. Apostoli și Sf. Părinți, și câte folose a adus și aduce pentru n^{eu}m^{ul} omenesc religiunea noastră Creștinăscă! Ce măr^{eu}ță și sublimă e menirea bisericei lui Cristos pre pământ!*

Deci dar cum să nu ascultăm glasul bisericei, când ea ne spune să postim, să fim cumpătați pentru însuși fericirea noastră! Cum să nu ascultăm glasul ei, când ea ca o mamă duiosă ne învață și ne spune să iubim pre Dumnezeu din t^ota inima noastră, și pre or-ce om ca și pre noi înșine, și acesta

¹⁾ Cartea pastorală a I. P. S. Arhiepiscop și Mitr. Primat al României D.D. Iosif, 1887 pag. 21, 23, 25.

pentru binele nostru! Cum ne recomandă ea dragostea crescî-nescă: Știut fiind că omul fără dragoste este și fără speranță și pe acela care-l domină pisma, ura și mânia, îl prigonesce gróza.

Cele mai bune puteri ale omului amorțesc dacă nu iubesc pre consemenii săi, și el nu-i iubesc pre ei, dacă nu venerădă pre Dumneđeű.

Amórea către Dumneđeű, este viața ta cea adevărată O Omule! căci ea este legăméntul puterilor minții și inimei tale!

Caută împrejurul téeu omule și ia în băgare de sémă, ce este omul, care nu iubesc pre Dumneđeű. Pre acela sue'l pe tronurile păméntului, dă'í lui putere peste ținuturile ómenilor, lasă'l să împărățescă peste mările păméntului, și supune scep-trului său tóte nemărginitele lor țermuri! însă lasă'l fără iu-bire către Dumneđeű, și vei afla pe cel mai sêrac din supușii săi, care este temător de Dumneđeű, că este mult mai fericit de cât dênsul.

Precum nu există adevărată onóre fără virtute, așa nu póte fi nici dreptate între ómeni fără Dumneđeű.

Cum să nu ascultăm glasul bisericei nóstre, când ea ne chiamă și ne îndemnă ca o mamă duiósă, la înplinirea dato-riilor nóstre, către noi, către țară, către autorități și familia noastră! pentru însuși binele și fericirea noastră, în lumea acésta care e vremelnică, și în cea viitoare dincolo de mormént care e eternă.

Biserica ne învață că tóte bunătățile care ar trebui să le aibă or ce om pre pămént, de la cumpătare, de la post își au sorgintea lor. *Cine e cumpătat la mîncare și bêtură este sănătos și truesce și sufletesce.* O Dómné Sfinte, și cât de neprețuită este sênătatea la om pre pămént. Numai cine n'a avut-o, acela scie s'o prețuască.

Omul sănătos se simte tot-d'a-una cu desevêrșire bine, nu scie ce e durerea saű turburarea, câtă vreme nu-í vine din afară.

Íl este ușor d'a suporta durerea morală, în potriva căreia corpul său îi dă un balsam alinător.

Un om sănătos nu se simte îngrijet de familie, căci simte în el destulă putere de a purta grije alor săi. O mamă sănătoasă îngrijesce cu bucurie de copii ei, căci poate să-i nutrească încă de mici, într'un fel potrivit cu natura, și ce viață fericită când copilașii sunt și ei pe deplin sănătoși! Fața copiilor sănătoși strălucesce aproape în tot-d'a-una de fericire; nu se dăresce acea neliniscă necontenită, nu se aud acele țipete și plênsete din fie-ce lucru; într'un cuvânt crescerea copiilor sănătoși este o plăcere, afară de asta influența pedagogică se face mai cu înlesnire și e mai durabilă asupra acestor copii.

Un mare geniu, care a devenit celebru în totă lumea, prin știința și experiența sa care și el, ca un Apostol trimis de Dumnezeu, vine după 19 secole să adeverețe și să confirme în mod pozitiv, dișele nestremutate pentru eternitate, ale Mântuitorului Cristos, care a diș: Că acest fel de bôlă nu ese din om, de cât cu rugăciune și cu post, vine diș și trêmbițeză în totă lumea și el. adevărind cu probe sigure, că or-ce bôlă la om, provine din mâncare și cu deosebire din băătură multă.

Așa acest mare învățat, spune și dovedesce cu probe, că omul nu este carnivor, ci fructivor.

Dar și postul, adică hrana potrivită omului, este vătămătoare, dacă se mănâncă mai mult de cât trebuie.

Un măr mai mult este vătămător. Omul poate trăi cu-o hrană mai puțină și mai simplă. În vechime lumea nu cunoscea variétiunea hranei a civilisațiunei moderne, și cu toate acestea erau mult mai fericiți și trăeau mai mult. Adam a trăit 930 de ani, fiul său Sit 912, Enos 905 Noe 950 etc. Chiar strămoșii noștri trăeau mai mult. Plăcerea mănăcării isvorăscă din farmecul pe care alimentele îl exercită asupra nervilor limbei.

Acel celebru învățat ne spune că el a observat că copiii unei mari serii de familii au fost hrăniți fără carne, și aceste încercări a dat rezultate cu desăvârșire favorabile regimului vegetarian. Acei copii se desvoltau minunat de bine la fisic și la moral, aproape fără escepție, desvoltarea morală a fost minunată din punctul de vedere al inteligenței, al voinței și al inimii.

Pe temeiul celor duse, am ferma convingere să declar sus și tare de pe acest sfânt amvon că, să se mai suprimă abuzul de mâncarea cărnei, și mai cu seamă de băuturile alcoolice, și se vor mai goli spitalele și închisorile. Vor mai înceta crimele, sinuciderile, ura vrajba și răsbunarea. Și atunci, și numai atunci va fi sănătate, fericire, pace între oameni, opera lui Dumnezeu va fi împlinită, și el se va prea mări întru slava Sa.

In fine iubiți ascultători, vă mulțămesc că ați avut dragoste de ma'ți ascultat și termin cuvântarea mea de astă-zi cu duiósa cântare a Sf. noastre biserici Crescinesci. «Să postim post primit, bine plăcut Domnului. Postul cel adevărat este, înstreinarea de răutăți înfrânarea limbei, osibirea de poftă, de clevetiri, de minciună, și de jurământul mincinos. Lipsirea acestora este postul cel adevărat, bine primit și plăcut Domnului¹⁾ Amin.

1) Triodul pag. 180.

C U V Î N T

Așezat și pronunțat la Invierea Domnului nostru Isus Christos, anul 1898, în biserica Sf. Ioan (Moși), din București, de preotul Marin Dumitrescu.

Intru ale sale a venit și az săi nu l'ai cunoscut. Iar câți l'ai cunoscut le-a dat putere ca să se facă fiii lui Dumnezeu.

(Ioan Cap. I, Vers. I)

Fraților,

Odată cu căderea omului în păcat, prin greșala lui Adam, primul om în lume, totă omenirea gemea în urmă sub greutatea păcatului. Toți se abătuse din calea dreptății, atât în mijlocul poporului ales, cât și în restul popoarelor: nu era unul, care să facă dreptate și să umble în căile Domnului. Intunerecul domnea pretutindena și omenii lucrau și 'și conduceau viața ca adevărați fii ai întunericului.

Dumnezeu Tatăl, în marea sa milă și îndurare, n'a voit, însă, ca lumea să meargă spre peire, și, de aceea a promis că va trimite pe ulicul său fiu, cu misiunea, de a sfărâma puterea celui rău, de a întorcci pe om din calea nelegiuirilor, și de a 'l arăta calea luminei și a adevărului, calea ce duce la mântuire și 'l apropie de Dumnezeu.

Acastă promisiune se face, se reînnoește și se întărește din timp în timp, de cei mai aleși omeni ai lui Dumnezeu. Acești bărbați aleși, acești profeți, spun seminția din care se va naște fiul lui Dumnezeu, locul unde se va naște, cum se va naște și, chiar, timpul hotărât al născerei sale.

Timpul s'a împlinit. Fiul lui Dumnezeu trebuia să vie pe pământ, conform promisiunei date poporului ales, față cu starea jalnică și insuportabilă a omenirii, în general.

Mântuitorul lumii s'a născut. Dumnezeu Tatăl a făcut și sacrificiul acesta.

Dumnezeul om, este Isus Christos. De acum înainte începe lupta cea mare, între bine și rău. între imperiul luminei și al întunecului, spre mântuirea noastră. El anunță pacea. *Pacea mea dați vouă, se adresă El popoarelor, se adresă indivizilor.* Cel rău nu voesc, însă, pacea, și de aci, lupta cea mare. Lupta a fost viața Lui, pentru adevăr și dreptate, pentru lumină: *și adevărul și dreptatea au triumfat.* Sunt 19 veacuri de atunci. Mântuitorul, răstignindu-se pe cruce, a dat pildă de sacrificiul, ce trebuie să facă cine-va, pentru triumful dreptății. și înviind a treia zi, a arătat popoarelor *că jertfa învinge răul și că nemurirea așteaptă pe acela care luptă pentru binele oștesc.*

Ast-fel, mórtea și învierea lui Isus Christos, nu sunt de cât simbolul jertfei și al mântuirii. Un întuneric des acoperea totă lumea de pe atunci. O vrăsmășie cumplită exista între popore, iar credința, nu avea nici o basă, nici o rațiune. Peste o lume, încă păgână, trona forța celui mai tare și sfatul dinte pentru dinte, n'a făcut de cât să înăsprescă moravurile, să otrăvescă sufletele și să legifereze răsunarea. *Atunci a venit Christos și a început să propovăduiască pacea între popore și dragostea pentru toți.*

Blândețea, înțelepciunea, într'un cuvînt Dumnezeiasca putere a lui Isus Christos, au făcut ca lumea să 'i se închine, iar învățătura lui, dădătoare de viață, să se întindă peste toate popoarele, deșteptate din somnul letargic, în care zăceau de atâtea veacuri.

Iubesc pe aprópele tău, ca însu 'ți pe tine și nu face altuia ceia ce, ție, altul nu vrei să 'ți facă, sunt preceptele pe cari se bazază întréga învățătură creștină, e sfărâmarea lanțurilor de robie, cari încătușau vechia lume.

Pisma și răutatea au răstignit pe Christos, dar El a înviat

și cu dânsul dreptatea, pacea, mângâerea, dragostea, cari alcătuiesc evanghelia unui bun creștin și adevărata carte a vieții fără de sfârșit.

Multe rele sunt însă în omenire și acésta numai din caasă că omenirea nu umblă la lumină, nu umblă în căile Domnului. Cu toate acestea, mult s'a făcut în omenire, prin Sfintele și Dumneșeesile învățături, propovăduite și pecetluite cu însuși sângele lui Isus Christos.

În mijlocul negurilor universale, totă viața Sa, a trebuit să se lupte Mântuitorul nostru, contra nedreptăței și a răului. El predică tutulor Evanghelia mântuirii și caută să regenereze, prin Evanghelia Sa, întréga omenire.

El vede adevărul, și 'l spune clar cum îl vede.

Isus Christos spune adevărul fără pretențiune, cu noblețe însă, fără pregătire, dar cu o artă sublimă. Este popular fără a perde ceva din demnitatea sa. Nutrește spiritele cele mai umilite și inteligențele cele mai robuste.

Lovesce, de o potrivă toate privirile, fără a le vătămă.

Isus Cristos merge drept la principiile superioare, cari comandă pe cele secundare, și cari sunt ce'e mai abundente în consecinți practice. Așa Isus Christos propune succesiv principiul progresului: Fiți perfecți, precum și tatăl vostru este perfect. Principiul religiunii: Dumnezeu este spirit și Dumnezeu voesce ca închinătorul lui să se închine în spirit și în adevăr. Principiul politiceii: Totă împărăția împărăchiată va peri. Principiul autorității: Ceii ce voesc a domni între voi, să fie servitori celor-l'alți. Principiul supunerii: Dați chesarului ce este al chesarului, etc.

Isus Christos, știind că un stat nu este fericit și prosper, de cât, când fie ce cetățean al său, va fi om de bine.

El vede și spune, că toate desordinele sociale, nasc din ordinele pasiunelor și din existența activă a răului pe pământ; vede și spune, că vatra răului este inima omului, pentru care el concentrează puterile sale cele mai energice, în a corija și curăți această inimă.

Isus Christos avu inima nu numai a unui om perfect bun,

ci inima chiar a unui Dumnezeu; și orî cine lesne va primi acésta, de va considera pînă la ce grad înalt, îndurarea sa pentru umanitate, a fost vie, universală și statornică. Păcătoșii și neputincioșii, aceste două categorii de fii ște părăsite din partea omenirei, sunt favoriții săi. Dragostea sa către dênșii, își ia avânt. Silința sa este d'a vindeca sufletele și corpurile suferinde.

A erta păcatele și a tămădui miraculos ranele, este tot una pentru dênșul.

Nimic nu 'l oprește, nimic nu 'l obosește; nici lungimea distanțelor nici defăimarea opiniei, publice, nici suferința lipsurilor de tot felul; aleargă din Iudea în Galilea, dintr'un oraș într'altul, semănînd iubirea și bine-facerile. Declară sus și tare sinagogeii scandalisate, *că el n'a venit pentru cei dreptți, ci pentru cei păcătoși* și se compară cu păstorul ce urmărește oia cea perdută și móre pentru a o apăra.

În fine, nu se mulțumește Isus Christos de a plânge pe cei ce sufer, de a 'i vindeca și de a le promite bucuriile cerului, ci se identifica cu dênșii și cutezarea iubirei sale merge pînă a 'l face a se exprima *că săracii și el ar fi tot una.*

Fraților !

Se întrebă acum: se pôte înțelege un spirit mai întins și mai înalt? Pôte arurca cine-va asupra lumii morale o privire mai vastă? O iubire mai mare pentru omenire? Decî, dar, nu mai rămâne nici cea mai mică umbră de bănuială, din partea mai cu sémă a lumii necredincioase, că Domnul nostru Isus Christos, este cu adevărat Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat.

Măreța întreprindere însă a Mântuitorului fraților, pentru regenerarea neamului omenesc, pare celor mari ai lui Israel și puternicilor țilei de atunci, un scandal și o nebunie; și de aci Mântuitorul este torturat, judecat și condamnat ca un făcător de rele.

El însă suferă pentru ei tóte, și chiar mórtea cea mai des-

onorată, mórte de cruce. Chiar și la mórtea sa, nu pronunță nici un cuvînt de rău, ci din contră se rógă pentru ucigătorii săi, ȕicînd: *Părintele meu, Părintele meu, iartă-le lor, că nu știu ce fac !!*

Așa dar, iubiți creștini, cu drept cuvînt a exclamat Sf. Evangelist Ioan, contimporan și martor ocular al minunilor, morței și învierii lui Isus Christos, că: *întru ale sale a venit și ai săi nu l-au cunoscut*⁶.

Cuvîntul sublim din Sf. Evanghelie care s'a citit astă-ȕi.

De și Mântuitorul a fost răstignit pe cruce și omorât, El însă, cu adevărat a înviat din morți, a treia ȕi după scripturi. Și această sêrbătore o sêrbăm noi, astă-ȕi, frați creștini; sêrbătore cu adevărat a sêrbătorilor, una a sâmbetelor, împărătesa și Dómna; și o prăsnuesce tótă creștinătatea după fața pămîntului, a 1898-a óră, și o va prăsnui cât va fi lumea.

După cum ne spune Sf. Evanghelie, iată cum s'a făcut actul învierii Domnului nostru Isus Christos:

«Iar sâmbătă târȕiú, pe cînd începea aurora celei d'întâiú ȕile a sêptămînei, au venit Maria Magdalena și cea l'altă Marie să vadă mormîntul. Și iacă s'a făcut cutremur mare; căci îngerul Domnului, pogorându-se din cer, a venit și a prăvălit piatra de pe ușă, și ședea d'asupra ei. Și era aspectul lui ca fulgerul, și îmbrăcămîntea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s'a cutremurat păzitorii, și s'a făcut ca nisce morți. Iar îngerul a ȕis femeilor: nu vê temeți; căci știu că pe Isus cel răstignit căutați. Nu este aici, căci s'a sculat, precum a ȕis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut Domnul. Și curând mergênd, spuneți ucenicilor săi că s'a sculat din morți».

Dar cipe sunt acei pentru cari Domnul nostru Isus Christos a venit și ei nu l'a primit?

Aceștia sunt necredincioșii jidovi. Acești ómenî răi și nelegiuîți au fost pe timpul lui Christos răi și nelegiuîți au continuat și continuă a fi până astă-ȕi.

O lume întregă a primit și s'a încălzit la razele evangheliei lui Christos, numai ei stau în amórțire. De aceea i-a blestemat

Dumnezeu de umblă rătăcind în lume, cum a rătăcit Cain, gonit de urgia lui Dumnezeu.

Vedeți 'i cum umblă din țară în țară, trăind cu minciuni și înșelăciuni. Christos le-a răsturnat mesele și i-a biciuit pentru că biserica, casă de rugăciune, ei o făcuse casă de neguțătorie. Ei însă au continuat și continuă și astăzi, pe aceeași cale blestemată de Dumnezeu, cu negoțul lor, fără să producă și ei ceva, de absolută necesitate în lume pentru existența omului pe pământ. Ei au stricat totul, au falsificat totul. În totă lumea și în țara noastră! *Să ne ferim de ei!*

Dar cei cari au cunoscut pe mântuitorul, de le-a dat putere ca să se facă fiii lui Dumnezeu, cine sunt?

Aceștia sunt creștinii cei adevărați, cari cu dragoste a primit și s'a încălzit la sublimele cuvinte ale Sf. Evangeliilor, care a spus și spune, că menirea omului pe pământ nu este a face răul, ci binele. Răul se nasce din prisosul de libertate dată omului de Dumnezeu, ca să 'i vadă și să 'i judece vrednicia sa și nevrednicia, fața de legile lui.

A împlini omul ceea ce este silit prin lege să facă prin locul ce 'l are în societate prin cuvîntul său chiar, este o datorie; ne împlinirea este călcarea de lege, este lipsă de respect către sine însuși.

Darurile sale talentele și misiunile oamenilor în lume sunt felurite. Fericit este cel ce 'și înmulțește talantul și 'și împlinește misiunea în conștiință, acela e slugă bună, acela intră întru bucuria Domnului, *acela este fiul lui Dumnezeu ale cărui legi le împlinesce.*

În fine, frați creștini, termin modesta mea cuvîntare de astăzi, cu duiosa cântare a Sf. noastre biserici, cure s'a cântat astăzi.

«Cerurile după cuvîntă să se veselască, și pământul să se bucure, și să serbeze lumea cea vădită totă și cea nevădită, că Cristos a înviat veselia cea vecinică.

«Acum toate de lumină s'au umplut, cerul, pământul și cele de dedesubt, deci să serbeze totă făptura învierea lui Cristos, întru care ne întărim.

«Cât este de sfântă, și prea slăvită cu adevărat această mântuitoare, și luminată noapte, a purtătoare de lumina zilei a învierii, mai înainte vestitoare fiind întru care lumina cea fără de anii din gropă trupească tuturor a răsărit.

«Zina învierii să ne luminăm, cu serbarea, și unii pre alții să îmbrățișăm, și să dicem fraților și celor ce ne urăsc pre noi, și să ertăm toate pentru învierea Domnului nostru Isus Cristos, care întru ale Sale a venit și ai Săi nu l-au cunoscut, iar creștinătății cei adevărate care l-a primit i-a dat putere și s'a făcut fiu lui Dumnezeu. Amin.

— FINE —

E R A T A

GREȘÉLA	INDREPTAREA	pag.	rind.
Epoca <i>Chiculescilor</i>	Epoca <i>Ghiculescilor</i>	16	nota
Iscălitura <i>Vișan</i>	iscălitura <i>Vișanei</i>	28	29
Petre <i>Niculescu</i>	Petre <i>Ionescu</i>	37	11
cu <i>aii</i> mari blândețe	cu mari blândețe	66	21
(Biserica Sf. Dumitru Colentina)	Biserica Sf. Dumitru (Colentina)	82	titlu
În fine <i>Ilarian</i>	În fine <i>Ilarion</i>	84	19
trei sute <i>puncî</i>	trei sute <i>pungi</i>	99	22
După cum s'a vădut mama lui Constantin Cantacuzino și so- ra fiilor acestuia.	După cum s'a văzut mama lui Constantin <i>Brâncoveanu</i> a fost <i>fiica</i> postelnicului Con- stantin Cantacuzino, prin urmare sora fiilor acestuia .	112	15
Episcopul <i>Filotoiî</i>	Episcopul <i>Filoteiî</i>	118	22
<i>temenicia</i>	<i>temeinicia</i>	149	17
<i>patru</i> vitalitatea.	<i>pentru</i> vitalitatea	149	30
sărutat <i>mâma</i>	sărutat <i>mâna</i>	157	13
Antonie <i>Ruse</i> W	Antonie <i>Ruset</i> VV.	161	3
două prea scumpe din aripele	două prea scumpe <i>pene</i> din aripele.	163	29
Monastirea Golia <i>ese</i>	Monastirea Golia <i>este</i>	168	3
anul 1548.	anul 1584.	173	28
De aceea ea <i>era</i>	De aceea ea <i>are</i>	175	2

TABLA DE MATERIE

	<u>Pag.</u>
Prefața	5
1) Mitropolia Ungro-Valahiei	7
2) Monastirea Sf. Pantelimon	15
3) „ Mărcuța	25
4) „ Plumbuita.	33
5) „ Délului	38
6) „ Câmpu-Lung.	53
7) „ Cernica	58
8) Biserica comunei Afumați	65
9) „ „ Fundeni Dórnei	72
10) „ „ Dórnă (Colentina)	78
11) „ Sf. Dumitru (Colentina)	82
12) „ Sf. Ión (Moși)	88
13) „ Sf. Pantelimon din Bucuresci	91
14) „ Oboru-Vechiú	95
15) „ Silivestru	104
16) „ Precupeții-Vechi	106
17) „ Icóna	108
18) „ Sf. Gheorghe nou	110
19) „ Colței	113
20) „ Curtea Veche	115
21) „ Sf. Dumitru.	118
22) „ Domnița Bălașa	121
23) „ Sf. Nicolae (Șelari)	127
24) „ Dintr'o cli	131
25) „ Albă	134
26) „ Dórnei	136
27) „ Zlătari	138
28) „ Sf. Apostoli	140
29) „ Antim	142
30) „ Albă (Postăvari)	146
O călătorie la Iași	148
31) Mitropolia Moldovei	151

32)	Monastirea Sf. Trei Erarhi	158
33)	„ „ Nicolae	160
34)	„ Goliea	167
35)	„ Bărboiu	170
36)	„ Dancului	172
37)	„ Galata	173
38)	„ Frumósa	174
39)	„ Cetățuea	174
40)	„ Socola	174
	Mathei Basarab	182
	Cuvînt la Nascerea Domnului	190
	„ la Duminica I-a Sf. și marelui post	196
	„ la Invierea Domnului	203
	Erata	

~~~~~  
Va urma Volumul al II-lea.  
~~~~~